DE

časopis slovenskih delavcev

št. 31

Glavni urednik Marjan Horvat

Odgovorni urednik Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja: 321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana

Ljubljana, 6. julija 1995, št. 31, letnik 54, cena 210 SIT

DESETINA

Msgr. Martin Špringer, ekonom ljubljanske škofije:

»V stari zavezi je Abraham dal Melkizedeku, ki je bil duhovnik, desetino svojega prihodka. To je nekaj tisoč let stara tradicija: desetina prihodka. Če bi mi sedaj rekli, da naj bo desetina državnega proračuna, bi bil to znesek, o katerem bi se lahko korektno in pošteno pogovarjali. Za to, kar rabi cerkev zase, pri čemer moramo odmisliti reči, ki niso strogo cerkvene, recimo zasvojence, Karitas itn. Tako se je vseskozi živelo, v Stari zavezi, v Novi zavezi, vseskozi je bilo tako.«

Začelo se je. Tokrat ne mislimo na politične bitke, ki so stalnica v našem družbenem življenju in katerih temeljna značilnost so nizki udarci nastopajočih.
Začeli so se dopusti. Za nekatere na morju, druge v lavorju, za tretje na polju in za nekatere tudi v iskanju mirnih kotičkov, ki jih je vsa polna slovenska domovina. Tudi ob Muri jih najdete, pa še z brodom, denimo v Krogu, se lahko popeljete za borih 250 tolarjev.

DE, sreda 14⁰⁰

Skupni odbor vlade in negospodarskih sindikatov je 4. julija sprejel ugotovitveni sklep v skladu s splošno kolektivno pogodbo, da se izhodiščna plača za prvi tarifni razred (količnik 1.00) od 1. julija dalje za tretje trimesečje leta 1995 poveča na 32.642 tolarjev. Sprejel je tudi skupna stališča v pripravi realizacije socialnega sporazuma o postopnem izenačevanju izhodiščnih plač gospodarstva in negospodarstva. Konkretne predloge bo skupni odbor obravnaval 18. julija.

Vinko Kastelic

ČAS SE (SPET) IZTEKA

Trinajstega junija je potekel dogovorjeni rok, do katerega naj bi partnerji uskladili elemente socialnega sporazuma, dogovora o politiki plač in tarifne priloge SKP za gospodarstvo s panožnimi kolektivnimi pogodbami in sklenili njihove tarifne priloge. Ker se ni zgodilo nič, so v ZSSS sklenili, da dajo partnerjem še petnajst dni časa za uskladitev, potem pa ... (Stran 4)

ŽALOSTNA PROCESIJA

Tovarna volnenih odej iz Škofje vasi je šla v stečaj, njenih 64 delavcev pa na zavod za zaposlovanje, kjer naj bi po petih mesecih avgusta le dočakali prvi tolar. (Stran 13)

ZAČETEK RAZPLETA V TOKU

Zgodilo se je to, kar smo napovedali že v prejšnji številki DE: delavci Tovarne beljakovinskih koncentratov iz sistema ljubljanskega Kota so z 20 tovornjaki zaprli dostop do obrata za predelavo živalskih in klavniških odpadkov in razglasili stavko, ki naj bi trajala vse dotlej, dokler svojih foteljev ne bodo zapustili generalni direktor Kota Miro Sotlar, njegov pomočnik za splošne posle Peter Pakiž in direktor TBK Zalog Anton Klasinc.

Stran 13

ŠPEKULATIVNI NAMENI?

Vodstvo družbe TVT Termex je prejšnji teden poslalo pristojnemu sodišču v Mariboru predlog za uvedbo stečajnega postopka, s čimer pa se 152 delavcev ne strinja. Prepričani so namreč, da ima Termex vse možnosti za uspešno poslovanje, zato sumijo, da jih skušajo večinski lastniki pahniti v stečaj s špekulativnimi nameni. (Stran 13)

SKOK ČEZ KOŽO

Ob 3. juliju, prazniku rudarjev, je pristalo v novem stanu 60 novincev.

V **Panorami Vlado Miheljak,** znani slovenski kolumnist, razgrinja svojo diagnozo slovenske družbe in politike. Med drugim pravi o Janši: *»Ne vem, če je kdo opazil, to je po Titu in Ceausescu prvi politični voditelj, ki sam sebi ploska.«*

UMIRANJE NA ŠESTDESET OBROKOV

stran 3

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

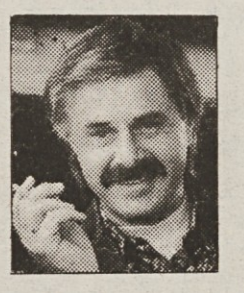

Poštenjak

Piše: Ciril Brajer

France Tomšič *je z* ***Alenko Orel*** *obiskal, delovno kajpak, nekatera novomeška podjetja. Predsednik in podpredsednica KNSS Neodvisnost sta izkušnje, napaberkovane med temi obiski, strnila na sestanku regijskega odbora. Razmere so kritične, so ocenili sodeč po zapisih v dnevnem tisku.*

Pa bi ne bilo treba! Seveda če...

Če *bi bil ta sindikat močnejši,* ***če*** *bi pravočasno terjal od vodstev bilance,* ***če*** *bi zahteval menjave vodstev,* ***če*** *bi bila Neodvisnost sploh kje v Beli krajini in na Dolenjskem večinski sindikat,* ***če****...*

Da prav nikjer v teh krajih njegov sindikat ni večinski, se zdi Francetu Tomšiču »svojevrsten paradoks«.

Osupnil je nad tem, da so »Dolenjci sicer volili Demosove stranke«, hkrati pa dolenjski delavci vztrajajo v »levem sindikatu ZSSS«.

France Tomšič je s temi ugotovitvami dokazal, da je poštenjak, in se potemtakem ne kaže čuditi vztrajnim govoricam, kako ima vse resnejše težave s svojim strankarskim šefom ***Janezom Janšo****.*

Njegove poštenosti ne vidim toliko v odkritem razkrinkanju taktike KNSS, ki je pač tudi v zahtevah po menjavah vodstva. Že res, da je to kot redna metoda in načelo delovanja za sindikat lahko katastrofa. Res pa je tudi, da bi bila v naših razmerah pogosto kar dobrodošla.

Naravnost navdušilo pa me je Francetovo priznanje, da je KNSS Neodvisnost strankarski sindikat ali v najboljšem primeru sindikat strank.

»Demosovih«, pravi France Tomšič.

Le koliko črnila že se je prelilo čez strani ***Delavske enotnosti*** *za polemike o tem, ali je Neodvisnost strankarski sindikat ali ne. In zdaj je končno to sicer več kot očitno dejstvo priznal njen predsednik sam. Spet jih bo slišal od šefa, a za poštenjaka se je izkazal!*

Še bolj pa ga bo Janša vlekel za ušes, ker je za povrh šel hvalit ZSSS, da je levi sindikat.

Če je namreč dandanašnji neki sindikat strankarski, je to zanj nujno polomija. Prej kot slej! Če je sindikat desne stranke, pa je le še fosilna zapuščina.

Če pa je sindikat lev, s tem le uresničuje temeljni predpogoj za sindikat, kakršen je in kakšen je tudi edino lahko danes v razvitih državah. Lev!

Seveda če hoče biti uspešen in učinkovit v uveljavljanju in zaščiti interesov svojih članov, delojemalcev. Vse drugo so politične in politikantske igrice, ki jih razvoj brž pripelje izpod mize. In ko so na planem, se takšne sintetične sindikalne tvorbice sesujejo same od sebe.

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika:

ODMEVI

Voda ne more biti malo mokra in ženska ne malo noseča

DE – panorama, 29. 6. 1995

Polemika, ki se je vnela na konferenci ZLSD o vprašanju zmernosti ali radikalizma, o sredinskosti ali radikalnem levičarstvu ZLSD, je ostala nedorečena.

Moja replika na trditve mojega strankarskega kolega, tovariša Pahorja, je bila namerno ironična. Poskušala sem ga opozoriti, da se verodostojnost sleherne stranke gradi na jasnosti in doslednosti njenih stališč in da se v vsaki spodobni demokraciji ve, katera so stališča levice, od katerih levica ne more odstopiti in ostati – levica. Naštela sem dve načelni zadevi, kjer bi ZLSD morala ravnati v skladu s svojo levo opredelitvijo: ob sprejemanju zakona o strankah (to je bila priložnost, ko je bilo mogoče doseči, da bi vse stranke morale spoštovati kvote za kandidiranje žensk na volitvah) in ob pripravljanju sprememb zakona o denacionalizaciji (s katerim bi morali ministri in poslanska skupina ZLSD poskusiti preprečiti nastajanje novih krivic, izgubljanje dragocenih delovnih mest in spreminjanje rimokatoliške cerkve v največjo zemljiško posestnico v Sloveniji). Strankina konferenca v Velenju je poslance in ministre ZLSD zavezala ne le k dosledni obrambi teh dveh stališč, pač pa tudi k prevzemu pobude.

In kaj se je zgodilo? Pri glasovanju o prvem navedenem zakonu je umanjkalo samo nekaj glasov – in če bi vsi poslanci in poslanke ZLSD glasovali tako, kot bi morali, bi ženske v Sloveniji ne izgubile lokalnih volitev tako katastrofalno, kot so jih! Pobudo pri popravljanju največje škode, ki jo povzroča bedasti zakon o denacionalizaciji, smo v ZLSD najprej prepustili Združenju zavezancev za vračanje razlaščenega premoženja, nato pa Zmagu Jelinčiču in Polonci Dobrajc. Obakrat pa je šel v nič dragoceni čas, v katerem se premoženje vrača tako, da nastaja nepopravljiva škoda, ki je v pravno stabilni državi pač ne bo več mogoče popravljati. Nalašč sem izbrala dva primera, kjer ne gre le za vprašanje zmernosti, ampak najprej in predvsem za vprašanje politične doslednosti. Edine države, kjer so si ženske izborile svojo polovico politične moči, so tiste, kjer je levica vse stranke prisilila k uvajanju kvot. Samo resna levica ima dovolj poguma, da se dosledno in najprej sama pri sebi zavzame za tako politiko.

Primer denacionalizacije in vračanja gozdov cerkvi je še boljši, saj si tu »zmernosti« brez velike škode med svojimi volilci ne more privoščiti ne le radikalna, ne le zmerna levica, celo LDS ne. Kdo je še videl volilce, ki bi resno jemali levičarje in liberalce, ki ne preprečujejo uničevanja gospodarsko uspešnih podjetij ali obnavljanja fevdalne lastnine Cerkve? Dokaz, kako prav imam, so ljubezenska pisma, ki si jih na to temo pravkar pošiljata g. Drnovšek in tovariš Kocijančič.

Lahko bi našla še nekaj podobnih primerov, ko ministri in poslanci ZLSD niso ravnali v skladu s temeljnimi programskimi izhodišči levice, pa ni bilo treba, na to so opozorili nekateri drugi razpravljalci.

Žal pa mi je v repliki zmanjkalo časa, da bi opozorila na še eno tezo tovariša Pahorja, ki se je slišala zelo modro, a je jaz ne zagovarjam.

Trdil je namreč, da ZLSD ne more upati na večinsko podporo volilnega telesa in da mora zato voditi tako »zmerno« politiko, da se bo zdela primerna za koalicijsko partnerico tudi v prihodnjem vladajočem socialnoliberalnem bloku.

Dejstva so žal taka, da so liberalci pripravljeni sprejeti ZLSD v tako ali drugačno veliko koalicijo le pod pogojem, da ZLSD ostane razmeroma majhna stranka in njen vpliv na koalicijo razmeroma šibak. Raje bi imela za kloalicijsko partnerico ZLSD z 10 kot npr. s 30 odstotki volilne podpore. Če je cilj ZLSD sodelovati v vladi za vsako ceno, potem se mora potruditi in biti »zmernejša«. To ji bo zanesljivo pomagalo znižati njen vpliv med volilci. Če pa je njen cilj uveljaviti program, s katerim je šla na volitve, potem mora izostriti svoj levi politični profil. To ne pomeni, da mora ljudi pozivati na revolucijo in na barikade, ne sme pa se umikati takrat, ko je jasno, da je njena doslednost edino upanje njenih volilcev.

Jasno razvidna in dosledna demokratična leva politika lahko bistveno poveča podporo volilnega telesa ZLSD. Leve vrednote v Sloveniji podpira več kot 60 odstotkov volilk in volilcev, le da zaman iščejo stranko, v kateri bi se lahko brez težave prepoznali. Najbrž v prvem zamahu ZLSD res ne bi dobila 51 odstotkov, toda lahko bi postala največja slovenska politična stranka.

Res je, da bi to skoraj zagotovo pomenilo, da bi naslednji mandat presedela v opoziciji, toda na volitvah, ki bi temu sledile, bi zanesljivo prerastla v stranko, ki bi sestavljala vlado in si izbirala koalicijske partnerje. Nekateri člani ZLSD potem sicer ne bi bili več ministri in veleposlaniki, nekateri ne bi več imeli dobro plačanih in uglednih državnih služb, toda leve stranke imajo še kakšno drugo delo od postavljanja svojih ministrov in veleposlanikov, pa tudi kako pomembnejše poslanstvo, kot je zagotavljanje služb svojim sorodnikom in prijateljem!

Problem ZLSD torej ni zmernost. Njen problem je pomanjkanje pobude in levičarske doslednosti. So zadeve, kjer je treba biti zmeren, in so zadeve, kjer je treba biti radikalen, vedno pa je pri stvareh, ki so srž leve politike, treba imeti pobudo in biti dosleden. In predvsem na to sem mislila, ko sem na konferenci dejala, da voda ne more biti malo mokra in ženska ne malo noseča.

Sonja Lokar, Ljubljana

PREJELI SMO

Kdo ureja Metalkine informacije

Dne 20. 6. 1995 je IO SSS Metalka Trgovina na moj predlog med drugim sprejel sklep, da bo organiziral zbiranje naročil za knjigo Silva Grgiča Zločini okupatorjevih sodelavcev. Hkrati smo se odločili, da bomo vsak izvod regresirali s 750 SIT, kar bi knjigo naredilo dostopno dejansko vsakomur, še posebno, če bi zbrali čez 30 naročnikov, kar naj bi nam prineslo 20 odstotkov provizije, ki pa bi jo prav tako prelili v nižjo ceno knjige. Sam ne bi dobil za to nič, zaprosil sem le za objavo v internih informacijah in direktorjevi tajnici tudi oddal njen tekst. Ker se informacije še nekaj časa niso pojavile, čeprav so bile po njenih besedah tik pred izidom, sem se pozanimal, kaj je s stvarjo, in izvedel, da je direktor prepovedal objavo teksta. Sicer pa so informacije izšle že dva dni prej, pa se niso znašle v rokah delavcev po zaslugi nadvse vestne administracije (vsaj pri meni je bilo tako!). Razlog za neobjavo naj bi bila nevarnost politične polarizacije in možnost, da bi tudi »nasprotna« stran prišla na dan s čim podobnim. Priznam, da sem se tega tudi sam zavedal in sem se tako odločil po temeljitem premisleku. Pred časom je Metalka Trgovina brez vsake zadrege mirno sponzorirala tabor SKD na Ptuju in ne vem, zakaj ne bi smela omogočiti objave, s katero bi delavcem omogočili cenejši nakup knjige, ki jo bo tako in tako marsikdo med njimi kupil. Denar pa bi šel tako in tako iz sindikalne malhe in je firma čista!

Nič me ne bi motilo, če se ne bi pojavljale razne sumljive objave za razna potovanja in »ugodne« nakupe, kjer tudi vse roke niso povsem čiste, se mi zdi. Sicer pa bi knjiga lahko prav prišla tudi nasprotnikom NOB, vsaj tistim, ki se skušajo z argumenti (kar je hudičevo težko) spravljati nad partizanstvo. Knjiga je enkraten prispevek k petdesetletnici zmage nad fašizmom in je rezultat dolgotrajnega vztrajnega raziskovalnega dela ter je že samo zaradi tega vredna vsega spoštovanja. Vendar od ljudi s takim odnosom do svoje zgodovine tudi ni česa drugega pričakovati. Naj povem, da sem pred leti iz smeti rešil knjige, ki so jih na univerzi rabili kot učbenike. Tak je Metalkin odnos do knjig; kakšen je do ljudi, pa pričajo tožbe na sodišču združenega dela ali po novem na delovnem in socialnem sodišču.

Kakšen je odnos do mene, pa dovolj pove, da moram dobesedno vsak dan dokazovati, da sem sploh pismen, ljudem, ki niso sposobni spraviti skupaj enega samega stavka brez kakšne slovnične ali pravopisne napake. Še bolj kot to je zgovorno dejstvo, da sem že pred dvema mesecema proslavil tretjo obletnico, kar mi dolguje protivrednost petsto mark, ki sem jih založil za Metalkine šahiste, ki se jih je Metalka zavezala sponzorirati!

Tugomer Kušlan

Krščansko-socialno društvo

Letos je sto let, kar so bila v Žalcu in drugje ustanovljena krščanska socialna društva. V Žalcu je bilo ustanovljeno 27.1.1895. Društva so ustanavljali predvsem tam, kjer so bili delavci. Društvo iz Žalca je svojo dejavnost usmerilo v Griže in Zabukovico – rudarsko področje. V Grižah so bili organizirani različni shodi.

Eden takšnih je bil na belo nedeljo leta 1895. Med drugim je na njem govoril kaplan Uličnik. Govoril je o namenih katoliškega socialnega društva.

9. junija 1895 je bil shod v Žalcu. Župnik Matej Osenjak je govoril o tem, da je liberalizem oče socializma in da je potrebno zatreti liberalizem in socialne demokracije bo konec.

O tem gibanju piše Franc Rozman v delu »Socialistično delavsko gibanje na Slovenskem Štajerskem« (Založba Borec, 1979).

Boj za delavstvo in volilne glasove se je nadaljeval še v poznejših letih: 21.1.1907 je dr. Korošec ustanovil Slovensko kmečko zvezo, ki je že isto leto kandidirala na volitvah v dunajski parlament. Na volitvah v sodnem okraju Celje okolica (brez mesta Celje in Vojnika) in Vransko, ta volilni okoliš je bil znan po liberalni usmeritvi, je zmagal liberalni kandidat Fran Roblek. Prejel je 4.131 glasov, klerikalni kandidat pa 2.658 glasov. Volilnega poraza klerikalna stran in dr. Korošec nista prebolela. Vrstila so se razna obtoževanja.

Ohranjen je letak iz leta 1907, v katerem Roblek odgovarja dr. Korošču, ki je v glasilu Slovenske ljudske sranke zapisal, da je Roblek 29. novembra 1907 glasoval za svobodni uvoz srbske živine. Roblek v letaku trdi, da je bil med najbolj glasnimi v zahtevi, naj se meje za uvoz ne odprejo, naj se zaščiti interes domačih kmetov. Letak dr. Korošca poziva, naj na sodišču dokaže, da ima on prav.

12.VI.1911 so bile ponovne volitve v dunajski parlament. V sodnem okraju Celje, ok. Vransko, je dr. Korošec dobil 4.144 in Fran Roblek 3.285 glasov; 395 glasov je dobil socialdemokratski kandidat, 45 glasov je bilo neveljavnih.

V tem znanem liberalnem volilnem okolišu je torej zmagal dr. Korošec. Na vprašanje, kdo je pripomogel k zmagi dr. Korošca, odgovarja Feliks J. Bister v knjigi "Anton Korošec" (LM 1992) Pravi, da je zmaga dr. Korošca plod izredne organizacijske taktike »šefa propagande«, žalskega kaplana Franca Schreinerja (1872-1943). Navedeno »Odprto pismo kaplanu dr. KoroščU«, kot se pismo imenuje, je našel in o njem pisal Anton Videčnik iz Mozirja (Savinjske novice, 4.3.1995).

Franc Ježovnik, Griže

DE časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 ● DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije ● Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279 ● Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313 942, 132 61 92, faks 311 956 ● Odgovorni urednik: Ciril Bajer, tel. 131 61 63, 313 942 ● Časopis urejajo: Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (Sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kažipot), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Sašo Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313 942, 131 61 63 ● Naročnina: 321 255 ● Založba in marketing: 321 255 ● Posamezna številka stane 210 SIT ● Žiro račun: 50101–603–46834 ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana ● Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

Kaj Tobačni Ljubljana prinaša odlog plačila zaostalih davkov

UMIRANJE NA ŠESTDESET OBROKOV

Tobačna Ljubljana je prvikrat vzbudila pozornost, ko je pred leti, med prvimi našimi podjetji prešla v tuje lastništvo – mnogi so takrat protestirali, češ, začela se je razprodaja slovenskih podjetij tujcem. Ponovno se je znašla pod radovednimi pogledi javnosti lani, ko se je razširil glas, da je skušala goljufati pri davkih. O višini bojda utajenih davkov je krožilo več inačic. Na koncu je država zahtevala, naj ji Tobačna Ljubljana plača dobrih 32 milijonov mark vredne zaostale davke iz leta 1991 in obresti za zamudo pri plačilu od leta 1991 dalje. Edina olajšava za podjetje je bil odlog plačila na dobo petih let ali 60 mesečnih obrokov. Kaj vse to pomeni za prihodnost Tobačne Ljubljana in njenega 1150–članskega kolektiva, smo povprašali direktorja TL, Bojana Simoniča.

DE: Vaš problem je izplačevanje zaostalih davčnih obveznosti do države. Zdaj so vam plačilo obveznosti iz leta l99l podaljšali na petletno obdobje. Ali to za Tobačno pomeni preživetje? Vprašujemo zaradi tega, ker ste po razsodbi izjavili, da je Tobačna Ljubljana obsojena na stečaj, če bo morala v enem letu izplačati vse zaostale obveznosti do države.

Simonič: Ne pomeni preživetja. Letna obveznost bi zdaj, ko moramo zaostale davčne terjatve poravnati v šestdesetih obrokih, znesla nekaj preko 6 milijonov mark. Pri nas pa zamudne obresti niso odbitna postavka pri davku, kar pomeni, da moramo ustvariti za osem milijonov in pol mark dobička, da lahko plačamo teh šest milijonov in pol zaostalih davkov. Obročno odplačevanje torej ni rešitev. Še večji problem pa je, da bo plačilo te vsote zablokiralo nekaj naslednjih let vse razvojne načrte. Naša možnost je torej bila, da bi bili bodisi takoj zablokirani ali pa da bi zaostali v razvoju za konkurenti, kar bi na koncu koncev imelo enak učinek kot stečaj. Ob teh obvezah je namreč Tobačni onemogočeno vlaganje v nove trge, kar smo imeli v načrtu, ker je slovenski trg za nas premajhen. Odlaganje plačila davkov je samo pridobivanje časa, vsebine problema Tobačne pa to ne rešuje.

DE: Vsota, ki jo boste plačevali v državno blagajno, je le del zneska, ki bi ga morali investirati v modernizacijo, nove trge, mar ne?

Simonič: Doslej smo vlagali v modernizacijo same tovarne po deset do dvanajst milijonov mark letno, v prihodnjih letih pa smo nameravali k tej vsoti dodati še tri do štiri milijone mark letno za osvajanje novih trgov. Tako vsoto bi morali vložiti v vsako tržišče, ki ga nameravamo osvajati: hrvaškega, za nas najvažnejšega, makedonskega, češkega, madžarskega, slovaškega. To vse je zdaj ogroženo.

DE: Iz katerih virov bi pridobili denar za naložbe?

Simonič: Po osnovni pogodbi sta se lastnika zavezala, da bosta pet let ves dobiček TL vlagala v tovarno samo. Ta dogovor se sicer izteče konec prihodnjega leta, vendar upamo, ga da bodo lastniki TL podaljšali, seveda če bodo rešeni problemi podjetja.

DE: Toda zaradi obveznosti plačevanja davkov za nazaj boste približno polovico načrtovanega obsega sredstev za naložbe morali dati državi…

Simonič: Če bo ta obveznost ostala, kot je zdaj, bomo morali svoje programe pač skrčiti na obseg razpoložljivih sredstev. To pa pomeni prepoloviti programe modernizacije in programe osvajanja novih trgov.

DE: Ali boste to lahko naredili?

Simonič: Zelo težko. Pri novih trgih sicer dve leti ne računamo na dobiček. Če bodo lastniki še naprej dobrovoljni z nami, računam, da bi lahko dobili tudi kako finančno injekcijo za osvajanje novih trgov. Če bodo TL obdržali v strategiji, ki so jo postavili. Tobačna se je namreč usposabljala, da postane izvozna tovarna na zanjo obvladljive trge. Se pa letos odnos lastnikov že spreminja, kar se vidi v preskrbljanju poslov tobačni. Tu moram razložiti njihovo gledanje: oba tuja lastnika sta plačala kupnino državi Sloveniji. Po tem pa je ta država ugotovila, da je Tobačna storila tako veliko napako pri obračunavanju in odvajanju davkov v letu 1991. To je eden od vzrokov za spremembo razpoloženja lastnikov. Je pa več zadev v ozadju in ena od njih je gotovo sedanja protikadilska kampanja v Sloveniji. Celo v državnem zboru je bilo mogoče slišati takole poenostavljeno menje: zaprimo Tobačno, pa bomo rešili problem kajenja pri nas. Najbrž je odgovor na vaše vprašanje, ali se spreminja odnos lastnikov do Tobačne tovarne – da, se. Težko pa rečem, do katere mere se bo spremenil. To bo pokazal čas.

DE: Kakšne so potemtakem možnosti zaposlenih glede ohranitve dela?

Simonič: Argument, naj se nikar ne uničuje podjetje, ker se bo uničilo l2oo delovnih mest, nikoli ni imel velike teže.

DE: Za letos pravite, da boste manj izvozili, da boste imeli manjši dohodek. Kaj to pomeni za vaše zaposlene?

Simonič: Plače zaradi teh težav ne bodo prizadete. Tako ali tako so omejene z zakonom o plačah. Bo pa problem nastal drugje: politika Tobačne Ljubljana je bila, da smo vedno imeli nekaj višje plače od povprečja, recimo deset odstotkov in to bo zdaj prizadeto.

DE: Ali naloženo plačilo davka za leto 1991 že odplačujete?

Simonič: Seveda. Pritožba namreč ne more zadržati odločitve Agencije za plačilni promet in nadzorovanje (bivše SDK). Plačali smo že tri obroke. Mi smo sicer zahtevali revizijski postopek na sodišču in ta še teče, vendar pa je bila odločba Agencije za plačilni promet pravnomočna že prej, preden smo se mi pritožili na sodišče. Pritožili smo se, da so dejstva v odločbi nepravilno ugotovljena, vendar po naši zakonodaji izvršbe plačila to ne zadrži.

"Dokazali bomo, da se je država zmotila!"

"Celo v državnem zboru se je pojavilo mnenje, da je TL ogoljufala državo, kar seveda ni res."

"Prihodnost tovarne je zaradi omenjene obveznosti do države in zavoljo kampanje proti kajenju na precej majavih nogah."

"Prepoved oglaševanja bo v Sloveniji prizadela samo TL in nikogar drugega."

"Odnos tujih lastnikov do tovarne se je že opazno spremenil in vprašanje je, ali ji bodo pripravljeni finančno pomagati, če se bo gonja proti njej nadaljevala."

"Možnost, da bi ll5o zaposlenih v TL lahko izgubilo delo zaradi odnosa države do nje, nikoli ni bila osrednje vprašanje."

DE: Za kaj je v bistvu šlo?

Simonič: Za dve naši "napaki": za rabat, ki smo ga bojda napačno odštevali od davčne osnove, in odpis zalog v drugih republikah bivše Jugoslavije po razpradu države. Te zaloge smo sicer prodali, toda plačila nismo dobili in ker ni kazalo, da ga kdaj bomo, smo ta sredstva odpisali. Agencija pa trdi, da je takšen odpis mogoče smatrati kot darilo in zahteva plačilo prometnega davka na to vrednost. Rabat pa smo odštevali od davčne osnove tako kot vseh ostalih l4 jugoslovanskih tobačnih tovarn, po takratni jugoslovanski zakonodaji. Vse to se je dogajalo leta 1991. Slovenska SDK (zdaj Agencija za plačilni promet) pa je naše postopke ocenil kot kršenje – slovenskih predpisov… No, v javnosti so se potem pojavljale zelo poenostavljene ocene, češ da je TL ogoljufala slovensko državo, kar seveda ni res! Mi pa vemo, da imamo prav, in zdaj na sodišču dokazujemo zmoto države tudi s pomočjo strokovnjakov obeh fakultet, ljubljanske in mariborske. Prepričani smo, da je mogoče davek obračunati šele po plačani realizaciji. Če nečesa nisi dobil plačanega, torej tudi davka od tega plačila ne more nihče izterjati.

DE: Ali ste v drugih republikah bivše Jugoslavije izgubili tudi kaj nepremičnin ali samo blago?

Simonič: V Srbiji smo izgubili precej premoženja, vendar se problematika davkov tiče samo prodaje blaga.

DE: Kakšne rezultate je TL dosegala v zadnjih letih?

Simonič: Formalno lansko leto ni bilo dobro, ker smo morali obveznosti, o katerih sva govorila, že vnesti v bilanco in smo zato izkazali izgubo. Brez upoštevanja tega rizika pa je bilo lani poslovanje uspešnejše kakor leto poprej in lahko rečem, da se je poslovanje Tobačne tovarne od leta 1991 stalno izboljševalo. Tudi za letos računamo na uspeh, vendar pa bomo morali zanj zelo garati in tudi precej racionalizirati, med drugim tudi število zaposlenih.

DE: V kolikšni meri ste doslej zmanjševali število zaposlenih in kako kaže za vnaprej?

Simonič: Leta 1991 nas je bilo še l286, lani pa 1117. Najbolj smo se posluževali upokojevanja delavcev, 80 pa smo jih morali odpustiti zavoljo modernizacije tehnologije. Vendar smo tem delavcem bodisi pomagali najti novo zaposlitev ali pa smo jim dokupili službena leta. Le manjšemu številu smo dali odpravnine in so zdaj na

zavodu za zaposlovanje. Letos bomo morali zmanjšati število zaposlenih za 20 do 30 delavcev. Če bi bil obseg izvoznih poslov normalen, do presežkov med proizvodnimi delavci ne bi prihajalo. Več presežkov pa bo med ostalimi zaposlenimi. Vendar pa bi ob ugodnem razvoju tovarne čez nekaj let delavcev celo primanjkovalo: v primeru, če bi se do leta 2000 tako povečal obseg prodaje, da bi prodali kakih 7 milijard cigaret letno, od tega v Sloveniji slabo polovico. Zdaj prodamo 5 milijard cigaret, tri četrtine tega pa v Sloveniji. Naša usmeritev v prihodnje je predvsem povečati prodajo na tuje trge.

DE: Kakšni so vaši letošnji poslovni načrti?

Simonič: Letos naj bi nadaljevali že prej zastavljene načrte, med drugim tudi racionalizacije v proizvodnji. Že doslej smo močno izboljšali kakovost, izmeta je zdaj komaj kaj več, kot ga imajo najboljše tovarne s podobno mašinerijo. Izmet smo zmanjšali od 6,5 odstotka na 4 odstoke. Tobaka "izgubimo" zdaj v celotnem tehnološkem procesu le 6,5 odstotka, prej pa smo ga 15 odstotkov… Zaradi vseh teh prihrankov smo lahko cene cigaret zadrževali pod tempom rasti inflacije. Temu bi lahko rekli tudi lovljenje standardov kakovosti. No, še en podatek je zanimiv, tisti o produktivnosti. Če smo proti koncu leta 1991 izdelali 10 milijonov kosov cigaret na zaposlenega v proizvodnji, smo letos v prvem polletju dosegali že štirinajst milijonov kosov cigaret na proizvodnega delavca. Ker je glavnina doslej odpuščenih delavcev bila iz maloprodaje, se iz podatkov vidi, da rast produktivnosti ni šla na račun zaposlenih v proizvodnji. Da je bil tempo modernizacije hitrejši kakor tempo zmanjševanja števila zaposlenih. Moram pa ob tem dodati naslednje: mi nismo nakupili najsodobnejše opreme, pač pa opremo, ki je za tolikšen obseg proizvodnje optimalna. Najmodernejši stroji samo zmanjšujejo število zaposlenih, poleg tega pa imajo za naš trg preveliko zmogljivost. Smo pa nakupili najmodernejšo opremo in tenologijo za tisti del proizvodnega procesa, kjer je potrebna največja kakovost dela. To je na pripravi tobaka in pri teku tobaka do cigarete.

DE: Vendar boste najmodernejšo mašinerijo najbrže morali kupiti prej ali slej?

Simonič: Ne. Pri našem obsegu proizvodnje to ni smotrno. Bilo bi smotrno pri skoraj trikrat večjem obsegu proizvodnje. Tudi v svetu približno tako velike tovarne ne gredo v popolno avtomatizacijo. Zato TL ne bo izgubljala svoje prednosti, četudi ne bo imela najbolj zmogljivih strojev na svetu.

DE: Izdelki se pri vas kaj hitro menjajo, dopolnjujejo, mar ne?

Simonič: V samih znamkah se asortiman v bistvu ne menja, ostajamo pri treh glavnih znamkah. Je pa v notranji strukturi in daleč največ razvoja, po obsegu in po notranji tehnologiji doživel BOSS. Danes predstavlja družina cigaret BOSS polovico slovenskega trga. Ves razvoj pa je šel v smeri lažjih in ultra lahkih cigaret. Teh zdaj izdelujemo že tretjino. In tu nameravamo iti še naprej. Prepričani smo, da cigareta ne bo izginila kot izdelek, vendar pa ob vseh prizadevanjih proti kajenju in tudi vse večjem zavedanju ljudi o škodljivosti kajenja klasična, težka cigareta nima bodočnosti. Cigareta s l5 miligrami nikotina nima nobene možnosti več, razvoj bo šel celo pod 8 miligramov in celo do 4 miligramov nikotina.

DE: Kako komentirate prizadevanja za omejevanje kajenja, zlasti med mladimi, pri nas?

Simonič: Zakon bo izšel jeseni. Izhod je težko napovedati. Žalostno pa je, da se ne pogovarjamo z argumenti, pač pa s tistim, v kar nekdo verjame, da je tako. Omejevanje reklamiranja tobaka in cigaret postavlja v podrejen položaj nasproti konkurenci samo Tobačno Ljubljana, kajti mi edini ne bomo v Sloveniji smeli komunicirati s potrošniki. Tuja konkurenca bo nemoteno reklamirala na našem prostoru skozi tuje TV programe, tuji tisk.

DE: Koliko ste v minulih letih sploh vlagali v tovarno?

Simonič: Leta 1992 smo vložili 13,9 milijona mark, predlani 8,3 milijona, lani pa 9,7 milijona mark. Tako smo skupaj v zadnjih treh letih vložili v tovarno 32 milijonov mark. Obveza tujih partnerjev, ki so jo sprejeli s kupoprodajno pogodbo, pa je bila, da do leta 1996 vložijo 37 milijonov. Če bi mi nadaljevali vlaganja letos in lani, jih pa zaradi odločbe Agencije za plačilni promet ne nadaljujemo, bi skupno v petih letih vložili v TL 65 milijonov mark. Zaenkrat so naložbe popolnoma ustavljene, ker so se lastniki odločili za popolno blokado naložb. Tega kajpak ne bomo mogli dolgo vzdržati.

DE: Z leti torej lahko postane TL nekonkurenčna, predraga proizvajalka.

Simonič: Točno tu je srž problema. Včasih pravim: če nas niso pokončali takoj, pa nas bodo z odločitvijo, da moramo plačati v začetku pogovora omenjeno vsoto, pokončali počasi.

DE: Tu se kajpak v primeru, da se zgodi najhujše, pojavi vprašanje, kam z zaposlenimi?

Simonič: Kam? Za proizvodne in nizko izobražene kadre se ve, da bodo težko dobili drugo delo. V proizvodnji imamo 410 delavcev, 450 jih je v maloprodaji, ostali do skupnega števila 1150 pa so v prodaji, računovodstvu, finančnih sektorjih itd. Slabo je, ker je naša proizvodnja zelo ozko specializirana, take delavce pa je vedno precej težje prešolati za drugo delo. Druga slaba okoliščina je, da so v proizvodnji večinoma zaposlene ženske.

DE: Privatizacija pri vas še ni končana, mar ne?

Simonič: Je, je. Manjka v bistvu samo delež Sklada za razvoj, dobrih 23 odstotkov, za katerega je predvideno, da se bo privatiziral z vavčerji in notranjim odkupom. Sklad je za zdaj, zaradi rizikov za nadaljnji razvoj tovarne, privatizacijski postopek zaustavil. Sicer se trudi, da bi zadevo izpeljal tako, kot je bilo prvotno zamišljeno po prodajni pogodbi.

DE: Ali tuje lastnike kaj moti dejstvo, da bo TL imela tudi notranje lastnike?

Simonič: Nasprotno. V TL imamo nadzorni svet, sestavljen kajpak iz predstavnikov kapitala. V njem sta vseskozi dva predstavnika delavcev, čeprav le–ti še niso lastniki dela TL.

Boris Rugelj

6. julij 1995

sindikalni ZAPISNIK

Sindikalna lista

Prvi del	julij 1995 SIT
1. Dnevnice	
– cela dnevnica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500
– polovična dnevnica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750
– znižana dnevnica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218
2. Kilometrina *(od 7. 6. 95 dalje)*	23,00
3. **Ločeno življenje**	40.644
4. **Prenočišče** – Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. **Regres za prehrano**	10.161

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje februar–april 95 kot osnovno uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 65.227 SIT.

1. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	32.613,00
– za 20 let	48.920,00
– za 30 let	65.227,00
2. Nagrada ob upokojitvi	195.681,00
3. Solidarnostne pomoči	65.227.00

Vir: Zavod RS za statistiko — *Strokovna služba ZSSS*

Opravičilo

V prejšnji številki nam jo je zagodel tiskarski škrat. Izpustil je regres za prehrano, njegovo višino pa pripisal stroškom za prenočevanje. Če smo s tem koga prizadeli, se mu lepo opravičujemo. *Uredništvo*

Izhodiščne plače po splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za JULIJ, AVGUST, SEPTEMBER 1995

TARIFNI RAZRED		IZHODIŠČNA PLAČA (v SIT)	RELATIVNO RAZMERJE GLEDE na I. TARIFNI RAZRED
I.	enostavna dela	42.474	1,00
II.	manj zahtevna dela	46.721	1,10
III.	srednje zahtevna dela	52.243	1,23
IV.	zahtevna dela	58.189	1,37
V.	bolj zahtevna dela	65.835	1,55
VI.	zelo zahtevna dela	78.577	1,85
VII.	visoko zahtevna dela	89.195	2,10
VIII.	najbolj zahtevna dela	106.185	2,50
IX.	izjemno zaht. dela	127.422	3,00

Izhodiščna plače za gospodarstvo in relativna razmerja tarifnih razredov so določena na osnovi 1. in 2. točke tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za leto 1995 (Ur. l. RS, št. 22/95).

KAJ DELAJO

v republiških odborih

SKEI – Sindikat kovinske in elektroindustrije

SKEI v Evropi

Prejšnji teden se je delegacija SKEI Slovenije pod vodstvom predsednika Alberta VODOVNIKA udeležila 8. kongresa Evropske zveze kovinarjev (EMF) na Dunaju.

Na kongresu je bilo približno 250 delegatov iz 32 evropskih držav in predstavniki mednarodnih organizacij sindikata kovinarjev. Kot gostje so se kongresa udeležili tudi predstavniki sindikatov kovinarjev Hrvaške in Makedonije. Posebej toplo je bil pozdravljen predsednik sindikata kovinarjev Bosne in Hercegovine Ismet Bajramović, ki je na Dunaj uspel pripotovati kljub vojni v BiH.

Na kongresu so bile sprejete pomembne resolucije in dokumenti, ki zadevajo politiko kovinske industrije glede zaposlovanja, socialne politike, ekologije in tehnološkega razvoja.

Izjemno zanimiva je bila okrogla miza, ki so se je poleg vodstva EMF udeležili tudi predsednik ETUC Fritz Verzetnitsch, članica komisije pri EU Monika Wulf, predstavnik komisarja EU Hansa Van den Broeka in predsednik Republike Avstrije Franc Vranitzky. Prav prispevek slednjega je bil pomemben za mednarodno uveljavitev Slovenije, saj je podprl njen sprejem v EU brez kakršnihkoli pogojevanj in izsiljevanj sosednjih držav članic Evropske unije.

Vladimir Bizovičar, sekretar

SDE – Sindikat delavcev dejavnosti energetike

Sprejeli stališča za zaključno fazo pogajanj

V SDE Slovenije v tem času poteka vrsto akcij za uresničevanje programskih kongresnih nalog. Eno od teh predstavlja tudi opravljena 1. seja konference SDE Slovenije 28. junija 1995. Na njej so bila obravnavana dogovorjena stališča in nadaljnje akcije SDE v zvezi z zaključno fazo pogajanj za sklepanje in podpis panožne kolektivne pogodbe elektrogospodarstva Slovenije ter podjetniškimi pogodbami kot tudi uresničevanjem in izvajanjem kadrovsko-socialnega programa v okviru zakona o zagotavljanju sredstev za zaprtje rudnikov Zagorje, Kanižarica in Senovo. V sklop slednjega spada tudi sklicani sestanek z delavci na čakanju Rudnika Senovo.

Konferenca je nadalje sprejela spremembe in dopolnitve statuta SDE ter operativni program dela za obdobje 1995–1996 kot tudi pravilnik o financiranju in finančno-materialnem poslovanju SDE Slovenije. Izvolila je tudi novega podpredsednika SDE Slovenije za področje druge dejavnosti energetike.

V času 3. in 4. julija je bila v okviru praznovanja Dneva slovenskih rudarjev pri SDE Slovenije na obisku italijanska sindikalna delegacija, ki jo je vodil generalni sekretar centrale CGIL Pordenone Daniele Roviani.

Ivo Miglič, generalni sekretar

ČAS SE (SPET) IZTEKA

»Ob podpisu socialnega sporazuma, dogovora o politiki plač in tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za letošnje leto smo se s partnerji dogovorili dvoje: da plače realno ne bodo padale ter da bodo podpisniki v roku dveh mesecev (od 29. aprila do 13. junija, op. a.) sprejete dokumente uskladili s panožnimi kolektivnimi pogodbami in sklenili njihove tarifne priloge,« je v dramatičnem tonu začel redno ponedeljkovo tiskovno konferenco predsednik ZSSS mag. Dušan Semolič.

»Zgodilo se ni nič. Nasprotno: stvari tečejo v drugo, povsem nasprotno smer, saj so se plače v tem času realno zmanjšale za dva odstotka, pri pogajanjih za sklenitev panožnih kolektivnih pogodb pa je prišlo do popolne blokade. Ko smo razmišljali, kaj storiti, smo se naposled odločili, da damo partnerjem še 15 dni časa za uresničitev dogovorjenega, potem... Ja, če se stvari ne bodo premaknile z mrtve točke, potem bomo primorani poseči še po kakšni drugi metodi sindikalnega boja.« **Brane Mišič** je predsednika dopolnil, da »nekaterim očitno ustrezata nered in nedisciplina«, zato nočejo spoštovati niti že sprejetega. Tako naj bi se dogajalo, da »delodajalci podpišejo eno, delajo pa nekaj čisto drugega«, na koncu pa opozoril: »Če ne bomo imeli urejenega plačnega sistema – in kolektivne pogodbe so njegov temelj –, potem ne vem, če bo čez leto dni v Sloveniji še kdo, ki bo lahko obvladoval plače.«

Na tiskovni konferenci, posvečeni »(ne)uresničevanju politike plač v letu 1995«, so s konkretnimi podatki sodelovali tudi predsedniki ali sekretarji nekaterih republiških odborov sindikatov. Tako je **Jernej Jeršan** (SDGD) poročal, da je njihov partner na pogajanjih 14. junija zavrnil njihov predlog po 12-odstotni višji osnovni plači zaradi težavnejših pogojev dela, češ da se mora držati dogovora. In ker se je gradbeništvo po osamosvojitvi prepolovilo (leta 1991 je imelo 73.000 delavcev, zdaj pa jih ima le še 45.000), ta čas številna podjetja zaradi nestimulativnih plač ne morejo dobiti delavcev določenih profilov. Posledica: naše gradbince vse bolj spodriva tuja konkurenca, ki zaposluje našo podcenjeno delovno silo. **Sandi Bartol** (SDT) je nadaljeval, da so bile plače zaposlenih v trgovini v zadnjih letih zaradi sobotnega dela in večje akumulativnosti od 7 do 10 odstotkov nad povprečjem v gospodarstvu, za letos pa so se z delodajalci dogovorili, da naj bi bile višje samo za 5 odstotkov. A gospodarska zbornica je prelomila tudi ta dogovor – in to kar po telefonu! Pri tem je zanimivo, da se vodja njihove pogajalske skupine s tem ni strinjal in je zato celo odstopil, potlej pa se ni zgodilo še nič.

Alojz Omejc, predsednik Sindikata delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije, ki združuje najslabše plačane delavce na Slovenskem, je ogorčeno pripovedoval, da se v njihovi dejavnosti plače še zmanjšujejo, in to na perfiden način. Delodajalci, predvsem tuji, že tako ali tako napete norme praviloma zvišujejo do 20 odstotkov; ker jih delavci ne dosegajo, dobijo za toliko odstotkov nižjo plačo – ne glede na določila kolektivne pogodbe. Zato si njegov sindikat prizadeva, da bi problematiko norm in akordov »spravili« v obe panožni kolektivni pogodbi. »Pri tem bomo vztrajali,« je poudaril, »saj je to ventil, prek katerega nam zdaj znižujejo plače.«

Usnjarjem, ki so po plačah na zadnjem, in tekstilcem, ki so na predzadnjem mestu, pa so se po besedah **Jova Labanca** (SDKŽI) začeli nevarno približevati tudi zaposleni v kmetijstvu in živilski industriji, saj njihove plače znašajo le še 90,4 odstotka. Objektivnih razlogov, zakaj tako, od partnerjev niso slišali, dejstvo pa je, da so delavci zaradi takih razmer že v prenekaterem okolju spontano zaustavili delo. »Zakon o plačah je 35 odstotkom delavcev v kovinski in elektroindustriji znižal plače,« je nadaljeval **Albert Vodovnik** (SKEI) in dodal, da so kovinarji kaj takega v zgodovini sicer že doživljali, da pa gre po njegovem zdaj za nek dirigiran spor, iz katerega naj bi sindikati prišli kot poraženci. Rešitev vidi v spremembi zakona o plačah. »Naši kolegi so v ekonomsko-socialnem svetu že dali predlog, ki naj bi po hitrem postopku omilil položaj. V nasprotnem primeru pa bo SKEI izstopil iz socialnega pakta.« Pri svojem namerava po besedah **Martina Muršiča** ostati tudi Sindikat obrtnih delavcev, čeprav ga je administrativni intervencionizem pripeljal že tako daleč, da se z delodajalci ne more več normalno pogovarjati.

Kaj pa drugi sindikati? Kot je povedal **Marjan Ferčec,** je Sindikat gozdarjev sicer že 24. aprila podpisal novo kolektivno pogodbo, vendar še ne velja, ker ministrstvo za delo dogovorjenega in podpisanega še ni registriralo. Po njegovih besedah je pripravljena za podpis tudi pogodba za lesarsko dejavnost, ki se ni spreminjala že od leta 1993, a so jo zdaj vzeli v roke direktorji, češ da jo bodo še proučili. Z jasno namero, kajpak. **Janez Justin** (SKNG) pa upa, da bodo že do te srede zaključili pogajanja za sklenitev treh kolektivnih pogodb. Edini, ki bi se lahko pohvalil, da ima kolektivno pogodbo že podpisano – **Miloš Mikolič** iz Sindikata stanovanjskega in komunalnega gospodarstva – pa je ostal tiho. Da ne bi pokvaril celotnega vtisa?

Kakorkoli že: od ponedeljka, 3. juilja, teče 15-dnevni rok za uresničitev tistega, kar naj bi bilo po aprilskem dogovoru opravljeno že 13. junija. Sicer...

D. K.

Foto: Sašo Bernardi

ŠE PETNAJST DNI – To je rok, v katerem mora priti do uresničitve sprejetih dokumentov, so na dobro obiskani tiskovni konferenci v ponedeljek sporočili novinarjem predsedniki ali sekretarji sindikatov gospodarskih dejavnosti, sicer...

BREZSKRBNE POČITNICE

Po sedmih krogih pogajanj, ki so tekla od aprila naprej, so v torek, 4. t.m., dr. Slavko Gaber, minister za šolstvo in šport, Franc Klepej, predsednik Sindikata delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti (ZSSS), in Branimir Štrukelj, predsednik glavnega odbora Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti (SVIZ), slovesno podpisali spremembe in dopolnitve kolektivne pogodbe za vzgojo in izobraževanje, hkrati pa tudi izjavo, s katero se je minister Gaber zavezal, da bo najkasneje do 1. septembra predlagal spremembe pravilnikov o napredovanju zaposlenih v osnovnih in srednjih šolah ter vrtcih.

Foto: Sašo Bernardi

DA BO DRŽALO – Takole so minister dr. Slavko Gaber (v sredini), predsednika Franc Klepej (drugi z leve) in Branimir Štrukelj (desno) ter sekretar SVIZ Vladimir Tkalec podpisovali in žigosali spremembe in dopolnitve kolektivne pogodbe za dejavnost vzgoje in izobraževanja.

S podpisom pogodbe, »ki je sprejemljiva za obe strani« (Gaber), sta sindikata dosegla povečanje števila dni dopusta, mesečno ugotavljanje in izplačevanje delovne uspešnosti v šolah, razširitev t.i. dodatka na eksternost, dodatke za mentorstvo, za stalno popoldansko delo in za deljen delovni čas ter terenski dodatek in dodatek na posebna spremstva (podrobneje o tem v naslednji številki). S podpisom izjave pa se je minister Gaber zavzel za take spremembe pravilnikov o napredovanju, da bo zagotovljena trajnost vseh nazivov ter določeno ustrezno število točk za pridobitev naziva mentor.

»A podpis teh dveh dokumentov je le del prizadevanj sindikatov za izboljšanje statusnega in materialnega položaja naših delavcev,« je ob tej priložnosti poudaril Franc Klepej. »Še naprej bomo namreč vztrajali pri zahtevi po spremembi izhodiščnih plač, in če tu ne bo premika, bodo naši člani gotovo med tistimi, ki bodo skupaj z drugimi sindikati negospodarstva 27. septembra stavkali...«

D. K.

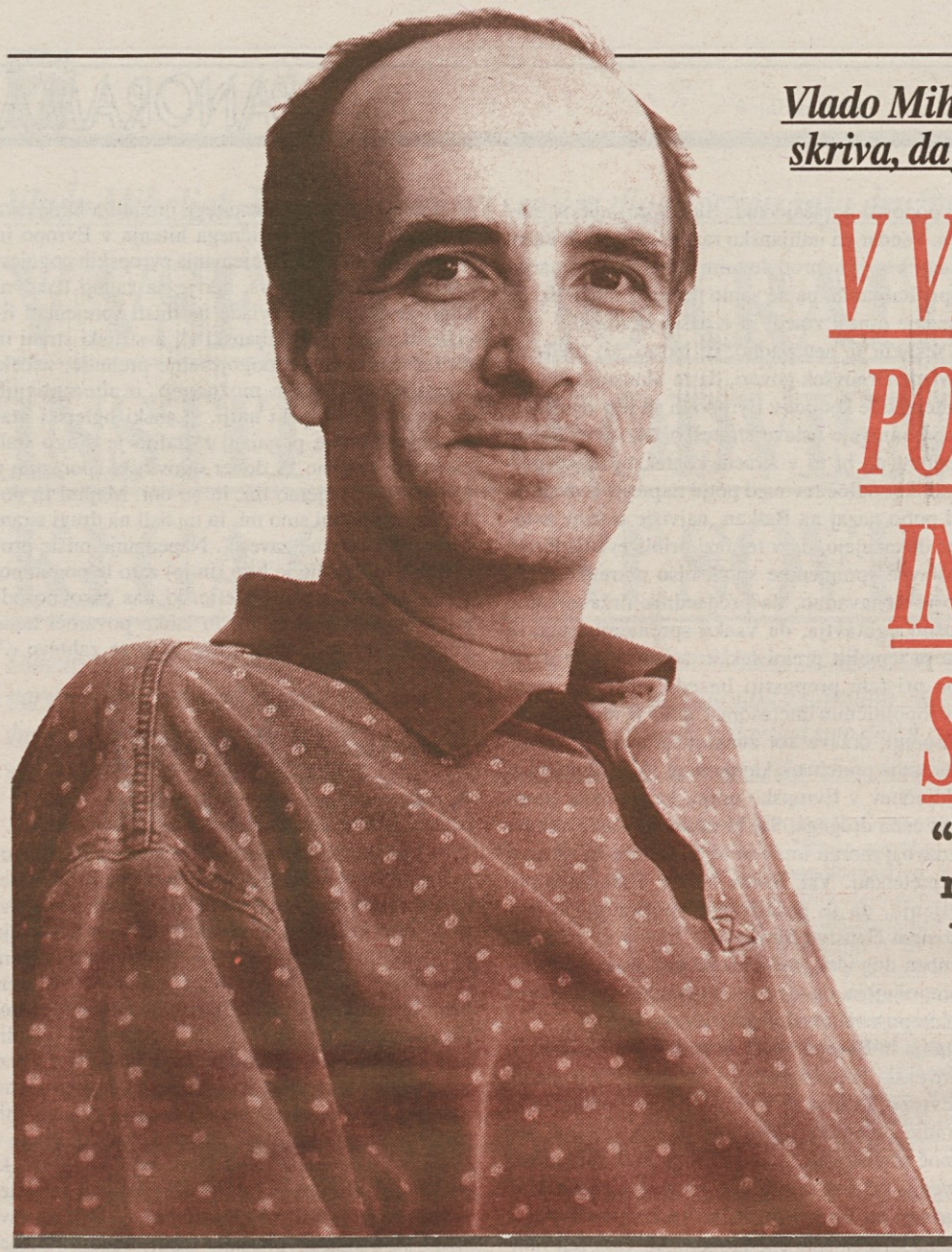

Vlado Miheljak, kolumnist, ki pri svojem diagnosticiranju družbe in politike ne skriva, da je po stroki psiholog, pravi:

V VSEH DEMOKRATIČNIH DRŽAVAH POZNAJO INSTITUT NEODVISNEGA INTELEKTUALCA, KI GA OBLAST SOVRAŽI ZARADI NADLEŽNOSTI

"Vedno težje mi je vzdrževati prijateljstva, ker se ta vežejo na moje motrenje realnosti. Nikoli nisem bil strankarsko vezan. Večji del tistih, s katerimi sem prijateljeval in se družil, s katerimi smo imeli podobne ideje, se je včlanil v eno izmed strank. Zdaj moram večkrat napisati 'moji prijatelji iz te in te stranke' in v teh narekovajih je malo cinično grenki priokus. Nekateri, ki so postali profesionalni politiki, niso razumeli, da teh stvari ne gre enačiti z osebnimi zamerami."

PANORAMA

VODJA: »NE DAMO!«

Obeležitev dneva državnosti je opozorila tudi na tiste družbene silnice pri nas, ki politiko gradijo na nezmotljivem in herojskem Vodji, ki z eklektičnimi parolami, 'zraslimi' iz dilem in tudi stisk slovenskega naroda in njegovih udov, spominja na pohod vseh fašizmov na oblast in še posebej srbskega.

Kar grozljivo je bilo na ljubljanski proslavi slišati, česa vsega »NE DAMO«. To je bilo za skvadristično razpoložene povabljence dovoljšen razlog za huronsko aplavdiranje sloganom Velikega Vodje, ki je v Miloševićevi maniri storil svoj Gazimestan.

NE DAMO! Piranskega zaliva. Razkrižja. Trdinovega vrha. Le nekaj policistov ali teritorialcev bi morala Janša in Bavčar postaviti v zaselkih ob Piranskem zalivu med osvobodilno vojno, pa bi se verjetno lahko drugače pogovarjali. Tisti štirje zaselki, ki bi po božji in človeški postavi normalno morali spadati k piranski občini, bi danes ne bili sporni. Nam kdo jemlje Razkrižje!? Ni že tudi tistih nekaj oralov zemlje, ki so predmet pogajanj, zajebál Janša, ko je bojda sam vodil osvobodilno vojno? Primorske ne damo! Niti opeke ne, bi mirno dejal

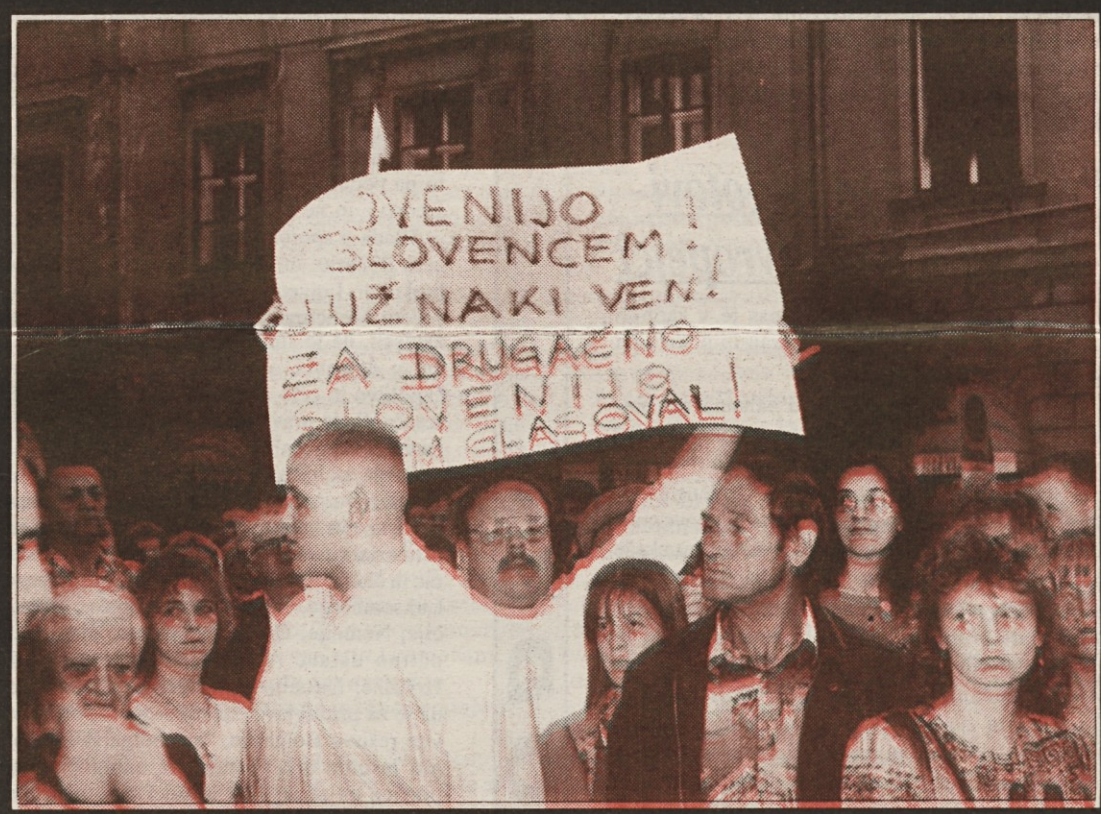

Borut Pahor, ki je iz druge socialnodemokratske opcije, in pri tem vztrajal. Za to pa ne potrebuje mitinga na Kongresnem trgu.

In ob prerivanju, kdo bo in kateri po vrsti govoril na Janševem mitingu resnice ob dnevu državnosti – pustimo vnemar delitev vabil – gospodje iz prve vrste niso zmogli moči, da bi ob takšnem nastopu Vodje vstali in zapustili prizorišče. Hrvaški veleposlanik je to storil iz svojih razlogov. Kučan, Rupel, Bučar in Bavčar bi morali to storiti zaradi velike večine državljanov Slovenije, ki jim ni všeč 'cinična distanca' kot politična usmeritev in delovanje, saj gre očitno za uveljavljanje 'potujočega naroda' kot instrumentalizacije politike neke stranke namesto parlamentarnega odločanja, pri kateri Janševa stranka doslej pač ni zmogla dovolj znanja in moči za po njenem koristne odločitve. Zato naj svoje opravi karavana fanatičnih privržencev? Mar tako, kot se je to zgodilo na Gazimestanu, v Novem Sadu, nekdanjem Titogradu, če naštejemo najbolj znane revolucionarne dogodke iz bližnje preteklosti in soseščine!?

Marjan Horvat

»DENACIONALIZACIJA« ZGODOVINE

Nedavno tega smo lahko iz ust Justina Stanovnika slišali sila bistro odkritje: slovenski belogardisti oziroma domobranci so se že pred več kot 50 leti borili za slovensko državo! Prikladno, zlasti te dni, ko se politični tolovaji prepirajo o osamosvojitvenih zadevah izpred štirih let. Okupatorjevim služabnikom bi to bil res blagodejen obliž na rano, a žal je prozoren. Nikakor namreč ni mogoče razumeti, kako se bojuješ sa svojo državo pod poveljstvom tistega, ki je prišel sem, da bi to »državo« izbrisal z zemljevida in na njenem mestu razširil svoj rajh.

Naš ocenjevalec slovenske politične scene daje tokrat

PALEC GOR Jožefu Školču,

predsedniku državnega zbora, zaradi modrega obnašanja in

PALEC DOL predsedniku SDSS Janezu Janši

zaradi pozabljanja, tudi tistega, kar je sam zapisal.

SPOPAD MED EVROENTUZIASTI IN EVROSKEPTIKI TUDI NA ANGLEŠKEM

ODMEVI DOGODKI

Praznik je prepir – Janša in lopovi

Slovenski politiki so še enkrat dokazali, da so prazniki v Sloveniji prevsem še ena priložnost za demonstriranje razlik in sovraštva. Drugod se za praznike veselijo, pri nas pa se prepiramo in ščuvamo drug na drugega.

Zdaj je več kot dovolj dokazov, da posamezniki in posamezne stranke slovenske praznike zlorabljajo (prevsem) za različne politične obračune. Janšev krog si je izmislil ljubljansko proslavo, ne zato, da bi "dostojno" proslavil dan državnosti, ampak da bi predstavil svojo "moč" in "organiziranost", da bi problematiziral in smešil svoje politične nasprotnike. Lojze Peterle je preprečil žalno slovesnost v državnem zboru ob obletnici zunajsodnih pobojev domobrancev, za katero so se zavzemale tudi leve stranke, ker mu očitno bolj ustreza nadaljnje ohranjanje občutka, da "levi" sploh ne obžalujejo domobranskih žrtev...

Vendar za vse vendarle nista kriva zgolj Janša in Peterle. Državni zbor bi se lahko kljub Peterletovemu nasprotovanju sestal na žalno sejo, Peterle pa naj bi (sam) odločal, ali se je bodo predstavniki njegove stranke udeležili ali ne. Janez Janša je dovolj jasno in pravočasno sporočil, da samo on ve, kako je treba praznovati "največji slovenski državni praznik" in da sedanja slovenska oblast iz globljih načelnih razlogov ne pripisuje ustreznega pomena temu prazniku, ker so v njej pač ljudje, ki so bili "proti slovenski samostojnosti". Ob takšnih Janševih izzivanjih in podtikanjih (in ob protokolarnem podcenjevanju predsednika države pri določanju vrstnega reda govornikov) predstavnikom "sumljivih" oblasti pač ne bi bilo treba iti na proslavo, ki je vnaprej obetala, da bo "miting resnice".

Slovenec je po proslavi zapisal,"da je socialdemokratom prireditev skratka uspela (pa še stala jih ni nič), saj so samo na občinski odbor Slovenskih krščanskih demokratov Ljubljana poslali pet tisoč vabil..."

Glavni organizrator ljubljanske proslave Dimitrij Kovačič, predsednik ljubljanskega mestnega sveta in predsednik ljubljanske organizacije Janševe socialdemokracije sicer vztrajno ponavlja, da to ni bila strankarska (socialdemokratska) proslava, ker v "tem primeru nanjo ne bi povabili Kučana, Bavčarja, Rupla..." Hkrati pa niti Kovačič niti Janša ne znata pojasniti, zakaj ni nihče opozoril "žvižgajočih", da se na "nestrankarski" proslavi pač ne obračunava na tak način z ljudmi, ki so v času boja za slovensko samostojnost (uspešno) opravili delo na ključnih pozicijah mlade slovenske državnosti. Ali Janši ni nič neprijetno, da se je za slovensko samostojnost sobojeval z "lopovi", kot bi lahko sklepali po klicih njegovih privržencev na ljubljanskem mitingu, namenjenih Ruplu, Kučanu, Bavčarju...

Ploskajo, nato jih je sram

Glavni urednik Slovenca je zapisal, da je bilo v Janševem "demagoško–populističnem" govoru na ljubljanski proslavi "moč najti vse sestavine, zaradi katerih ljudje ploskajo, pa čeprav se drugi dan tega sramujejo...". Glavni urednik Republike pa je v svojem komentarju ugotovil, "da je Janša odličen učenec znamenitih totalitarističnih govorilnikov, v njegovem govoru so bile vse potrebne sestavine, od socialne demagogije in kvazirazrednega boja do ultranacionalizma in ksenofobije, začinjen pa je bil še s posmehovanjem državnim institucijam in z robustno, čitalniško poetiko...".

Komentator Dnevnika je "trdno" prepričan, "da bi po izžvižganju župana Rupla morali tisti iz gostujoče ekipe vendarle publiki povedati, da je prišlo do nesporazuma okrog prireditve (tekma – proslava) in prizorišče zapustiti". Komentator ne verjame, "da bo dobiček od tega, da so se pred avditorijem vesoljne Slovenije pustili voditi za nos, da so vstajali in sedali na Janšev ukaz in predvsem vztrajali v "VIP loži" pred odrom, na katerem je zvezda večera (Hrvatom in Italijanom) malodane napovedala vojno. Kdor iz uradne lože posluša hujskaški govor (kamera je denimo v nekem trenutku ujela nadškofa, kako je navkljub Peterletovemu mrkemu pogledu s ploskanjem nagrajeval Janšev govor), ne nazadnje prevzema odgovornost za dogajanje...

Predsednik slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle je v Slovencu zapisal: "Ne glede na to, kako smo zadovoljni z zaporedjem in številom govornikov (in s tem, kar so povedali) na ljubljanski proslavi, je šlo tu za praznično zasnovo proslave z bogato vsebino (govorov politikov ne uvrščamo v zasnovo). In ljudje so prišli. So ploskali in žvižgali. Je že prav, da je bilo tako, kajti, če bi vabili izbrance po merilih za proslavo v Cankarjevem domu, bi ostal verjetno trg precej prazen. Vesel sem, da smo praznovali, čeprav vsega, kar sem slišal, sam ne podpišem. Še bolj pa bom vesel, če bomo praznovali vsi skupaj, ko ne bo nikogar pred nikomer strah..."

Glede žvižganja in ploskanja Lojze Peterle lani sploh ni bil tako razumevajoč kot tokrat. Potem, ko so ga na mitingu v podporo Janezu Janši (neposredno po Janševi odstavitvi z mesta obrambnega ministra) izžvižgali, je Peterle v posebnem intervjuju za ljubljanski Dnevnik ožigosal to kot nepojmljivo dejanje, češ, povabili so me na zborovanje in hkrati organizirali žvižganje proti meni...

(Neo)fašizem – samo etiketa

Z očitki, da je imelo ljubljansko zborovanje (skupaj z Janševim nastopom) elemente (neo)-fašizma, poskuša Janez Janša opraviti na kratko. Spomenki Hribar, ki je v Mladini zapisala, da smo bili v "ponedeljek na Kongresnem trgu živa priča zasnutka slovenskega neofašizma", je ta torek na slovenski televiziji očital, da uporablja metode prejšnjega "komunističnega" režima, ki je ljudi, ki jih ni maral, etiketiral s fašisti.

Seveda pa Spomenka Hribar sploh ni samo "etiketirala", ampak je zelo konkretno zapisala, kaj jo spodbuja k takšnemu sklepanju: "Vsaj po miselni strukturi glavnega govornika je to mogoče reči, saj je imel njegov govor vse bistvene elemente, ki označujejo fašizem: potencirani nacionalizem s šovinizmom, prevlada emotivnih elementov nad razumskim postavljanjem zadev oziroma izrabljanje eksistencialnih patriotičnih čustev v izrazito politične namene, torej žkrvavo – živo' poudarjanje domovine in domovinskih čustev, ozemeljskega vprašanja oziroma zahteve v funkciji poenotenja žljudstva'... in predvsem neznosna demagogija, ki sama sebe utemeljuje na sovraštvu – ne le do tujcev, ampak najprej in brezprizivno – do lastnih državljanov!"

Janši do razjasnjevanja v zvezi s temi vprašanji očitno sploh ni bilo, saj je v pogovor kar naprej vpletal "politično usmeritev" Spomenke Hribar (in ji zanikal pozicijo znanstvenice), namigoval na "čudno" zaposlitev njene hčerke pri županu Ruplu, čeprav smo v isti sapi od Janše (ko je očitno ugotovil, da je zadel v prazno) zvedeli tudi, da je "fejst punca". Janšo je tudi izjemno zanimalo, kdo iz njegove stranke naj bi se zgražal nad njim...

Predsednik pripravljalnega odbora za proslavo v Ljubljani, predsednik mestnega sveta Ljubljane in predsednik ljubljanske socialdemokratske stranke Dimitrij Kovačič pa je protestiral proti "nezaslišani manipulaciji" nekega časopisa, ki je proslavo označil za "fašistoidni spektakel". "V imenu vseh, ki so proslavo organizirali, na njej sodelovali in jo spremljali, pričakujem opravičilo," je zapisal Kovačič.

Iz "nekega časopisa" (Republike) so Kovačiču sporočili, da ne čutijo in ne vidijo nikakršne potrebe po opravičilu. "Časopisni uvodnik sodi v zvrst časnikarskih komentarjev in označba proslave, ki ste jo vi organizirali, za žfašistoidni spektakel' je naša mnenjska sodba, podvržena drugim mnenjskim sodbam. Zato smo z njo le stežka z nezaslišano manipulirali', tudi če bi to res hoteli."

Ta torek je Republika objavila uvodnik z naslovom Zaustavite fašizem, v katerem ugotavlja, da "pošast fašizma hodi po Sloveniji". Republika med drugim piše, "da je bil čas žcinične distance' in preseganja žpolitične polarizacije' – v ta žbrezidejni' prostor je smuknil fašizem. Zdaj je čas za antifašistične zveze in ognjevito antifašistično retoriko. Tudi zato, da bi obranili pravico do žcinične distance'."

Prestrašeni in negotovi – Balkanci, ne Evropejci

Tržaški italijanski Il Piccolo nas je v zadnjih dneh kar dvakrat opozoril na Balkan in poučil, da še nismo pravi Evropejci.

Slovenija se bo morala otresti balkanskega sindroma, njena politična elita pa bo morala Slovence naučiti misliti po evropsko. Il Piccolo med drugim ugotavlja, da se bo morala Slovenija odkritosrčno soočiti s svojimi tesnobami, povezanimi z Evropo. Slovensko ravnanje že nekaj časa kaže znamenja negotovosti in tudi strahu, ki pa ju ne poimenuje s pravim imenom. O tem verjetno priča dejstvo, da prihajajo podatki o zunanji politki in njenih stališčih izmenoma od predsednika države Milana Kučana, vladnega predsednika Janeza Drnovška in zunanjega ministra Zorana Thalerja. Ves čas si izjave delno nasprotujejo, praviloma pa se tudi dopolnjujejo. Prav zadnje dni je vladni predsednik Janez Drnovšek presenetil z odločnostjo, da Slovenija ni za kakršnokoli dražbo, ki bi jo morda želeli Italija in Avstrija za slovenski vstop v Evropo. Piccolo ugotavlja, da imajo vse izjave slovenskih politikov dvojni pomen – za zunanjo in notranjo rabo oziroma za politične igrice znotraj Slovenije pred slovenskim javnim mnenjem. Italijanski komentator na podlagi tega ugotavlja, da je čedalje več znamenj, ki kažejo, da se Slovenija boji Evrope. Če se bo na primer Slovenija vedno bala Italije, se ne bo nikoli znebila balkanskih travm. Člankar je prepričan, da so strahovi nerazumni in da so posledica polstoletnega komunizma, ki jih ni lahko izbrisati in pozabiti.

Seveda bi lahko v zvezi s takšnim pisanjem rekli, da si Italijani dovoljujejo preveč in naj nas prenehajo poučevati o strahovih in o Balkanu, ker so različni strahovi in prastrah pred Balkanom, kamor pogosto uvrščajo tudi Slovenijo, njihov sindrom. Vendar pa italijansko razmišljanje tudi kaže, da sami s svojim protislovnim ravnanjem ustvarjamo pri Italijanih, pa ne samo pri njih, možnosti za sklepanje o naši zmedi in o naših strahovih.

Vsekakor je nenavadno, če hkrati, ko predsednik vlade Drnovšek govori, da za Slovenijo ni druge alternative kot pot v Evropo in da je v tem sklopu spreminjanje ustave strateško tako pomembna odločitev, da bi jo v širšem kontekstu lahko pojmovali kot odločitev med potjo naprej v Evropo in med potjo nazaj na Balkan, najvišje pravne avtoritete dokazujejo, da v tej fazi približevanja Evropi ustavne spremembe sploh niso potrebne. Prav tako je nenavadno, da predsednik države samo splošno ugotavlja, da vsaka sprememba ustave zahteva temeljit premislek in argumente in da je treba pri tem prepustiti besedo stroki in manj dnevnopolitičnim interesom. Čudno je tudi, da tako predsednik države kot zunanji minister govorita, da bo treba pretehtati, kaj pomeni vključitev in kaj nevključitev v Evropsko unijo, kaj je cena enega in kaj cena drugega. Saj bi takšne podatke vendar že zdavnaj morali imeti in bi jih morali že zdavnaj tudi pretehtati. Vsi. Komu koristi Thalerjevo ponavljanje, da je parafiranje sporazuma o pridruženem članstvu Slovenije v Evropski uniji pomemben dogodek, medtem ko nas drugi po Evropi prepričujejo, da je to zgolj tehnično dejanje brez kakšne posebne vsebinske vrednosti.

Italija in Evropa imata vsekakor preveč dokazil o slovenski neusklajenosti v poglavitnih pogledih na Evropo. Dokler bo Evropa glavno pomagalo za notranje polemike, obračune in razdvajanja, pač ni moč pričakovati, da bo Evropa bolj naklonjena Sloveniji od nas samih. Če v zvezi z evropskimi vprašanji ne bo prišlo do večje kooperativnosti, večjega konsenza in soodgovornosti vseh relevantnih političnih dejavnikov v Sloveniji, če se bodo nadaljevale solistične in ne dovolj pretehtane strankarske akcije za vključevanje in proti vključevanju v evropsko integracijo, če se bodo stopnjevali prepiri, potem lahko pričakujemo tudi vedno več evropskih zank. In kolikor bolj se bo približeval čas volitev, toliko bolj se bo komplicirala in zapletala slovenska pot v Evropo. Če bodo stranke dovolile, da bo Evropa postala edina in najpomembnejša tema predvolilnih bojev, potem se Sloveniji slabo piše.

(Ne)primerljivi – Slovenija, Danska, Bolgarija...

Slovenska vlada je te dni v posebnem sporočilu za javnost (ponovno) zatrdila, da ne bo "razprodajala" slovenske zemlje tujcem in da je namen predlagane spremembe 68. člena slovenske ustave predvsem "sprožanje procesa hitrejšega prilagajanja naše zakonodaje pravnim in civilizacijskim standardom razvitih evropskih držav, ki prav gotovo znajo in zmorejo zaščititi vitalne interese, ohranjati in razvijati svojo nacionalno identiteto in tradicijo ter zagotavljati značilnosti svoje dežele, to pa počno z učinkovitimi mehanizmi, načini ter sredstvi, in ne z ustavno prepovedjo...".

Vlada s sporočilom očitno odgovarja dr. Francetu Bučarju, dr. Tonetu Jerovšku, dr. Petru Jambreku, dr. Lojzetu Udetu, dr. Tinetu Hribarju in dr. Jožetu Mencingerju, ki so v nedavni javni izjavi zapisali, da je spreminjanje ustave glede na pravne in dejanske okoliščine za zdaj "nepotrebno, škodljivo in celo neposredno ogroža državne interese". Vlada pravi, da je takšna "trditev nekorektna in zavajajoča".

Svoja stališča tako vlada kot "šest vidnih slovenskih posameznikov" utemeljuje s primerjavami ustavnih ureditev v Evropi. Vendar pa je vlada primerjala ustave najbolj razvitih evropskih članic in članic Evropske unije – Belgije, Nizozemske, Luksemburga, Portugalske, Danske, Irske, Francije, Nemčije, Grčije in Španije, njeni kritiki pa očitno ustave Albanije, Rusije, Makedonije, Hrvaške, Estonije in Bolgarije. Vlada še dodaja, da je za primerjavo "nekorektno" uporabljati ustavne rešitve Bolgarije, "saj bolgarska zakonodaja niti lastnim državljanom ne omogoča lastninske pravice na zemljiščih in tujci tako niso diskriminirani".

Kljub vsemu pa ostaja še vedno nejasno, ali Evropska unija od vseh kandidatov oziroma že priključenih članov zahteva isto, kar terja od Slovenije. Glavni domači prepir se vrti namreč predvsem okoli tega.

Vedno narobe – brezupno početje

Vsekakor bi kazalo ugotoviti, katere pobude in kritike zares težijo k temu, da bi bilo slovensko vključevanje v Evropo čimbolj normalno in učinkovito, katere pa služijo zgolj za notranjepolitične potrebe in za destabiliziranje vlade.

Včasih se pogledi pri istih "subjektih" tako hitro spreminjajo, da se je res težko znajti.

Večer, ki je še nedavno tega premiera Drnovška kritiziral zaradi nekritičnega hitenja v Evropo in zaradi nekritičnega sprejemanja evropskih pogojev, zdaj Drnovška kritizira, ker je na zadnji tiskovni konferenci rekel, da vlada ne misli sprejemati licitacije zahtev na italijanski ali avstrijski strani in da bo vlada, če bo pogojevanje prehudo, začela razmišljati o drugih možnostih, o alternativnih poteh proti Evropski uniji. "Lanski oglejski manever prekinitve pogajanj z Italijo je drago stal. Lahko se slepimo. A dober trgovinski sporazum z Evropo potrebujemo mi, in ne oni. Majhni in dokaj nepomembni smo mi, in ne tisti na drugi strani ževropske železne zavese'. Napenjanje mišic proti Rimu in Bruslju je bilo (in je) zato le pogumno, a povsem brezupno početje, ki nas časovno odmika od Evropske zveze in lahko povzroči hude gospodarske težave ter nove in nove zahteve..." piše Večer.

Kaj sta se pogovarjala Schüssel in Peterle

Iz Celovca so poročali, da je novi avstrijski zunanji minister in podkancler Wolfgang Schüssel na tiskovni konferenci v Celovci izjavil, da je Avstrija dala pristanek k sporazumu med Slovenijo in Evropsko unijo, ker se je Slovenija pred tem pogodbeno zavezala, da bo s 1. julijem 1998 zaprla brezcarinske prodajalne na cestnih mejnih prehodih. Schüssel je tudi dejal, da je Slovenija privolila v vzpostavitev informacijskega sistema v zvezi z jedrsko elektrarno v Krškem in morebitnimi motnjami pri njenem delu. Avstrijski zunanji minister je menda kritiziral slovensko vlado, ker je v zvezi z Evropo hotela odstopiti od dogovorov, ki jih je opravil Peterle... Avstrijski zunanji minister je tudi rekel – kot piše Republika – da je za Avstrijo pomembno vprašanje tako imenovanih Staroavstrijcev v Sloveniji. Kot je znano, je to vprašanje pred kratkim načel in postavil kot pogoj za vključitev Slovenije v EU avstrijski desni skrajnež Heider. Schüssel je dejal, da hočejo doseči, "da se Slovenija odpove ali razveljavi nadaljnjo veljavo tako imenovanih avnojskih sklepov, ki govore o tem" (Večer). "Avstrija pa bo podprla prizadete ljudi – tudi v primerih, ko gre za vračanje od leta 1945 nacionaliziranega premoženja. O uradnem priznanju nemške manjšine v Sloveniji pa je dejal, da se bo Avstrija zavzela za izboljšanje njenega statusa, pri čemer je poudaril, da je stvar slovenskega parlamenta, v kateri pravni obliki bo to storil."

Z avstrijskim zunanjim ministrom in predsednikom avstrijske ljudske stranke Schüsslom se je v Celovcu srečal tudi predsednik Slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle in se "pogovarjal o nekaterih zunanjepolitičnih vprašanjih, še zlasti tistih, ki so povezana s približevanjem Slovenije Evropski uniji". Škoda, da sicer zgovorni Peterle tokrat ni postregel s podrobnejšo informacijo o tem, kako je potekal njegov pogovor z Wolfgangom Schüsslom, še zlasti glede na informacije, ki so bile v Sloveniji objavljene z ministrove tiskovne konference in ki bi v marsičem zahtevale pojasnilo in predvsem tudi – slovensko stališče.

Kdaj v pokoj

Komentatorka mariborskega Večera se čudi Zvezi svobodnih sindikatov, ker namesto "aktivnih" delavcev podpira upokojence. To podporo vidi v sindikalnem predlogu, da bi tistim moškim, ki so z delom (in ne z nakupi let) izpolnili že 40 let delovne dobe, in tistim ženskam, ki imajo 35 let delovne dobe, omogočili odhod v pokoj ne glede na leta njihove starosti. Končno bomo morali dojeti, da nas naš pokojninski sistem preveč stane in da je preveč širokogruden, še zlasti, ker tudi razvite države zaostrujejo pogoje za upokojevanje, pravi komentatorka in konkretno navaja primer Švice, kjer so pravkar na referendumu izglasovali, da bodo lahko moški odšli v pokoj šele z dopolnjenim 64. letom starosti in ženske z 62 leti starosti. Seveda kar tako ni mogoče enačiti našega in drugih pokojninskih sistemov in ugotavljati, kateri je preveč radodaren. Prav tako je treba vedeti, kot je pred kratkim opozoril predsednik zveze društev upokojencev Vinko Gobec, da kakšnih 200.000 upokojencev pri nas živi na robu bede. Potemtakem odhod v pokoj ni kakšen poseben privilegij, kot se zdaj večkrat prikazuje v javnosti. Prav tako bi kazalo upoštevati tudi pojasnilo, ki ga je dal ob utemeljevanju predloga ZSSS predsednik Dušan Semolič, da se je v preteklosti na tisoče ljudi zaposlilo kmalu po petnajstem letu in da so praviloma opravljali najtežja dela. Prav tem ljudem, od katerih pa so mnogi zelo izčrpani, naj bi torej omogočili upokojitev po 40 oziroma 35 letih dela (ne glede na njihovo starost).

Seveda je prav, da se sindikati zavzemajo tudi za svoje člane, ki so pri koncu delovne dobe, in tudi za upokojence, saj to ne more biti na škodo mlajših delavcev, kot bi radi nekateri prikazali. Prav gotovo bi bilo najslabše, če bi prevladal vtis, da želi aktivna populacija prikrajšati upokojensko, in obratno, da upokojenci znižujejo plače. Na nevarnost tega je pred kratkim opozoril tudi predsednik Milan Kučan.

Pripravil: J.K.

Vlado Miheljak, kolumnist, ki pri svojem diagnosticiranju družbe in politike ne skriva, da je po stroki psiholog, pravi:

V VSEH DEMOKRATIČNIH DRŽAVAH POZNAJO INSTITUT NEODVISNEGA INTELEKTUALCA, KI GA OBLAST SOVRAŽI ZARADI NADLEŽNOSTI

Značilnost predvsem mladih demokracij, da pridejo v zagato, ko intelektualci začno servisirati politiko • Ni naloga publicista, da bi imel vizionarske ideje • V starem režimu anonimk in direktnega blatenja ni bilo • Preveč špekuliranja o zavestnih manipulacijah z mnenjskimi raziskavami • Ljubljanska proslava dneva državnosti je navrgla estetiko, ki je imela fašistoidne elemente • Slovenci smo dobili svoj Gazimestan • Vrednote v neki družbi so lahko le univerzalne, saj so lahko samo stvar družbenega konsenza • To, da ne kradeš, ni stvar krščanskih ali socialističnih vrednot

***Panorama:* Za začetek se ustaviva pri vaši knjigi z naslovom "Slovenci padajo v nebo", ki je prav te dni izšla pri Znanstvenem in publicističnem središču v Ljubljani. Če prav vemo, gre za izbor vaših najbolj odmevnih političnih komentarjev, ki ste jih osem najbolj razburljivih let pisali po slovenskih časnikih in revijah, največ in začenši v Mladini, pa v Dnevniku, Republiki in spet v Dnevniku, kjer zdaj pišete zelo odmevno kolumno "Pogled skozi ključavnico".**

Miheljak: Po eni strani so bili moji začetki vezani na pisanje v Mladini, po drugi strani pa je Mladina nastajala v svoji končni obliki skupaj z nami. Morda zdaj ni več identična s tisto, ki sem jo nekako soustvarjal s tem, da sem pisal. Generalno časopis izbira svojega zunanjega sodelavca, kolumnista, po drugi strani pisec izbira svoj časopis. Je gotovo nekaj časopisov, kjer najbrž ne bi pisal. Časopis vendarle definira tudi sporočanje. Pisec si na nek način predstavlja, kdo je publika, ki jo naslavlja. To moje seljenje pa ima nekatere čisto praktične razloge. Več kot toliko se pojavljati v neki rubriki, na nekem mestu, lahko postane tudi moteče za urednika, pa tudi za pisca. Potrebne so osvežitve. Kolobarjenje je skorajda nujno.

***Panorama:* Ne bom vas vprašal, v katerih časopisih ne bi želeli objavljati. Bi vas pa vprašal o sedanji Mladini. Kar nekaj znamenitih piscev in kolumnistov, ki so svoj čas dajali ton in vonj tej reviji, ne nastopa več na straneh Mladine.**

Miheljak: Razlogov je več. Mladina je bila zamišljena – tudi takrat ko še ni polno stopila v politični prostor – kot generacijski časopis. Mladina je v nekem trenutku zaradi številnih slučajev dobila vlogo, ki ji pravzaprav ni bila namenjena. Taka, kot je funkcionirala, ni bila narejena za petdeset, šestdeset tisoč izvodov naklade. Fantastična naklada za občeslovenski politični časopis. Takrat je Mladina dajala dobre rezultate. Ves čas tistega "slavnega" obdobja so bile tudi neke napetosti, ki niso bile vidne navzven in mogoče tudi ne za bralce zanimive. Niso bile medgeneracijske, težko bi tudi rekel, da direktno politične, ker vendarle je bil krog piscev Mladine sinhroniziran: politično, zorno. V nekem trenutku, ko je prišlo do preobrata ob prvih volitvah, se je Mladina znašla v zagati. Ni bilo točno jasno, kaj naj počne, kako naj piše. Še vedno je funkcionirala kot subkulturni, obrobni časopis, ki bi moral pisati o velikih zgodovinskih temah, celo nekako voditi zgodovinsko gibanje, čeprav je treba dati velika poslanstva v oklepaj. Neumestno bi bilo špekulirati o tem, ali je kdo kaj narobe pisal, da je šel. Takrat smo skorajda vsi, ki smo pisali kot kolumnisti, šli. Bile so dileme, ali pisati o Demosu kritično ali kot o neki pozitivni varianti. Tega nismo nikoli razčistili. Naenkrat se mi je prostor pisanja v Mladini zožil. Ne bi dramatiziral tega, temu bi jaz rekel, da smo svoj čas v Mladini odpisali. Večina tistih, ki so se profesionalno ukvarjali z novinarstvom, je šla k dnevnikom. Vsi so dobre, mlade in perspektivne novinarje radi pobrali.

***Panorama:* Po stroki ste psiholog, kot asistent ste redno zaposleni na Fakulteti za družbene vede.**

Miheljak: Gre za dejavnost, ki je manj vidna, pa zato vendarle bolj naporna od publicistične, poleg fakultetnega, pedagoškega dela, se ukvarjam z raziskovanjem, ki je v glavnem vezano na raziskovanje vrednot in javnega mnenja. Sodelujem s centrom, ki ga že dolga leta vodi priznani dr. Niko Toš. Pomembno pa je tudi raziskovanje vrednot mladih, ki ima tradicijo še iz jugoslovanskega obdobja in je z njim začela dr. Mirjana Ule. Te raziskave so pravzaprav prvič pokazale, zelo zgodaj tam 83, 84 leta, da je kljub razlikam, bila bližina vrednostnega sveta v ostalih republikah večja od geografskih razdalj.

***Panorama:* Vaš poklic, orientacija v raziskovalno delo in znanstveno proučevanje družbenih pojavov, lahko pomeni prednost pri publicističnem delu. Za vaše pisanje se zdi značilno, da trditve trdno in vsestransko argumentirate.**

Miheljak: Gotovo informiranost, informacije opredeljujejo razmišljanje v človeku. Po drugi strani pa, če bi bilo to tako enostavno, potem bi bili bolje informirani, bolje izobraženi ljudje, tudi bolj politično modri, pa temu žal ni tako. To bi bilo zelo enostavno. Lahko bi najbolj informirane ljudi postavljali na ključna mesta, pa bi bil svet umno urejen. To, da človek poseduje neke informacije, samo po sebi ne pove veliko. To lahko vedno spretno tako ali drugače izkoristiš. Če si publicist, kolumnist, vse prav pride. Vsaka zgodba, ki si jo prebral, vse, kar si videl, vsa literatura, ki jo poznaš, vsi spomini nekako sooblikujejo zgodbo. Sicer pa ne verjamem preveč, da lahko sama vednost da boljšo ali slabšo interpretacijo. V to dvomim. Zlasti v politiki racionalnost ni v nobeni korealciji. So zelo brihtni ljudje, ki delajo velike neumnosti.

***Panorama:* Najbrž gre tudi za vrednostni sistem človeka. Če se ne motim, ste ob predstavitvi vaše knjige govorili o nevarnosti šunda, ki jim lahko zapade pisec. V mislih imam konkretne kolumne, Slivnikove, ki so zasičene z najrazličnejšimi informacijami, pa je v bistvu efekt čisto drug.**

Miheljak: Kolumna je na nek način privlačna, pa tudi nevarna, zaradi tega, ker lahko tudi iz teoretskega, konceptualnega razmišljanja delaš navaden trač, po drugi strani pa lahko tudi iz trača vendarle narediš konsistentno razmišljanje. V tistem "slavnem" Mladininem obdobju sta bila dva ključna intelektualna kroga, krog okrog Mladine proti krogu Nove revije. Tako za ene kot za druge je bilo značilno, da so bili kritični do obstoječega sistema. Pri Mladini se nismo nič naprej dogovarjali. Vsak je prinesel, kar je prinesel, potem se je oblikovalo v neko enotno zgodbo. Spomnim se tistega teksta Noč dolgih nožev. Ta je nastal čisto slučajno. Od Gantarja sem slišal, da imajo Novorevijaši nek čuden tekst in sem rekel Zavrlu, naj ga pridobi. To sem prebral. Zdelo se mi je zelo problematično in sem to napisal. Ampak čisto slučajno. Če ne bi slišal, ne bi napisal tega teksta in bi se zgodovina ravno tako na isti način odvijala. Pozicija neodvisnega intelektualca je bila takrat v Sloveniji neka institucija. Problem zdajšnega časa je, da se je naenkrat zmanjšalo število neodvisnih publicistov, kolumnistov. Eno je servisirati določeno politiko, toda to je omejena neodvisnost. Za družbo gotovo ni dobro, če iz vsakega publicista govori neki veliki "drugi", ki je neka politična opcija. To za ogledalo družbi ni v redu. Mislim, da je značilnost predvsem mladih demokracij, da pridejo v zagato ko intelektualci začno servisirati politiko. V vseh demokratičnih državah obstoji institut neodvisnega intelektualca, ki ga oblast sovraži zaradi nadležnosti.

***Panorama:* Vi najbrž s svojim pisanjem hočete prispevati k spreminjanju nečesa?**

Miheljak: Vsaka detekcija realnosti je na nek način tudi mobilizacija. Če se lotim v nekem časopisu analize ponedeljkove proslave na Kongresnem trgu in skušam identificirati neke protofašistične elemente te proslave, je na nek način to animacija javnosti, ki jo naslavljaš. Naloga publicista ni ta, da ima neke vizionarske ideje. Pisanje je refleks dogajanja, nikakor pa moje pisanje ni programsko. Zato na nek način zgubljam marsikaterega prijatelja med ljudmi, s katerimi smo skupaj izšli še iz časov Mladine. Vedno težje mi je vzdrževati prijateljstva, ker se ta vežejo na moje motrenje realnosti. Nikoli nisem bil strankarsko vezan. Večji del tistih, s katerimi sem prijateljeval in se družil, s katerimi smo imeli podobne ideje, se je včlanil v eno izmed strank. Zdaj moram večkrat napisati "moji prijatelji iz te in te stranke" in v teh narekovajih je malo cinično grenki priokus. Nekateri, ki so postali profesionalni politiki, niso razumeli, da teh stvari ne gre enačiti z osebnimi zamerami.

***Panorama:* To pomeni, *da vas* pretežno trepljajo, od časa do časa pa močno brcnejo v koleno?**

Miheljak: Dve stvari se dogajata. Da te trepljajo tisti, ki so te včasih zmerjali in obratno, da te zmerjajo tisti, ki so te včasih trepljali. To je dobro. Sočasno pa te trepljajo tisti, ki te pa naslednji teden zmerjajo in obratno. Včasih dobim kakšno pismo, tudi znanega človeka, poleg številnih anonimnih.

***Panorama:* Je teh veliko? Vas zmerjajo?**

Miheljak: Slišim, da imajo vsi iste probleme, vendar tega ne bi fetišiziral. Enkrat mi je, ko je bila še stara skupščina, pisal nek poslanec. Poznala sva se, celo delala sva včasih skupaj. Pisal je, da je zelo razočaran nad mojim pisanjem, da pišem sicer še vedno dobro, ampak popolnoma napačno. Hotel je povedati, da obravnavam in napadam napačne ljudi. To je bilo v tistem obdobju, ko sem se umaknil iz Mladine. Iz tega kroga sem morda prvi začel kritično pisati o tem videnju forme oblastniškega vedenja.

***Panorama:* Ali so reakcije na pisanje hitre? So vas homoseksualci že pohvalili zaradi zaslug, ki ste jim jih pripisali za razvoj demokracije v Sloveniji?**

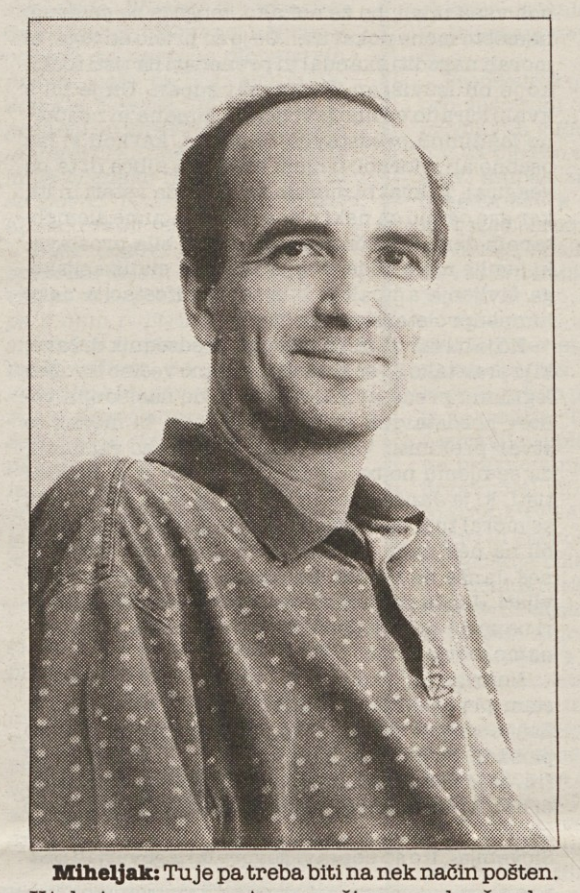

Miheljak: Tu je pa treba biti na nek način pošten. V tako imenovanem starem režimu nam borčevsko-partijski krogi, katerim smo marsikdaj nagajali, niso pisali anonimk. Je bila civilizacijska razlika. Kakorkoli se je kdo javno jezil, in to včasih celo zelo jezil, anonimk, direktnega blatenja ni bilo. Ko smo prišli v demokracijo, je tega bistveno več in to prihaja točno iz ene politične smeri, skrajno desne. Točno vidim na kaj se obesijo. Eno najbolj intenzivnih nadlegovanj sem doživel po televizijski oddaji Pro et contra o zakonu o državljanstvu. Tam je bilo toliko populizma, ki sem se mu uprl, kolikor sem najbolj znal. Ves večer sem imel telefoniado, tudi tiste najnižje vrste. To je pač del folklore. Je pa hudo, če ti nadlegujejo družino, otroke. Ti ljudje ne izkazujejo nobene korajže. Je pa to značilnost ene strani, ni splošna.

***Panorama:* Rekli ste, da ne pripadate nobeni konkretni politični opciji.**

Miheljak: Nekateri, celo resni intelektualci sodijo, da je to lari-fari. Neopredeljenost pomeni zame neopredeljenost v dnevno-političnem smislu. To ne pomeni, da sem človek brez profila, brez barve, vonja in okusa. Moja barva je prepoznavna, tako kot je prepoznavna barva vsakega, ki piše.

***Panorama:* V našem časnikarstvu se v zadnjih letih poslužujejo javnomnenjskih raziskav na sicer majhnih vzorcih. Se vam te raziskave zdijo strokovne in koliko imajo povratnega učinka. In še, kolikšna je možnost zlorab tega javnomnenjskega raziskovanja.**

Miheljak: Slovenija je bila v Evropi edini otok, ki je javnomnenjsko raziskovanje ves čas gojil. Kljub občasnim pritiskom, ki so bili v različnih obdobjih, vendarle z dovolj avtonomije, da smo si lahko privoščili dovolj kvalitetne raziskave. Vendar te velike, visokokvalitetne in visoko reprezentativne raziskave centra dr.Nika Toša še nimajo alternative. Ne dajo se z ničemer nadomestiti, saj pri njih sodeluje najboljši tim slovenskih empiričnih sociologov. Hitra odzivnost teh raziskav pa ni možna. To so veliki sistemi, ki jih je treba zagnati, biti en mesec na terenu itn. Zato je vendarle pomembno, da so se konec osemdesetih let začele pojavljati tako imenovane časopisne hitre javnomnenjske ankete. Delno v Mladini – tam sem še jaz nekaj imel zraven – in delno tudi v takratnem Teleksu. S tem je javnost, ki je takrat predstavljala neko opozicijo do uradnih paradigem in interpretacij, dobila neko svoje orožje. Orožje, s katerim je sama sebe javno preverjala in dala ta preverjen rezultat na znanje. Se pravi funkcija hitrih javnomnenjskih raziskav ni v tem, da dajo neke globalne primerjave, ampak prečni prerez, recimo: v tem trenutku, danes ljudje ocenjujejo neko stvar takole. To je seveda za politično presojo pomembno. Mislim, da so bile javnomnenjske raziskave pomembne in so pomembne za oblikovanje neodvisne javnosti. Te majhne telefonske raziskave na omejenih numerusih so metodološko omejene zaradi številnih razlogov. Eden izmed njih je sorazmerno nizka pokritost s telefonom. Možnost, da si z anketenim vprašanjem dostopen vsem gospodinjstvom ni popolnoma realizirana. Po drugi strani ti majhni numerusi tudi lahko dajejo premalo reprezentativno sliko. Vendarle se je v globalu pokazalo, da so tiste agencije oziroma časopisne hiše, ki so delale resno in se opirale na resne raziskave, dajale vendarle dovolj dobre predikcije, recimo volitev. Detekcija javnega mnenja je obenem tudi animacija javnega mnenja. Če ti ugotavljaš, da je neka stranka najmočnejša, neka pa majhna, ti s tem oblikuješ sam profil. Jasno je – to je znano iz socialne psihologije – da je precejšen del ljudi takih, da se veže na zmagovalce. To je problem. Zato se vedno postavlja vprašanje, kako interpretirati, kaj je element interpretacije. Kaj je element komentarja k javnomnenjskemu raziskovanju. Zdaj imamo nov časopis, ki objavlja javnomnenjske raziskave brez osnovnih navedb. Niti ne vemo koga so anketirali, koliko ljudi, ali so to ljudje, ki so šli od maše, ali so to ljudje iz telefonskega imenika, ampak kar neke grafe narišejo. Neke minimalne standarde bi mogli navesti, da veš kdo so ti ljudje, ki so tako odgovarjali. Je to rezultat Slovenije, nekega sloja, neke vrednostne orientacije? Kljub vsem tem anomalijam pa pluralnost raziskovanja nevtralizira negativne učinke. Če jih pet dobiva primerljive rezultate, eden pa dobiva vedno drugačne, in če se to potrdi tudi na empiričnem preverjanju, recimo volitvah, potem tisti eden vendarle odpade zaradi svojega neresnega dela. Marsikdo je že odpadel. Vendarle se preveč špekulira o zavestnih manipulacijah.

***Panorama:* Proslavljanje dogodkov iz zgodovine je ena od tem, ki je Slovenijo v zadnjem času zelo razdelila. Vi ste o tem pisali, zanimajo nas vaši pogledi na to.**

Miheljak: Proslave so nevrotski fokus Slovenije. To ni čudno, če vemo, da je proslava vendarle ritual v vsakem sistemu, ritual izkazovanja neke politične volje. Seveda je v deželah, kakršna je Slovenija, ko se šele oblikuje neka nacionalna državna zavest, zelo težko definirati neko skupno politično voljo. V Angliji ni nobeno vprašanje, da je zmaga nad fašizmom velika zmaga Angležev, njihovega prispevka, herojstva. Tudi Francozom, kljub temu, da so bili v nekem obdobju razcepljeni, vendar tako, da je bila večina na strani antifašističnih sil, vprašanje zmage nad fašizmom ni sporno. General Petain je tam označen, kot nekdo, ki je odigral za Francijo sramotno vlogo, ki ni sprejemljiva, ki je anticivilizacijska.

***Panorama:* Samo delajo določeno distinkcijo, namreč priznajo mu vlogo v prvi svetovni vojni. Pri nas pa takih stvari ne znamo.**

Miheljak: To je značilnost zelo elementarnih družb. Kdor je črn, je popolnoma črn. Petaina noben ne problematizira v smislu, ali je bil pozitivna ali negativa vloga. To se ve. V takih mladih demokracijah kot je Slovenija, v katerih je obenem tudi šlo še za neke elemente državljanske vojne, kakorkoli se je to zgodovinsko interpretiralo, je to veliko bolj komplicirano. Slovenija bi lahko zelo enostavno definirala, da gre za dva momenta. Eno je relacija fašizem – antifašizem. Tu se ve, kaj je fašizem in ve se kdo je bil antifašist. Drugi moment vrednotenja pa je vrednotenje večplastnosti druge svetovne vojne. Ker je zaradi razlogov, o katerih bi lahko ure in ure govorili, prišlo do polarizacije. V tej polarizaciji še vedno ostaja nesporno dejstvo, da je zelo enostavno ugotoviti, kdo je vzpostavil elemente antifašistične borbe, kdo se je šel upor. Seveda tisto, kako je ena stran v Sloveniji s figo v žepu počela določene stvari, ni preveč prepričljivo. Spomenka Hribar je dala v nekem krogu takele primere: kaj bi bilo, če bi postavili javnomnenjsko vprašanje in ga bi obrnili, recimo, tisti Rožmanov pozdrav Mussoliniju. Pa bi rekli, da so Srbi okupirali Jugoslavijo in bi nadškof dr. Šuštar poslal pozdravno pismo Miloševiću, da z veseljem sprejema na znanje, da je Slovenija okupirana po srbskih silah in da duhovščina pozdravlja okupatorje. Ali bi to slovensko javno mnenje ocenilo kot izdajo ali kot nek pozitiven moment. Dala je še primer s prisego. Da bi bili okupirani od Srbov, in bi prebrali tisto domobransko izjavo, ampak bi tako obrnili, da bi bili Srbi in slovenski vojaki v zgodbi. Pa potem vprašajte javnost, kako bo to ocenila.

Vojne so vedno tragične in vedno na površje pripeljejo ljudi in stvari, ki jih sicer ni. Slovenija je polna nekih novih ljudi, ki so surovi, robustni, primitivni, ki jih pred vojno nikjer ni bilo, ne na eni ne na drugi in tretji strani. Naenkrat se je pojavil neki lumpenproletariat in bil celo katapultiran v politično življenje z besednjakom, ki še v kavarno ne spada. To je tragedija vojne. Če spravi na površino take ljudi, potem spravi na površino tudi dogajanja in gibanja, ki so krvava.

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

Plemenitih vojn ni. Vsak pride iz vojne krvav, ne samo zmagovalec in poraženec, tudi tisti, ki je moralni zmagovalec in moralni poraženec. Zelo težko je biti plemenit v vojni. Nesporno zame je, da so Bošnjaki žrtve te balkanske vojne. Znotraj tega pa so vendarle tudi na njihovi strani krvniki, ki bodo izšli kot tragične figure te vojne. Ljudje, ki so morali v imenu obrambe, tudi plemenitih ciljev, početi krvave stvari. Individualno, konkretno krivdo je treba ločiti od odgovornosti. Odgovornost je nekaj, kar se tiče nas vseh. Moja teza je, da smo Slovenci soodgovorni za dogajanja na Balkanu, tudi za vojno na Balkanu. To je naša odgovornost, to ne pomeni krivde. Krivda je vedno konkretna in individualna. Ampak odgovornost tistega, ki je bil na nek način akter. In če je kdo bil akter tega dogajanja, je bila gotovo Slovenija, jasno tudi Srbija. Mi lahko rečemo, mi smo bili na emancipatorni demokratični poziciji, oni na avtoritarni. Nesporno pa smo bili akterji. To nas ne obremenjuje s krivdo, ampak z odgovornostjo. To mižanje, kot bi nekdo rekel: nič nimamo z Balkanom. Celo do samega predsednika vlade lahko najdete ljudi, ki tako govorijo. Najmanj, kar nam Zahod lahko naprti: če ste soodgovorni, vsaj begunce imejte pri sebi.

Druga svetovna vojna je bila tragična. Kdo je bil zmagovalec ni niti tako pomembno. Katere ideje so bile vendarle zgodovinsko svetle in bodo zgodovinsko potrjene in katere ne, je pa jasno. Zgodovina je robustna. Večja ko je oddaljenost, manj se ukvarja s krvavimi, zoprnimi detajli, več je generalnih sodb. Čez sto, dvesto let nikogar ne bo zanimalo, ali je prišlo ne neupravičenih pokolov. Zanimalo jih bo, kje je kdo bil. To je lahko z vidika posameznika, žrtve tragično, ampak zgodovinsko je to edino razumljivo in logično.

Panorama: Dodatna dimenzija je, da so danes nekateri akterji še živi. Ko bo to generacijo preraslo, ti problemi ne bodo več tako boleči in spolitizirani.

Miheljak: V tem razmisleku je nevarnost. Kaj pomeni to preraščanje. Pri nas se zdi, kot da bi morali pozabiti na temeljne civilizacijske in opcijske razlike. Prerasti, pomeni prerasti sovraštvo: ne več videti v sinu domobranca krvavega domobranca, ne videti v sinu partizana krvavega partizana, ki je po vojni metal domorance v kako luknjo na Kočevskem. To je preraščanje. Nikakor pa ne bi smelo biti preraščanje razlikovanja opcij, recimo fašizma in antifašizma kot nekih vrednot. To se pa lahko zgodi. Vedno bolj se opaža, da mlade generacije enačijo vse te opcije iz druge svetovne vojne. Partizanstvo je za njih enako daleč, enako nekaj zoprnega, kot domobranstvo. To bi pomenilo, da se dajo ponavljati napake, ki so že bile narejene. Španci so z nekim srečnim slučajem, preko človeka, ki ga je sam general Franco izbral za svojega naslednika, tega kralja, ki se je pokazal kot izjemno moder, ki je bil sposoben prerasti tudi svoje družinske korenine, je pri živih telesih na nek način pokopal oboje. Pokopal je republikance in frankiste. Oni zdaj lahko vzporedno živijo.

Jaz se bojim, da v Sloveniji tisto, kar pri nas imenujemo sprava, ne bo možno, ker je sprava pri nas še vedno opcija zelo elementarnega pojmovanja prevrednotenja zgodovine na ta način, da bo eno opcijo zamenjala druga. Da bo dominantno, partizansko partijsko zamenjala nova opcija. Da se bodo namesto peterokrakih zvezda začele pojavljati domobranske insignije. Ta sprava, kakorkoli ima vedno nek patetični prizvok, je po mojem mnenju, pomembna zadeva. Na nek način bo treba zapreti stalne razprave, stalno vračanje na neko izhodiščno točko, ker jemljejo energijo za aktualna soočanja. Po drugi strani pa so odličen pulfer za aktualne politične boje. Prav smešno postaja, da so začele celo take politične stranke, ki se po svojih imenih ne bi smele, popolnoma identificirati z eno od opcij v drugi svetovni vojni. Z opcijo, ki se je nesporno vezala na nacizem, nacifašizem. Govoriti okoli tega proslavljanja, da se bodo pojavljale boljševiške zvezde je nesmiselno, to so bile zvezde vojaških formacij, ki so bile nesporno antifašistične. Tu je treba postaviti piko. Vse ostalo je nepomembno. Tako kot je bilo za Američane in Angleže nepomembno, kaj je Sovjetska zveza predstavljala poleg dežele, ki je dala izjemen prispevek k zlomu fašizma. Prispevek v ljudeh, ki ga ni dala nobena druga dežela te velike trojke in tudi ni bila pripravljena dati. Tega se zavedajo.

Pri nas pa se nenehno postavlja vprašaj. Tu so stvari, o katerih bo treba še veliko razmislekov, kaj je tu pomembno. Cerkev recimo, se še enkrat ni postavila jasno na stran antifašizma. Recimo, dr. Šuštar, ki velja za liberalnega, se ni upal udeležiti proslave, ki vendarle ni izpostavljala nekih ideoloških form. Izpostavljala je zgolj zmago nad fašizmom, splošno civilizacijsko zmago nad fašizmom. Pa se niso mogli dogovoriti. Očitno je, da je vendarle ena stran zatajila in da ni hotela. Vloga Cerkve je bila tu problematična.

***Panorama:* Ponedeljkovo proslavo osamosvojitve ste že omenili. Se niso na njej vsa nasprotja pokazala v najbolj drastični luči?**

Miheljak: Mislim, da je bila ta proslava prelomna. Mile Šetinc je danes napisal, da je bilo vse to že videno. To je res. Ampak prvič je bilo videno v neki določeni konstelaciji. In ta konstelacija je bila prelomna. Ta proslava je bila državna in nanjo je prišel politični vrh, v kolikor je sploh prišel. Ta državna proslava je navrgla neko estetiko, neko formo, maniro, ki je – brez pretirane previdnosti lahko rečemo – imela neke fašistoidne elemente. Za to kar se dogaja pri nas in v Vzhodni Evropi, ne bi rekel, da je fašizem. To obdobje ni obdobje čistih form. Tako tudi tukaj ni čistih ideološko avtoritarnih form. Jaz sem to novo formo, ki se pojavlja v Vzhodni Evropi, imenoval rausizem. To je neka mešanica stalinizmom, nacionalizmov, populizmov, fašističnih momentov in ksenofobije. Ljubljanska proslava je vsebovala vse te elemente. Človek, ki je izigral ves ta avditorij, se je dobesedno norčeval iz celotnega političnega vodstva. To ni več njegova stvar in stvar kakršnihkoli njegovih motivacij. Naj to komentirajo kot, da gre za patološke elemente, ali za čisto prefrigane ideološke momente ali kakorkoli že. To je vendarle tudi odgovornost tistih, ki so pasivno pristali na tako igrico. Od vsega začetka se je vedelo, tudi časopisi so pisali, da je to igrica, o kateri se ve, kdo bo odigral ključno vlogo. Protokol je poznan in v tem primeru je bil kršen. Ve se, da je bilo poslanih 24 tisoč vabil, od tega so bila ViP in navadna vabila in da niso prišla v katerekoli roke. Natančno se ve, kdo jih je dobil na Univerzi na Akademiji. Znano je tudi, da jih niso dobili uredniki največjih slovenskih časopisov. Dobili pa so jih nekateri drugi ljudje, ki bi jih po pomembnosti težko posadil med tistih deset vrst VIP lože.

Kljub temu, da so vedeli, pa so v to igro šli. Pri nas vsak misli, bo že nekako, mogoče bo pa drugi namesto mene pokasiral. Če je že prišlo do tega, bi morali narediti škandal in prenehati na tisti točki, ko je bil izžvižgan ljubljanski župan. On je bil s kvalificirano večino izvoljen za župana in nesporno legitimno predstavlja to mesto, karkoli si jaz osebno ali kdorkoli o njem misli. Pa nihče ni ta no reagiral. Takrat bi morala ta VIP loža vstati in iti, ker gre očitno za neki plebs, ki ne razume elementarnih demokratičnih pravil. To ni bila proslava, ki jemlje neke kode elementarnega civilizacijskega življenja ampak je bila to manifestacija neke lumpenproletarske manire.

Ko je bil izžvižgan naslednji, predsednik države, ki je prav tako z več kot kvalificirano večino izvoljen legitimni predstavnik države in do naslednjih volitev predstavnik večine Slovencev, bi morali to stvar prekiniti. Vsi po vrsti so nekako računali, da se njemu ne bo zgodilo. Na koncu je pokasiral tisti, ki je Janšo ustvaril. To je Igor Bavčar. Tu bi se moral tudi on zamisliti, kaj to pomeni, saj mu je bil na nek način duhovni oče. Brez Bavčarja danes Janše ne bi bilo, pa nočem preveč poenostavljati. Janša pa vse to brez težav preskoči in govori naprej v nekem populističen diskurzu, ki ga poznamo, obvladamo.

Ne vem, če je kdo opazil, to je po Titu in Ceausescuu prvi politični voditelj, ki sam sebi ploska. Začne verjeti v svojo funkcijo, sam sebi je gladko ploskal. Potem tale publika. Tu ne bi bil prav nič fin, to je bila drhal, ki je bila prebrano pripeljana, drhal, ki celo dobiva nekatere visoke akademske nazive. Žvižgala je takrat, ko so bile besede »živela Slovenija«. Ko so nepravi govorniki izgovarjali prave besede, so žvigali sami sebi. Se pravi popolnoma nereflektirana publika.

Ta ponedeljekova proslava ni ena od proslav ali dogajanj, kakršno je bilo tisto polspontano, polorganizirano pred parlamentom, ko so Janšo odstavljali ali na Kongresnem trgu. V principu sicer nisem črnogled človek. Rad na stvari gledam s češko lagodnostjo in lahkotnostjo in mislim, da poješ dobro kosilo, pa marsikaj mine.

Toda, ta proslava pomeni nek prelom. In če se ob tem prelomu nekateri ne bodo zamislili, bo to lahko vodilo v zelo resne konsekvence.

Ponedeljek je bil model, kakšna je lahko Slovenija, če določene sile zmagajo. Take Slovenije si seveda marsikdo ne bi smel želeti, tudi izmed tistih ne, ki so takrat ploskali. Marsikdo, ki je ploskal, je pred to opcijo že trepetal. Bivši šef Sove, ki je iz nekega straha pritekel k Janši. Kup ljudi je bilo, ki so pred to opcijo že trepetali. Krog tistih, ki bi se smeli bati ali biti zaskrbljeni nad takim dogajanjem, je bistveno večji kot se zdaj vidi, da je. Predvsem pa bi se vsi tisti, ki so kot klovni tam nastopali v Janševi predstavi, morali zamisli, kaj je to pomenilo. Bili so kot dvorni norčki, ko so vstajali in sedali na njegov ukaz. Pustimo pieteto do vseh padlih na vseh straneh. Tisti, ki pade, je vedno žrtev, tudi njegova družina. Ne gre za to. Vse je bilo instrumentalizirano. Da ne govorimo, kakšna je predstava bodoče Slovenije.

Kljub temu, da ne gre spregledati vojnega dogajanja je bila vojna vendarle na koncu koncev dosti romantična epizoda v slovenskem osamosvajanju. Mi pa smo gledali na displeju samo vojno dogajanja, kar pomeni, da nekdo vidi osamosvajanje Slovenije le kot deset dni vojne. To je zelo pomembno. Osamosvajanje je vendarle nek mozaik tisočerih izvenpartijskih in znotrajpartijskih liberalizmov, nacionalizmov, če tako že hočete. In da nekdo to zreducira na deset dni vojne in na tiste, ki pač vidijo smodnik, to so nevarne stvari.

Da ne govorimo, kaj pomeni vzklikanje za vmeščanje Slovenije v Evropo in v sosedstvu. Vzklikanje »Razkrižja ne damo«. Komu, kdo ga pa jemlje. Kaj je zdaj to, ne damo. Gre za to ali je naše ali ni naše. Če je naše, nam ga noben ne more vzeti, če ni naše, ga tudi ne moremo dati, ker ni naše. Trdinov vrh definitivno ni naš. Tisto po nobenem katastru, po nobeni razmejitveni črti ni bilo Slovensko in tistega mi nimamo kaj dati, če ni naše. To je kujskaštvo.

Na nek način bi razločil med krivdo in odgovornostjo. Vsi, ki so na nek način bili tam in pa tudi tisti, ki so se po francosko izognili – to je ta eldeesovska naveza, Drnovšek, Školč, ki jih ni bilo tam, vsi so na nek način odgovorni za tisto ponedeljkovo dogajanje, ki po mojem ni nedolžno. To, da začneš hujskati proti drugim. Ne gre samo za to, da je človek sam sebi ploskal, ampak tudi to, da sta prvi in zadnji govornik nagovorila Slovence in Slovenke. Na državni proslavi ni bolj nevarne zadeve, kot to, da zreduciraš, da je praznik države za Slovence in Slovenke. Kaj pa vseh tisočero, ki niso Slovenci in Slovenke, pa so državljani. Z vidika države so Slovenci vsi tisti, ki imajo slovenski potni list in slovensko državljanstvo. To je zelo hud ekskluzivizem, ki ga sodobna Evropa ne tolerira več. In kaj to pomeni, ne za vsako ceno v Evropo. Cena bo dana. Tu je samo vprašanje ali hočeš ali nočeš v Evropo. Če ti reče tisti, ki te sprejema, da ne bo barantal o vstopnici, se moraš odločiti sam.

***Panorama:* Ko sem se v času proslave s hčerko sprehajal po Ljubljani, sem opazil da so bili na proslavi čisto drugi ljudje, kot pa na ulicah ali v stari Ljubljani.**

Miheljak: To so stari triki, da se provinca pripelje v mesto delat proslavo. Pri Miloševiću je bilo to tipično. Ljudje niso dobivali več plač, te je zlahka dobil, tu pa je bila še tista provinca, ki je za srbske razmere še kar dobro živela, vendarle pa bila frustrirana pri nekih drugih momentih.

Panorama: ***Zanimiv je primer transponiranja, ki ste ga omenili, prevajanja na aktualnega nasprotnika. Če bi kogarkoli od teh ljudi na proslavi vprašal, kakšen ima odnos do Miloševičevih mitingov, bi ti povedal tisto, kar je sedaj sam delal.***

Miheljak: Elementi so znani. Vsi Miloševićevi mitingi so bili neka točka dogajanja. Prelom pa je bilo tisto, ko so Drnovška potegnili na Gazimestan. Tisto je bil prelom. Vse, kar se je dogajalo tam, tista drhal, in to kar se je dogajalo tukaj kot neka uradna proslava, to je ponovitev iste scene. Ta ponedeljek je bil slovenski Gazimestan. Ko Milošević predsednika predsedstva države postavi v položaj mirno in mu pokaže, kam naj se vsede. Tu smo padli na isto finto. To hujskanje je bilo hujše od tistega, kar je Milošević delal na Gazimestanu. Gre za spodbujanje nestrpnosti. Kaj je to, da nekaj ne damo. Potem pa take pavšalne ocene možnosti šolanja, da vsi ne morejo na univerzo. Kdaj pa je to bilo. Še najbolj takrat, v času, ki bi ga radi vsi pozabili.

Vedno sta dve alternativi. Ali se bodo sprofilirale stranke socialno-demokratske opcije, ki bodo res znale postaviti na dnevni red interese in to ne samo takrat, ko jim ustreza, ampak tudi takrat, ko jim ne, ko to pomeni izstop iz koalicije. Ki bodo znale igrati na interes delavcev, ki nastopajo na trgu delovne sile, pa naj bo to intelektualec, učitelj ali delavec v Tamu. Druga nevarnost je pa, da če se ne bo oblikovala taka opcija, ki bo to znala, bomo imeli kakšen populizem Janševega tipa. On obljublja, da bo vse rešil, da bodo vsi lahko šli na univerzo, da bodo vsi dobili plače. To je nevarnost. Je pa res, da o teh kalkulacijah nihče ne upa govoriti na glas. Vsak pazi, da ne bi kje zgubil kake opcije. Na koncu pa vedno vse izgubiš. To je tisto, tako je bilo pri Mladini, ko je zgubila veliko kolumnistov, da boš vsem vešč. Nikoli ne moreš biti vsem všeč. Ti moraš vedeti koga naslavljaš. Stranka, ki verjame, da zastopa določen sloj, določen tip volivca, se mora odločiti, ne more pa istočasno zastopati še kmetov, pa fašistov, pa od vseh dobiti denar.

Tudi LDS je doživela na zadnjih volitvah poraz, čeprav se je v drugem krogu slika popravila. Vendarle potencialno najmočnejša stranka ne more biti zadovoljna s tem izplenom. S tem geslom Več Slovenije, ni dobila nobenega Slovenca več, tistega z nacionalne opcije. Tisti so volili drugega. Je pa zgubila marsikoga z liberalne opcije, ki mu tak način naslavljanja ni bil všeč. Marsikdo ni bil zadovoljen z njihovo kampanjo. Drugo je pa še tole. Nikoli ne smeš podcenjevati niti tem niti lokacij. Na lokalnih volitvah ljudi zanima, ali bo vodovod to leto ali čez deset let, ali bodo dobili telefon letos ali čez pet let itd.

***Panorama:* Ljudi, ki so bili na tej proslavi, ste že okarakterizirali. Vi se ukvarjate z raziskavami vrednot. Kaj sodite o tem, da se pri ljudeh v zadnjem času izkazuje cela vrsta agresivnosti, grobosti. Ali je to nujna značilnost družb v tranziciji, da izbruhnejo nizke strasti, da pride do nepriznavanja kakršnihkoli avtoritet. Po drugi strani pa imamo polna usta, koliko smo drugačni od drugih, demokratični...**

Miheljak: Za zahod je značilna relativno majhna kontrola in regulativa. Srečuje se s celo vrsto nuspojavov, idej, ideološko oblikovanih form in formacij, ki so lahko nasilne, pa tudi sporadičnih različnih tolp. Ta tranzicija, razpad sistema, pa te stvari nosi s seboj v neki povečani, intenzivnejši formi. S tem, s čemer se srečuje Slovenija zelo milo, se v veliko težji formi srečujejo tako urejene kot neurejene vzhodnoevropske države. Slovenija ne samo, da je ekonomsko najbolj uspešna, je tudi majhna in je samokontrola majhnega sistema je toliko večja. Dežele z velikimi mesti, z zelo veliko sistematično brezposelnostjo, kjer cele regije propadajo, imajo mnogo hujše težave. Slovenija je relativno še vedno mirna, kljub temu, da so se stvari začele. Ko se enkrat to skusi, da se enega črtna pretepe in da se enega Indijanca vrže v Ljubljanico, to je težko začeti, ko pa se enkrat navadiš, to postane lahko vikend kultura.

To vedo najbolje povedati Nemci. Nemci imajo veliko problemov in se iskreno in z veliko energijo s tem ukvarjajo, oni se spopadajo s svojim desnim radikalizmom. Pokazalo se je, da je problem demokratičnih družb to, da nima pravih orožij. Ni problem toliko obseg. V Nemčiji pravijo, da je teh desnih radikalov tako malo, da bi jih lahko vse pokrili, kot se reče. Dalo bi se jih regulirati, ampak pravna država nima pravih orodij. To je vedno nevarnost. Desni radikalizem vedno preizkuša pravno državo s tem, da jo skuša prisiliti in izzvati, da bo uporabila izvenpravna sredstva. Če se skuša pravna država z učinkovitimi sredstvi lotiti, skoraj nujno poseže po izvenpravnih sredstvih. Če se drži formalizma pravnih sredstev, je dostikrat neučinkovita.

Pri nas je bilo to postopoma. Na Koroškem so demolirali neko stanovanje, ki se jim je "postavilo" pred mesto, kjer so mislili "lulati"; potem je bilo židovsko pokopališče. Tu se je fenomenalno pokazalo, kako nizka je volja v Sloveniji. Na Zahodu, naslednji dan ni več hitlerjevskega križa, čeprav so do grafitov sicer tolerantni. To se takoj očisti. Pri nas ni bil nihče pripravljen organizirati čiščenja tega, plačati. Potem so rekli, da bo pa parlament. V parlamentu pa so se začeli pogovarjati tako, da je mislim, da Nace Polajnar rekel, da bomo to uredili, če bodo urejena neka druga grobišča, vezana trgovina torej. To, da jemlješ eno žrtev kot talca za ureditev statusa druge žrtve, to je pa tista najbolj nevarna zadeva, se pravi, da je Žid žrtev mazaške akcije, samo če priznaš, da je tudi drugi žrtev. Ne moreš pa reči, ko rečem, dajmo to zbrisati, ja bomo, če bomo še onemu, ki so mu narisali zvezdo.

Tukaj sta dve stvari. Eno je politična volja. Ta volja bo na nek način regulirala, kako konsekventno pravna država izkorišča svoja sredstva. Kot pri tistih trojkah. To je jasno, tega sploh ne komentiram, kaj pomenijo take trojke na ulicah. Najprej so jih gledali, potem, ko se je pokazala politična volja, so jih hitro spravili s ceste. Lahko tega mladca, ki je pretepel košarkaša zapreš, si vzameš maksimalni možni čas, ga pustiš dolgo čakati brez vode in kruha, ga preverjaš, vse to so momenti pravne države, ki jih izkoristiš. Lahko pa ga popišeš in rečeš naj pustijo drugič črnce na miru. Pravna država vendarle ima nek manevrski prostor. Ni res, da je čisto brez. Mora pa biti volja. Tudi, ko volja je, zna biti dovolj problemov.

Ob priliki sem napisal, da v Sloveniji pojav radikalizma, tega nacionalističnega, rasističnega divjanja, postane problem takrat, ko ni več sporadičen. Ko ti ne srečaš enega in rečeš: o Bosanc in ga udariš po glavi, ampak ko to ni več izjema.

***Panorama:* Saj, jaz sem mislil to kot psihosocialno stanje družbe, kot agresivno obnašanje nasploh. Ti ne moreš več peljati na cesti 60 kilometrov na uro, če je omejitev 60, da ti ne bi nekdo kazal sredinec, pa vozil mimo tebe; če nekomu rečeš, če se ti, prosim, umakne, ker ne moreš mimo, ti reče, prekleti starec, ali hočeš, da te na gobec.**

Miheljak: Ta razpad sistema je pomenil tudi razpad starega vrednostnega sistema. Namesto tega se ni postavilo nič novega. To so stvari, ki se počasi izgrajujejo. S preveliko ujmo se je razgrajevalo nekaj, kar bi mogoče držalo univerzalno v vseh sistemih. To, da je nekdo vljuden, da ni agresiven. To so vendarle neke univerzalne, če hočete tudi krščanske vrednote. Tako se je zelo radikalno mislilo, da se mora prekiniti z vsem.

Nikoli nisem bil za slike nekoga – tudi Titove ne – na stenah javnih institucij. In nisem za ne vem kakšno veliko čaščenje osebnosti itn. To sem napisal v knjigi Pri(e)hodnost mladine, skupaj z dr. Mirjano Ule.

Na OŠ Majde Vrhovnik, so opravljali družbeno koristno delo in so organizirano nosili Titove slike na dvorišče. Rekli so, da so ekološko osveščeni in so dajali steklo na en kup, okvirje na drug kup, papir s sliko Tita pa na tretji kup. To so morali početi otroci, ki so bili še eno leto prej pionirji, ki so bili Titovi pionirji in ki so jim vtepali v glavo neko ideološko formo, ki so jo jemali kot vrednoto in v nekem trenutku so to isti učitelji, ki so to govorili, morali početi nekaj drugega. Taki radikalizmi niso nikoli koristili človeku, še zlasti pa ne mlademu človeku.

Edino, kar je bilo v tem praznem prostoru, je bila ta nacionalna paradigma in zato tudi ni čudno, da je naša raziskava "Mladina 93" takrat bila šokantna, da je bil ta nacionalizem tako močno prisoten in je bila izražena velika nacionalna ozkost, etnocentrizem, ksenofobija itn. Zdi se mi, da bi radi eno ideološko formo, ki je bila nesporno ideološka, zelo hitro zbrisali in naredili novo, recimo takšno, kot si jo predstavljajo krščanski demokrati. Vrednote v neki družbi so lahko le univerzalne, so lahko samo tisto, kar se stvar družbenega konsenza. To, da ne kradeš, ni stvar krščanskih ali socialističnih vrednot, ampak nekega občega konsenza.

Panorama:* Naslov knjige "Slovenci padajo v nebo" je dokaj značilen. Sam po sebi pomeni bistroumni nesmisel, *najbrž pa odraža zmedo časa, ki vas je publicistično vznemirjal?

Miheljak: To je dodatno karikirano, tisto, ko letijo v nebo. Naslova knjige ni bilo. To so teksti, ki so nastajali skozi dolgo obdobje. Mučili smo se, noben naslov ni bil zadosti pameten. Potem smo skupaj z založnikom našli nekako ustrezen naslov, ki bi malo karikiral metodo obratov, ki jih skušam delati v svojih kolumnah. Moje vodilo v teh kolumnah je vedno bila Brechtovska metoda, da bi ne bila naloga publicista, pišočega človeka, da udomači nekaj, kar še ni vedel, videl, ampak ravno obratno. Funkcija javno pisočega človeka je ta, da potuji samoumevne slike, da pokaže protislovje v tem, kar človek jemlje kot svojo vsakdanjo ideologijo, svoje vsakdanje življenje.

Igor Žitnik

"Jaz se bojim, da v Sloveniji tisto, kar pri nas imenujemo sprava, ne bo možno, ker je sprava pri nas še vedno opcija zelo elementarnega pojmovanja prevrednotenja zgodovine na ta način, da bo eno opcijo zamenjala druga."

Piše: Martin Ivanič

'DENACIONALIZACIJA' ZGODOVINE

Pod pojmom privatizacija ("denacionalizacija") zgodovine navadno razumemo razširjen pojav, da si posamezniki - ali v nekoliko boljšem primeru določene politične "elite" prilaščajo zasluge za očitne dosežke v razvoju naroda oziroma (njegove) države. Pojav ima vsaj eno hudo pomanjkljivost. Nikoli si noče nihče lastiti zaslug za stranpoti, zastoje ali celo zdrse naroda/države nazaj.

Čeprav pretekli primeri takšnega ravnanja danes niso posebno aktualni, je treba kakšnega omeniti že zaradi nekakšne poštenosti. Če me poznavanje stvari ni v celoti pustilo na cedilu, si nikoli nisem bil povsem na jasnem, kdo na Slovenskem si lasti zasluge, da smo Slovenci pristali v Jugoslaviji, dasiravno si tako rekoč vsi lastijo izključno zaslugo, da smo se otresli rajnke Avstro-Ogrske. Vsekakor pa lahko opazimo, da se za nazaj vsi ponašajo s povsem osebnimi ali pa vsaj strankarsko-političnimi zaslugami za slovensko avtonomistično prizadevanje v Kraljevini Jugoslaviji. Toda ker posebno otipljivih razultatov ni dalo, ta primer niti ni sporen.

Povsem drugače je z 2. svetovno vojno. Ne more biti dvoma, da je z njo oziroma po njej Slovenija zabeležila določen napredek v smislu svoje sicer zelo omejene suverenosti. Še nedavno politikantsko prepiranje o tem, ali nam je konec vojne prinesel svobodo ali samo zmago nad fašizmom, se mi zdi tukaj nepomembno, ker gre v resnici samo za bebavo prikrivanje dvomljive slave tistih, ki so služili okupatorjem. Lahko pa opazimo nekaj novega. NOB (ki je v poljubni rabi dolgo pomenil kar sinonim za 2. svetovno vojno pri nas) je bil sicer široko vsenarodno podjetje, a dejansko si ga je lastila predvsem partija kot vodilna in seveda tudi edina politična elita. Vloga OF, med vojno še dejanska, je po vojni ostala samo nekakšno demokratično, če že ne pluralistično okrasje. Če sem ciničen: OF je bila dobra samo zato, ker so v njej odločilno besedo imeli komunisti. A naj bom razločen! Vloge in zaslug komunistov, kadar govorim o samem osvobodilnem boju, nočem in tudi ni mogoče zavreči. Toda nobenega dvoma ni, da je za vsemi krilaticami o vsenarodni širini in pomenu aktivne vloge večine naroda ter o vlogi OF partija videla najprej sebe. Kolikor je to napihovanje lastne vloge presegalo realnost, je pač bilo potrebno iz preprostega razloga: to je bil način utemeljevanja oblasti partije v razmerah, ko je bila politična konkurenca neznan pojem. Ta partijska privatizacija zgodovine NOB je šla tako daleč, da je ves vodilni aktiv partije NOB hotel preprosto izenačiti z revolucijo – oziroma obratno. Tukaj ni bistveno, koliko revolucije smo v resnici opravili že med NOB, a nesporno je, da so številni nekdanji zagovorniki enačbe NOB = revolucija po uveljavitvi strankarskega pluralizma in ostrih kritikah ravnanja partije v NOB začeli glasno govoriti samo še o narodnoosvobodilni razsežnosti NOB.

O tem, kako so svojo nekdanjo identifikacijo z NOB (in revolucijo) zavrgli "odpadniki" nekdanje ZK, ne kaže izgubljati besed.

Nedavno tega smo lahko iz ust Justina Stanovnika slišali sila bistro odkritje: slovenski belogardisti oziroma domobranci so se že pred več kot 50 leti borili za slovensko državo! Prikladno, zlasti te dni, ko se politični tolovaji prepirajo o osamosvojitvenih zadevah izpred štirih let. Okupatorjevim služabnikom bi to bil res blagodejen obliž na rano, a žal je prozoren. Nikakor namreč ni mogoče razumeti, kako se bojuješ sa svojo državo pod poveljstvom tistega, ki je prišel sem, da bi to "državo" izbrisal z zemljevida in na njenem mestu razširil svoj rajh.

Justin in somišljeniki seveda ne zaslužijo tolikšne pozornosti, da bi se s takšnimi izjavami pozabaval kdo, ki kaj da na slovenski antifašizem. Zato gredo takšne izjave mimo, določen odstotek Slovencev pa se jih seveda z veseljem oklepa. In tolažba niti ni slaba. Zadevo namreč lahko razložimo tudi takole: četudi smo sodelovali z okupatorjem, je to bilo v končni posledici dobro, saj smo s tem vnaprej slabili jugoslovansko linijo v Sloveniji in s tem že pripravljali njeno suverenost. Le kaj bi bilo, če bi bili tako razmišljali vsi takratni protifašisti?

Najnovejši primer prilaščanja zgodovine je poosamosvojitveni čas. Človek vsakogar lahko razume, da poveličuje in napihuje svojo vlogo v pozitivnih dejanjih. A da si nekdo implicite prilašča prav vse zasluge, je pa le predebela laž. Janša sicer zna politično koketirati in spretno pove, kdo vse je zaslužen, hkrati pa ves čas natolcuje, kdo da ni bil za. In stvar je preprosta! Kdor je bil zanj in z njim, ta je zaslužen, vsi drugi pa so vsaj sumljivi. Povedano drugače: vsa zasluga je v končni fazi njegova. Da je bil tudi on sam zgolj "orodje" zgodovine, mirno spregleda. Nikakor mu ni jasno, da so številni Slovenci najprej v odboru za varstvo človekovih pravic, nato pa bistveno širše, domala v celoti, ob aretaciji in procesu proti četverici predvsem manifestirali neko politično voljo in da bi enako ravnali, četudi bi se "povod" pisal Kučan ali Dolanc ali kakorkoli že.

Tega njegovi privrženci niso sposobni dojeti. Za Janšo so bili vsi, ki so se pridružili odboru ali pa z njim politično dihali, zgolj sredstvo njegovega vzpona in moči, očitno pa tudi maščevalnosti. In povsem enako na svoje privržence gleda danes. Sam se ne strinjam s tako krepkimi oznakami kot fašistoidnost ipd., toda v ozadju je več kot očiten sindrom liderstva, ki mu ljudje niso cilj, temveč golo sredstvo.

Piše: Jože Smole

NEIZPOLNJENA PRIČAKOVANJA

Pred evropskim vrhom v Cannesu je bila anketa med poslanci Evropskega parlamenta narejena. Na vprašanje, kateremu problemu bi morali posvetiti glavno skrb je 42 odstotkov poslancev menilo: BREZPOSELNOSTI. (Četrtina ima za prednostno nalogo zagotavljanje skupne zunanje in obrambne politike, slaba tretjina pa uvajanje skupne evropske valute.)

V petnajstih državah članicah EU je danes že osemnajst milionov brezposelnih. Upravičeno je bilo pričakovanje, da bodo predsedniki vlad držav EU osnovno pozornost namenili predlogom za odpiranje novih delovnih mest. Toda to se ni zgodilo. Evropski vrh je bil pravo razočaranje.

Francoski predsednik Jaques Chirac se je sicer zavzel za sprejem skupne deklaracije o evropski politiki zaposlovanja (kar bi tudi prispevalo k vidnejšemu uspehu Evropske unije v času francoskega predsednikovanja), toda drugi partnerji temu niso bili naklonjeni. Vzrok so je najbrž velike razlike v politiki zaposlovanja. Nekatere članice EU se zavzemajo za večje poseganje države pri obravnavanju nezaposlenosti, druge, kot na primer Britanija, pa menijo, da se nova delovna mesta lahko zagotavljajo samo s še večjo sprostitvijo svobodnega trga. Razhajajo so tudi pri obravnavanju vloge majhnih in srednjih podjetij. Še posebej velike razlike pa so v tolmačenju in izvajanju socialne politike.

V državah EU, kjer je v zadnjem času opaziti zmanjšanje naložb (v nasprotju z Daljnim vzhodom, Indijo in Južno Ameriko), se lahko pričakuje nadaljnje slabšanje na področju zaposlovanja. To bo še bolj prizadelo šolano mladino, ki se bo znašla v brezperspektivnem položaju. Stanje je veliko slabše kot v ZDA. O tem pove že podatek, da nezaposlenih v ZDA več kot eno leto ne more dobiti dela 11 odstotkov, medtem ko je v državah EU takšnih 42 odstotkov.

Španija, ki je s 1. julijem prevzela predsednikovanje EU, napoveduje, da se bo ukvarjala predvsem z evropsko politiko zaposlovanja. Ali bo to obljubo tudi zares izpolnilo se bo kmalu pokazalo.

Vrhunski sestanek v Cannesu ni prinesel nobenega vidnejšega napredka. Na to je precej vplival takratni nejasni status britanskega premiera Majorja. Zaradi vse ostrejšega nastopanja evroskeptikov v britanski konzervativni stranki so mnogi državniki menili, da ni razsodno forsirati integracije, ki se ji Britanija vse bolj upira. Tako so ob Majorjevi kritiki predlagane jurisdikcije Evropskega sodišča nad Evropolom (agencijo za boj proti trgovini z drogami in mednarodnemu kriminalu), kar naj bi pomenilo omejitev britanskega sodstva, sklenili, da se obravnavo tega projekta preložiti vsaj za leto dni.

Še izrazitejša so razhajanja o uvedbi skupne evropske valute. Termini, določeni v Maastrichtu so že padli v vodo. Sedaj se kot možni rok omenja leto 1999. Britanci pa so že dali vedeti, da nikdar ne bodo ostopili od svojega funta šterlinga.

Dosedanje težave pri izvajanju maastrichtskih strateških odločitev so se še povečale po sprejemu novih držav v članstvo EU. Delno zato, ker bodo te za prilagajanje dosedanjim evropskim standardom potrebno nekaj časa, delno zaradi že izraženega nezadovoljstva z mnogimi vidiki stanja, v katerem so se znašle po vstopu v EU. Vse to je prispevalo k uveljavljanju mnenja o potrebi po reviziji Maastrichta.

Eno od soglasij, doseženih v Cannesu, zadeva sklenitev posebnega trgovinskega sporazuma z Rusijo. Kot argument za njegovo neodlaganje je bil naveden "napredek pri iskanju politične rešitve krize v Čečeniji".

Za obravnavo hude krize v velikem delu nekdanje Jugoslavije je pomembno, da je francoski predsednik Chirac grajal arogantno grško politiko do Makedonije. V tem so ga mnogi državniki aktivno podprli.

Piše: Drago Kuhar

CERKVENI DAVEK

Ljubi Slovenci! A se nam spet pišejo na eni strani beraštva in na drugi strani bogastva in razvratništva dnevi? Kaj podobnega se nam je že dogodilo v preteklosti. Pa se nismo dali kar tako! Zato je opravičeno moč pričakovati, da se ne bomo vdali usodi rimokatoliške cerkve na Slovenskem, ki s pomočjo svojih glasnogovornikov grozi z vsemogočo prisilo, pretvarjanjem in lažjo, samo da bi zavedla čim številnejšo "čredo" Slovencev. A ker danes neukost ni tako živo prisotna kot v bližnji in daljnji davnini, se občega prihoda na oblast loteva s pomočjo ideologističnih klerikov v državni, za zdaj še na srečo večji del posvetni oblasti in s prizadevanjem tistih papinističnih modrijanov, ki so bolj papeški, kot je papež sam; to pa samo zaradi tega, ker so popolnoma okuženi s totalitarnostjo, razvratništvom, razkošjem in razsipništvom najslabše sorte, saj bi se vse počelo na žuljih tistih, ki bi se jih, ali pa se jih je že, popolnoma tozemsko prestrašilo, če pa je strah močnejši od upanja kateregakoli posameznika, potem pač ostane le klečeplaštvo, hlapčevstvo, samoodtujevanje, kopica lačnih otrok in družin, torej vsestrano beraštvo.

Ljubi Bog, če si res in če si pravičen in pošten do vseh, reši rimokatoliški kler na Slovenskem pohlepne blodnjavosti, norih zahtev po vsem tistem premoženju, ki nikoli ni bilo izvorno njihovo, ampak ukradeno ali z lažjo prisvojeno. Zdaj bi radi še desetek državnega proračuna, torej naj država s prisilo, z davkarijo izterja od vseh državljanov za njih večji kup denarja, kot ga namenja Akademiji znanosti in umetnosti in še komu pomembnejšemu, kakor je tujinska cerkev, ki misli predvsem na svojo debelo rit. Cerkveni davek, to je kleropapinistična ideja, ki naj bi še bolj izcedila vsakega Slovenca ne glede na njegov nazor, saj si na ta način rimokatoliki zamišljajo popolno versko in življenjsko nazorsko ter ideološko asimilacijo vsega slovenskega življa, hkrati pa še bolj na gosto razsejati cerkve in romarske poti, samo da se dobi absolutna oblast nad posameznikom in seveda tudi nad narodom in se prilasti celotno vladanje z državo in z vsemi njenimi javnimi in civilnimi institucijami, kolikor bi slednje to sploh lahko bile, saj vesoljno enoumje ne omogoča svobode, demokracije in samo- kreativnosti.

Finančnik rimokatoliškega podjetja msgr. Martin Špringer ima težave z zapomnitvijo številk, saj ne zna pojasniti, koliko cerkev troši, koliko dobi doma in iz tujine. Vede se kot prvošolček, ki še ne ve ne seštevati, ne odštevati, ne množiti in ne deliti, ampak samo prositi. Vendar je tudi s slednjim v moralno slabšem položaju, saj rimokatoliški kler zahteva in izsiljuje: tako posameznika kot družino, tako narod kot državo, ali skratka tako želi početi z vsem vesoljnim tozemstvom.

Skorajda blodnjava je misel, da naj bi mnogi v oporoki rimokatoliški cerkvi zapustili del svojega premoženja. Najpriporočljiveje je kar vso, celo če je imetja kaj več, saj je bilo tako v davnini v navadi. Prav imate klerikalci, res je bilo tako v navadi, ampak s prisilo. Samo spomnite se lačnih, bosih in neukih otrok, ki so zaradi napačne odločitve svojih staršev ostali na cesti brez vsega. Ostala jim je papinistična maša in rimokatoliško romanje, pri obojem pa brez daritev tako ali tako ni šlo. Peklenski ogenj naj ošvrkne takšno "stariško zavest" in takšno "nacionalno pripadnost" in takšno "domovinsko enodomje", kjer je življenjsko vodilo prepričanje: vse kar posedujem in vse kar je naše, naj bo od doživetja smrti vse od rimokatoliške cerkve, deca, posameznik in narod pa naj živijo v blaženi in ponižni ter nevedni ubogljivosti.

arena

Piše: Boža Gloda

Jožef Školč

Končno je Jožef Školč povedal, »da proslave in govori niso najpomembnejša stvar v (političnem) življenju.« Školču je očitno prekipelo. Zakaj samo njemu?

V odgovoru na kritike in podtikanja, ki v zvezi s proslavami letijo na državni zbor in nanj, je zapisal, da so »polemike o praznovanju zasenčile celo praznovanja sama«. Z državnim zborom in njegovim imenom se opleta vsevprek. »Če

(NE)PRAZNIČAR

skušam organizirati proslavo, se zmeraj najde kdo, ki je proti, če praznovanja ni, se kot po naključju oglasijo ti isti govorci...«

Predsednik parlamenta razkriva samo tisto, kar zelo dobro vedo tudi drugi, vendar se sprenevedajo ali molčijo. Pri proslavah v Sloveniji mnogim sploh ne gre za proslavljanja, niti za pieteto do mrtvih, niti za čaščenje zgodovinskih datumov, ampak zgolj za politične igre in manipulacije. Početje obsedencev s proslavami je sabotaža proti normalnemu življenju. Praznike spreminjajo v travmatične dni, nad ljudmi izvajajo psihično in ideološko nasilje. Hkrati pa trdijo, da so veliki demokrati. To, kar uprizarjajo, je kratkomalo bolno in pokvarjeno. Janez Janša je najprej miniral uradno proslavo 50-letnice zmage nad fašizmom in nacizmom. Janši so sledili Peterletovi krščanski demokrati in Slovenska nacionalna desnica. Slovenija je bila tako edina evropska država, ki se je ob tem pomembnem svetovnem jubileju politično sprla in razcepila. Takoj zatem je lider social-demokratov Janša napravil preplah, da država preprečuje »normalno« in dostojno praznovanje »največjega slovenskega praznika« – dneva državnosti, 25. junija. Janša je potreboval nov škandal in je tudi napravil škandal. Še preden mu je kdorkoli utegnil odgovoriti in karkoli pojasniti, je javno cinično spraševal, ali morda sedanja oblast ne misli spet proslavljati 29. novembra.

V demokratični družbi je tudi pojmovanje o tem, kaj je »normalno« in »dostojno« proslavljanje, zelo raztegljiv pojem in zato seveda ni nujno, da bi morala biti najboljša in »edino prava« zgolj proslava po Janševi podobi. Sploh pa je neokusno (in totalitaristično) ljudi in funkcionarje ocenjevati, koliko jim je do države, po tem, kaj mislijo o proslavah in kako se vključujejo v norosti v zvezi z njimi. Zato je prava sreča, da se je našel vsaj Školč s prostodušnim priznanjem, da ni obseden s proslavami in da sploh ne spada med tiste, ki nasilno dopovedujejo, da so proslave in govori »najpomembnejša stvar v življenju«. Kdo pa bo končno povedal, da imamo v Sloveniji prej preveč kot premalo proslav in da ljudi ni treba kar naprej posiljevati s politični proslavami, jih preštevati in žigosati, na katerih proslavah so bili in na katerih ne? Prazniki so tudi zato, da se intimno spominjamo (ali pa tudi ne) posameznih pomembnih dogodkov.

Janez Janša

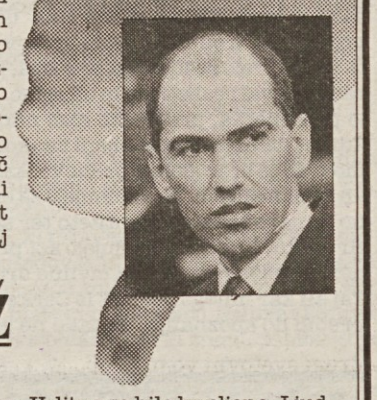

Janez Janša kar naprej dokazuje, da ne more živeti brez prepirov in konfliktov. Njegove večne polemike (čedalje bolj tudi o obrobnih in nepomembnih zadevah) čedalje bolj razkrivajo človeka, ki se v »normalnih razmerah« preprosto ne znajde. To pa seveda ni samo Janšev problem. Takšen kot je (potrjeno konfliktna osebnost), namreč kar naprej dopoveduje vesoljni okolici (tako sovražnikom kot prijateljem), da je z njimi nekaj

KONFLIKTNEŽ

narobe. Igra ni niti malo naivna. Volitve so bile kupljene. Ljudstvo v glavnem ne ve, kaj počne. Sloveniji vlada stara partijska struktura. Janša vidi sovražnike in problematične ljudi povsod, na levi in na desni. Prav grozljivo je, koliko njegovih nekdanjih prijateljev je zdaj njegovih »sovražnikov«.

Ko je bil Janez Janša odstavljen kot minister, je v Ameriki razlagal o spremenjenih (ne)demokratičnih razmerah v Sloveniji. Ob četrti obletnici osamosvojitve je zapisal, da je bil v Sloveniji (»na žalost«) razvoj demokracije »bolj počasen« in da »zato danes v Sloveniji prevladujejo sile, ki so v času slovenske pomladi nasprotovale tako osamosvojitvi kot demokraciji«. Javno govori (seveda odkar ni on obrambni minister), da Slovenija ni obrambno pravilno usposobljena in da se napačno vojaško opremlja, ...

Kot poslednji demagog z ulice, ki je brez slehernega občutka za interese države in realnost politike, vzklika pred večtisočglavo množico: »Ne damo Piranskega zaliva«, »Ne damo Trdinovega vrha« in ne damo Razkrižja. Celo Slovenec je opazil, da so hrvaškemu veleposlaniku na proslavi »zašklepetali« zobje v pričakovanju odločilnega spopada (ne vedoč, da je vse skupaj v funkciji priprav na volitve)...

Pravzaprav je za samega Janšo najbolj tragično, da se v zavesti čedalje večjega števila ljudi utrjuje kot prepirljiv človek, ki ni sposoben normalnega dialoga. Hkrati pa v polemičarski ihti očitno dela tudi vse več napak. V zadnji polemiki tako komentatorju Dela Borisu Ježu očita, da je v komentarju Brez Kristusa in Marxa »zapisal veliko ocen in trditev, ki ne držijo«. »Gospod Boris Jež je spomladi 1990, ko je Demos predstavil slovenski vojaški program, stopil v bran enotne JLA. Kljub temu sta danes slovenska država in slovenska vojska dejstvo. Tako, kot se je motil takrat, se v svojih trditvah moti danes, ko socialdemokraciji odreka prihodnost. Prav zabavno bo brati njegov komentar dan po naslednjih volitvah,« piše Janez Janša.

Janez Janša je v eni izmed svojih knjig lastnoročno hvalil Borisa Ježa in njegove velike zasluge za odločen spopad za slovensko samostojnost.

Očitno je nekaj narobe z Janševim spominom ali pa njegovimi načeli.

Veter, ki ga je naredil britanski premier Major s svojim odstopom kot predsednik Torijev mu je dvignil ugled

SPOPAD MED EVROENTUZIASTI IN EVROSKEPTIKI

Baronica Thacerjeva trdi, da je Majorjeva poteza prenagljena • Otočani so pričakovali veliko od Majorja • Dobljena bitka in izgubljena vojna čez dve leti!

Tiskovna konferenca na vrtu Downing Streeta je bila prejšnji teden pravo presenečenje. Britanski premier John Major je namesto relativno nepomembnih izjav, ki so jih pričakovali vsega naveličani britanski novinarji, najavil svoj odstop s položaja voditelja konzervativne stranke, razpis novih volitev, ter svojo kandidaturo. Svojim kritikom in tekmecem v konzervativni stranki je naravnost povedal naj ga izzovejo ali po končno utihnejo. Delo britanske vlade je namreč že dolgo paralizirano spričo sporov znotraj vladne konzervativne stranke, ki so nastopili kot posledica korupcijskih škandalov, zasebnih afer konzervativnih parlamentarnih poslancev, poraznih rezultatov lokalnih volitev ter razkola med t. i. evroentuziasti in evroskeptiki. Zadnja raziskava javnega mnenja pred Majorjevim dramatičnim odstopom je pokazala, da opozicijski laburisti vodijo pred Toriji za kar 37 odstotkov. je bila Majorjeva poteza torej spreten politični manever?

Sodeč po javnomnenjski raziskavi, ki so jo pri časniku Times izvedli le dan po Majorjevem odstopu – da. Podpora Torijem se je zvišala na 29 odstotkov, kar je rekordna številka v zadnjih 26-ih mesecih, medtem ko se je Majorjev osebni rating z neugednih 21 odstotkov dvignil za 28 odstotkov, ki predstavljajo najboljši rezultat od začetka leta 1993. Politični komentatorji so premierju čestitali za eno izmed redkih pogumnih potez v njegovi politični karieri.

Toda ko se je prvo razburjenje poleglo je seveda nastopil trenutek za resnejšo analizo dejanskih razmerij moči v konzervativni stranki. Več politikov, vključno z baronico Thacher je Majorjevo potezo označilo kot prenagljeno. Pojavil se je prvi izzivalec, minister za Wales John Redwood. S položaja vladnega ministra je sicer še pred najavo kandidature odstopil, a vendarle prekršil načelo lojalnosti ministrskemu prededniku, ki so jo sicer izrekli vsi Majorjevi ministri. Celo Michael Heseltine – minister za trgovino in Michael Portillo – minister za delo, sicer najkredibilnejša kandidata za vodstvo konzervativcev in britanske vlade. Redwoodov izziv Johna Majorja je bil presenetljiv, zlasti ker je manj znan politik. Tako prijatelji kot sovražniki ga opisujejo kot bistrega, kar pa v britanski politični terminologiji velja za dvoumen kompliment. Namiguje na oholost in potencialno nezanesljivost. Res pa je, da je bil v določenem obdobju član društva All Souls, nekakšne možganske elite na univerzi v Oxfordu, zaradi česar, trdijo njegovi nasprotniki, si še zdaj domišlja, da je intelektualno superioren nad svojimi vladnimi kolegi. V osemdesetih letih je najprej kot vodja skupine svetovalcev Margareth Tahcherjeve, nato kot njen gospodarski svetovalec, vladni minister in konzervativni poslanec podpiral večino njenega političnega programa, zlasti privatizacijske načrte. Tudi danes ostaja trdno na desnem krilu konzervativne stranke. Volil je proti abortusu in za smrtno kazen, predvsem pa je zanj značilno ostro zavračanje vsega, kar bi prineselo tesnejše povezovanje Britanije in Evropske skupnosti.

"Celo desničarski Evening Standard je verjetno pravilno ugotovil, da se lahko kar cela parlamentarna stranka mirno odpravi na dolge počitnice v Tunizijo, saj bo ves opozicijski posel opravila kar konzervativna stranka sama. Toda laburisti se zavedajo, da bi bilo zanje najbolje, če bi premier Major bitko dobil, saj računajo, da bo čez dve leti na splošnih volitvah – izgubil vojno."

Premier John Major je z dvema trtjinama torijskih glasov ostal v sedlu. Čez dve leti pa ga čaka skorajda zanesljiv poraz v tekmi z laburistom Blairom.

Redwoodova volilna kampanja je bila na začetku presenetljivo uspešna. Graidl je na postopnem razkrivanju tančic svojega političnega programa. Kot je sam prebrisano dejal: "V tej taktični politični igri se ne sme razkriti vseh sedmih tančic naenkrat." Na ta način je nadvse uspešno dosegel, da so Otočani pričakovali, se bo po razkritju sedme tančice prikazala čudežna gospodarsko-politična odrešilna formula. Toda, izkazalo se je, da je njegov osrednji načrt omejitev javne porabe za 5 milijard funtov, ki bi pripomogli k znižanju davkov. Hkrati je poudaril, da v vladi, ki bi jo on vodil, korupcije ne bo, saj bi vsakega ministra še pred imenovanjem vprašal: "Je kaj takega v tvojem poslovnem ali zasebnem življenju, kar bi jaz moral vedeti?"

Odločilen protiudarec mu je nemudoma zadal finančni minister Kenneth Clarke. Njegov program zmanjševanja davkov je primerjal s seznamom želja, ki jih otroci pošiljajo Božičku. Iz polletnega finančnega poročila, ki ga je izdelalo njegovo ministrstvo se da razbrati, da bo zaradi počasne gospodarske rasti in visoke inflacije državni proračun v letošnjem finančnem letu v rdečih številkah za kar 23,5 milijard funtov. Redwoodovi načrti o zmanjševanju davkov se tako kažejo kot eden izmed najbolj obrabljenih predvolilnih prijemov, ki ga je tabor Majorjevih pristašev z veseljem uporabil v svoj prid.

Prava politična tekma za vodstvo konzervativne stranke se dogaja drugje, trdijo vsi, ki menijo, da ne Major ne Redwood na glasovanju ne boste dobila dovolj podpore. V tem primeru bo moral britanski premier odpreti drugi krog glasovanja, v katerem se bosta po vsej verjetnosti pomerila proevropski Michael Heseltine in evroskeptični Michael Portillo. Oba sicer poudarjata, da nameravata ostati lojalna sedanjemu ministrskemu predsedniku, toda iz Portillovega tabora so že pricurljale novice, da se njegovi pristaši intenzivno pripravljajo na možnost ministrove kandidature. Michael Heseltine se je odrezal bolje. Nihče mu doslej ne bi mogel očitati niti trohice nelojalnosti do Johna Majorja, nobenih govoric s spletkah v njegovem taboru ni, v vrsti intervjujev pa je jasno povedal svoje mnenje, da drugega kroga glasovanja sploh ne bo, ker bo že v prvem prepričljivo zmagal John Major. Edina ovira bi utegnila biti njegova proevropskost, na katero se bo verjetno skliceval močan parlamentarni lobi, ki ga sestavljajo zagovorniki nedotakljivosti "nacionalne države".

Opozicijska laburistična stranka ob vsem tem sploh ne pride do besede. Hkrati si prizadevajo, da jih ne bi potegnilo v vrtinec politične vročice. Minister za gospodarstvo v senci, Gordon Brown, je tako ta teden razkril laburistične gospodarske načrte. Posebnih odzivov javnosti verjetno sploh niso pričakovali. Celo desničarski Evening Standard je verjetno pravilno ugotovil, da se lahko kar cela parlamentarna stranka mirno odpravi na dolge počitnice v Tunizijo, saj bo ves opozicijski posel opravila kar konzervativna stranka sama. Toda laburisti se zavedajo, da bi bilo zanje najbolje, če bi premier Major bitko dobil, saj računajo, da bo čez dve leti na splošnih volitvah – izgubil vojno.

Ksenija Horvat

RKC na razpotju

JELINČIČ NI STROKOVNJAK ZA KANONSKO PRAVO, SPRAŠUJE PA, ČIGAVI BODO GOZDOVI

Nespoštovanje zgodovine takšne kot je • Mladi so libertatno oblikovani • Kardinalna napaka ob proslavah • Zainvestiranje.

Eksponentni pospeški prehitevajo, pri nas še bolj kot v »starih« evropskih državah, evangelijsko služabnico. Bo naraščaj za obnovo sedanje (pre)številčne, okoli 1200–glave, hierarhije moderneje razmišljal? Se bo sposoben uspešneje lotiti vprašanj, s katerimi se sooča RKC danes? Očitno je vodilni del trenutnih služabnikov Cerkve v zagati. Ne zmorejo sodobnega pristopa, ki bi nove težave razvozlaval realistično in uspešno. Demokracija jih je presenetila, preprosto niso nanjo pripravljeni. Zdi se, da niso usposobljeni za »konzumiranje« demokracije brez globlje prenove, kar reforme. Moti jih že pluralizem, pa vzdihujejo za enovitejšo državno in narodnostno identiteto ter se spogledujejo s Hrvaško. Državi se vsiljujejo kot prepotenten partner, a se izgovarjajo na civilno družbo, ki pa je še kaj ali kar mnogo več kot le Cerkev. S težavo so se prebili do spoznanja, da tako ne gre naprej. Žal z enostransko oceno o proticerkveni politiki, ki da škoduje vsem, torej tudi Cerkvi. Vprašanje pa je globlje in večplastno. Kdo so pravi povzročitelji zagate. Prav tako bi namreč lahko trdili, da gre za protidržavno – če ne že protinacionalno – politiko Cerkve in da je ona tista, ki je v sporu z državo in družbo. Nekatere protagoniste poznamo že iz intervjujev z nadškofom. Odkrito je med drugim priznal, da njegovi pomočniki zahtevajo od države več, da bi dobili toliko, kot pričakujejo (pa je morda že to preveč in nerealno, tudi če zanemarimo pretirane zahteve).

"Očitno je vodilni del trenutnih služabnikov Cerkve v zagati. Ne zmorejo sodobnega pristopa, ki bi nove težave razvozlaval realistično in uspešno. Demokracija jih je presenetila, preprosto niso nanjo pripravljeni. Zdi se, da niso usposobljeni za »konzumiranje« demokracije brez globlje prenove, kar reforme."

Ni dovolj znano, v katerih glavah je vznikla anahronistična ideja o rekatolizaciji (reklerikalizaciji) slovenske države. Kot da se je čas ne le ustavil, temveč vrnil za šest desetletij nazaj, kot da se v tem času ni nič spremenilo. Cerkev od države pričakuje in zahteva naj, le–ta prevzame njena bremena in naloge. To potrjujejo s sofizmi slabo prikrita sprenevedanja o ločitvi Cerkve in države, zahteve po uvedbi verouka v šole (poučevali bi teologi, določeni od Cerkve, plačevala pa država), zahteve, naj država krije še stroške drugih cerkvenih dejavnosti (tudi nesodobno predimenzionirane hierarhije), in vztrajanje na cerkvenem monopolu nad vrednotami v družbi. Zatrjuje, da se politika bavi s Cerkvijo, ne pa obratno. Vendar to demantirajo objave stališč škofovske konference do političnih vprašanj, javno podpiranje odbranih, določenih strank in združb ter označevanje enih za dobre, drugih za slabe. Tu gre Cerkev znano zmotno pot podpiranja tistih sil v družbi (celo kontroverznih osebnosti), za katere meni, da ji bodo pomagale izvesti klerikalizacijo države. Zgodovinski dogodki preteklega stoletja zanikajo take možnosti, a Cerkev ne spoštuje zgodovine takšne, kot je, temveč jo skuša pretolmačiti za svoje cilje. Pri tem nenehno nabira negativne točke zase in za družbo. V praksi ponovno razdvaja prebivalstvo, ko izhaja iz iluzije (ki jo slepo razglaša), da je več kot tričetrt državljanov katoličanov. Dejansko pa je aktivnih vernikov kakšna petina deklariranih katoličanov (ta bi se morda zmanjšala na desetino, če bi ji predpisali še verski davek). Vendar niti svojih nalog niti zahtev ne prilagaja novemu stanju. Z nepriznavanjem spremenjenih odnosov v sodobni družbi, starimi pogledi in minulimi vizijami pa ni moč vrniti njene prejšnje vloge v družbi. Ta je takšna, kot dejansko je. Spregleduje predvsem to, da so vrednote mladih generacij drugačne, oblikovane bolj libertarno. Streme za možnostmi take izbire, ki jih ne bo preveč vezala in uklepala. Zmotno je zato pričakovati, da je mogoče tak trend zaustaviti in obrniti z vsiljenim veroukom.

Zaradi napačne izbire in skušnjav je, recimo, Cerkev naredila kardinalno napako ob proslavljanju 50. obletnice zmage nad fašizmom. Zamudila je priložnost, da bi pritegnila spravnemu vzdušju, in je neodgovorno podpirala razdvajanje. Pri tem je zanemarila in podcenila dejstvo, da se slovensko prebivalstvo pretežno identificira z NOB in da razmišlja bolj svobodno. Namesto vznemirjanja družbe z brezplodnim in morečim brskanjem po preteklosti bi se morala zavedati, da je ostala sama kot edini partner pri medvojnih napakah in da je odgovorna za kolaborcionizem. Kajti komunistične ali realsocialistične oblasti ni več. Namesto da bi s pomiritvijo in spravo pridobila, je to temo izrabljala za pogojevanje, diktiranje in mešanje megle. Napak v tem scenariju pa je več. Recimo dokazovanje Organizacije in Udbomafije, prepričevanje, da se pri nas ni nič spremenilo, da se nadaljuje komunistična oblast mladičev nečakov in stricev ter kako je le RKC demokratična. Da je oblast odgovorna za "proticerkveno politiko". Morda je to dokazovanje mišljeno še kot rezerva za ponovno mobilizacijo mednarodne moralne in materialne pomoči za spet ali še preganjano žrtev, RKC. Saj država primakne "le" okrog 500 milijonov tolarjev. Apetiti pa so veliki, načrti predimenzionirani in nestvarni, vrnjena in še pričakovana imovina da je le kaplja v morje. Vso zmedo najbolje kaže nepriznavanje odnosa prejšnje oblasti do Cerkve in hkratna kontradiktorna Krašovčeva trditev, da je danes v slabšem položaju.

Cerkvena oligarhija se očitno zaletava. Nova vodstvena garnitura je nezmerna. Stresovi nestvarni propagandni poskusi zavajanja javnosti so le ilustracija tega. Predvsem se je zainvestirala, ker je brez prave podlage trdno računala, da bo v klerikalizirani državi sama določala, koliko potrebuje. To pojasnjuje nasilno insistiranje in žaljivo pristransko nervozno očitanje krivde državi (ne pa tudi koalicijskemu partnerju, ki je v permanentni opoziciji). Le na hitro in s pritiskom da se da še kaj dobiti. Od tod na videz nerazumna občutljivost ob Jelinčičevem zakonskem predlogu in povzročanje grobe obstrukcije v delu parlamenta. Predlagan zakon pa ne zahteva nič drugega kot več časa, da se upravičenost vračanja gozdov nedvoumno izkaže. Če pregledamo argumente, ki jih v izjavi navaja Jelinčič (tudi Pretner), je za temeljit globlji premislek več kot dovolj razlogov. Posebno če ostanemo pri dogovoru, naj denacionalizacija ne povzroča novih krivic. Celo Špringer dopušča možnost, da lahko pregled dokumentacije modificira sedanje zahteve. Ali potem nerazumna naglica ni morebiten poskus, da se goljufivo pridobe materialne koristi? To da Cerkev sredstva potrebuje, še ni zadosten razlog. Dokazovanje profesorja Koširja, kako se Jelinčič ne spozna na kanonsko pravo, je pravzaprav sprenevedanje, ki ga očita njemu. Jelinčič ne trdi, da je strokovnjak za kanonsko pravo, temveč sprašuje, čigavi bodo gozdovi. Tuji kontrolorji bi nadzirali, torej odločali o ustreznosti uporabe dohodkov iz domačega cerkvenega premoženja. To pove tudi Košir.

"In v času, ko se še spomnimo, kako nas je skušala posiljevati jugoslovanska država, kako nas izsiljuje Italija, je nespametno, da še Cerkev grozi s tujo javnostjo, nekakšnimi internacionalizacijami (kot tisti liderji strank, ki pred svetovno javnostjo lobirajo proti lastni državi, tako da krivijo in se izgovarjajo na nebodijihtreba komuniste)."

In v času, ko se še spomnimo, kako nas je skušala posiljevati jugoslovanska država, kako nas izsiljuje Italija, je nespametno, da še Cerkev grozi s tujo javnostjo, nekakšnimi internacionalizacijami (kot tisti liderji strank, ki pred svetovno javnostjo lobirajo proti lastni državi, tako da krivijo in se izgovarjajo na nebodijihtreba komuniste).

Podobno je – spet tako znano, spominjajoče na medvojne razmere – zatekanje k tuji pomoči, h grožnji z diplomacijo apostolskega sedeža, ki da nam bo že pokazala, česar slovenski predstavniki cerkve niso zmogli. Ne glede na to, kako neprimerno je žugati Slovencem s tujci in kako spolitizirano je trenutno vprašanje prilagajanja ustave evropskim normam (kadar bo pač treba), Košir lahkotno meni, kako ni nič večnega, vse da se da spremeniti za cerkveno korist, ustava, zakoni, uzance in kar bo še potrebno (da bi država postala takšna, o kakršni sanjajo). Je, denimo, navrženo ponavljanje, kdo je in kdo ni padel z vesolja, resen argument? Lepa godlja vse skupaj. Pa nič presenetljva. Ko narediš napačen načrt in zabredeš v nerodno politiko, se napake nenehno nizajo.

Realnosti pa so takšne, kot so, in mimo njih ni moč sanjati ter spletati pravljičnih iluzij o tem, kako bi bilo, če bi bilo. Treba bo (se)stopiti na zemljo, stopiti iz višav na noge, kljub ontranstvu. Niti Cerkev si ne more privoščiti tako očitno katastrofalne smeri, kot jo ubira v mladi državni tvorbi, ki se šele stabilizira, v teh letih. Na razpotju smo! Zato »Izmeri daljo in nebeško stran«!

Milan Šamec

POUK DRUŽBOSLOVJA V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH (6)

Piše: dr. Milan Divjak

Pouk zgodovine in nauk o družbi v nekaterih deželah Srednje in Vzhodne Evrope

Po družbenih spremembah v Srednji in Vzhodni Evropi so posvetili posebno pozornost tudi pouku zgodovine. Ta se običajno močno spreminja zaradi političnih preobratov. Ker je pouk zgodovine poleg drugih družboslovnih predmetov ideološko najbolj občutljivo področje, so mu posvečali pozornost že pred prvo vojno, zlasti pa med obema vojnama, ko so v okviru Društva narodov poskušali uskladiti učbenike zgodovine za takrat razvite države, da bi zmanjšali nasprotja med njimi. Želeli so odstraniti najbolj nevarne in z znanostjo skregane poglede na evropsko zgodovino in razvijati razumevanje med narodi. Po drugi vojni, ki je še bolj razočarala vse misleče ljudi, so to delo nadaljevali v okviru UNESCA. Podrobno so proučevali in primerjali učbenike zgodovine in ugotavljali, kako obravnavajo kočljiva zgodovinska vprašanja. To delo je potekalo in poteka tudi v okviru Sveta Evrope. Opravljeno je bilo obsežno delo, ki naj bi omogočilo izboljšanje učbenikov zgodovine. V tej smeri delujejo razni inštituti, recimo G. Eckert Institut für Internationale Schulbuchforschung v Braunschweigu, in cela vrsta strokovnjakov. Za nas so ta prizadevanja zanimiva zato, ker je pouk geografije in zgodovine podlaga za družboslovni pouk v ožjem pomenu besede, torej za nauk o družbi, za državljanski pouk, zlasti politični pouk in vzgojo in za pouk laične etike in drugo.

Še posebej so zgodovini posvetili veliko pozornost po družbenih spremembah v Srednji in Vzhodni Evropi. Na eni strani so že prej v okviru Sveta Evrope, kot smo omenili, govorili o pouku zgodovine, ki naj bi prispeval k njenemu združevanju, povezovanju, k razumevanju njenega razvoja, tradicij, kulture in novejših stremljenj. V te namene so pripravili več strokovnih srečanj in posvetov, kjer so govorili zlasti o pomenu interkulturne in multikulturne vzgoje, o vprašanjih zdomcev, emigrantov, azilantov, o sožitju med različnimi verami, kulturami, o manjšinah in raznih pojavih, ki jih prinaša evropska integracija. V te namene so izvedli vrsto obsežnih projektov za izboljšanje pouka v osnovnih in srednjih šolah, pri čemer so posvetili posebno pozornost prav vprašanjem družboslovja. V tej smeri delujejo tudi privatne institucije, zlasti so znana prizadevanja Mednarodnega inštituta za izobraževanje učiteljev v Berlinu, ki deluje v okviru Evropske akademije in s finančno podporo Evropske skupnosti.

Po družbenih spremembah so v postsocialistični fazi v srednje– in vzhodnoevropskih državah močno spremenili pouk zgodovine. To kažejo poročila in razprave na številnih seminarjih, ki jih je pripravil Svet Evrope v raznih deželah npr. leta 1991 v Belgiji in v Nemčiji ter na Finskem, leta 1992 na Poljskem, leta 1993 v Romuniji in še prej v Strasbourgu. Že leta 1986 je Svet Evrope izdal obsežno publikacijo, kjer je prikazal vrsto seminarjev in njihovih rezultatov od leta 1953 do 1983, ki so obravnavali pouk zgodovine v evropskih deželah. Ob tej priložnosti so objavili zelo sodobno priporočilo o pouku zgodovine in o pripravi učbenikov zanjo. Opravljeno je bilo obsežno delo z namenom, da bi izboljšali pouk zgodovine. Zlasti po razpadu blokov, da bi zbližali Vzhodno in Zahodno Evropo, da bi iskali skupne podlage za sodelovanje in oblikovanje novih odnosov.

Na teh seminarjih in posvetovanjih so sodelovali mnogi zgodovinarji iz vzhodno– in srednjeevropskih dežel. V njihovih poročilih beremo, da je bila zgodovina preveč pod vplivom politike, zlasti komunistične stranke, da je bila ideologizirana, da so enostransko priznavali le historični materializem, da so zgodovino Zahoda prikazovali v temnih barvah, da so poveličevali revolucije, razredni boj, da so zapostavljali vlogo religije v družbenem razvoju, da so napovedovali konec kapitalizma in zmago socializma. Skratka, očitno je bilo vse narobe, kar so počeli, cilj pouka zgodovine je bil indoktriniranje, zavajanje, propaganda. Nedvomno je bilo marsikaj narobe, vendar je vprašanje, kje so bili zgodovinarji, zakaj se niso trudili za večjo objektivnost, za boljši položaj zgodovine v šolah, za njeno resnično vlogo. Ponekod so le priznavali, da so upoštevali tudi zgodovinska dejstva, da so sodobno razlagali pojave v Evropi in svetu, da so imeli kar dobre učbenike. Tako je bilo tudi pri nas.

Zanimivo in pomembno je, da so prav zadnja leta posvetili skupni evropski zgodovini največjo pozornost. Že pred desetletji so kline ideje za skupen učbenik zgodovine. Do prvega srečanja med predstavniki Evropske skupnosti je prišlo leta 1988, kjer so govorili o raznih vprašanjih pouka zgodovine v teh deželah, o številnih stvareh, ki zadevajo šolske sisteme, cilje in vsebine pouka zgodovine. Učbenik naj bi bil namenjen učencem srednjih šol, vendar naj ne bi bil sredstvo propagande za evropsko združevanje. Premagati bi morali številna protislovja in negativne pojave, zlasti jezikovne, tradicijske, rasne, nacionalne, verske in druge razlike. Celo vrsto temnih lis ima Evropa, zlasti imperializem, kolonializem, verske vojne, nacizem, komunizem. Zgodovinarji pa so tudi poskušali upoštevati pozitivne strani tega kontinenta, zlasti grško, rimsko, germansko kulturo in krščansko tradicijo. Kljub številnim negativnim pojavom so našli tudi pozitivna gibanja, ki so postala trajna last Evrope in človeštva, npr. počasno odstranjevanje suženjstva, fevdalizma, večje spoštovanje ženske, boj proti brezpravju ali pravni samovolji, odprava nečloveškega kaznovanja, porajanje idej o svobodi, demokraciji, suverenosti ljudstva, torej razvoj politične misli, porajanje in razvoj deklaracij o človekovih pravicah, nastajanje pojma teorije in prakse socialne pravičnosti in varnosti. Seveda je na Evropi ogromen madež velikih vojn, zlasti druge, kolonializma, izkoriščanja, na drugi strani pa jo odlikuje izreden razvoj znanosti, umetnosti, tehnike, gospodarstva...

Vsa ta prizadevanja za skupni evropski učbenik zgodovine so podlaga za širše poglede na socialne vede, na razvoj družbene in humanistične misli. To je tudi podlaga za globlje pravne, sociološke in politološke in druge obravnave človekovih pravic in za oblikovanje nove vzgojne in izobraževalne koncepcije o Evropi in za Evropo. Vendar prihaja in bo prihajalo do kontroverz, ki jih bo morala premagovati vsaka nova generacija, in sicer med individualnostjo in skupnostjo ali kolektivom, med centralizacijo in decentralizacijo, med enotnostjo ali uniformnostjo in pluralnostjo, med toleranco in prisiljevanjem, med nacionalnimi in mednarodnimi interesi, vidiki in problemi. Gre tudi za to, da ne bi prihajalo do bohotenja evropocentrizma in podobnega. Kljub težavam so izoblikovali dober učbenik zgodovine Evrope, ki je lahko zanimiv tudi za nas.

Spričo družbenih sprememb v državah Srednje in Vzhodne Evrope so torej posegli v pouk zgodovine v osnovnih in srednjih šolah. Istočasno pa so preoblikovali tudi pouk družboslovja v ožjem pomenu besede. Kot vemo, so v vseh teh deželah bolj ali manj dajali prednost marksizmu, omejevali pa so pouk drugih družbenih teorij. Tako so v vzhodni Nemčiji poučevali predmet Staatsbürgerkunde, ki je bil v bistvu pouk marksizma in leninizma. Podobno se je dogajalo v vseh deželah, ki so se imenovale ljudske demokracije. Očitno pa so premalo pozornosti posvečali pouku etike. Na to je opozarjal že dr. Jože Potrč, po katerega prizadevanju, da so leta 1952 pri nas uvedli v osnovne in srednje šole pouk laične etike. Povsod so odklanjali pravi družboslovni in etični pouk kot buržoazno iznajdbo. Kot vemo, so tak pouk res zlorabljali že pred prvo svetovno vojno v boju proti naprednim gibanjem, med vojnama pa so ga močno upoštevali v fašističnih in nacističnih deželah, seveda poleg obveznega verouka in nauka o rasah. Državljanski in etični pouk je bil kompromitiran, zato so ga odklanjali ne le klerikalni krogi, temveč tudi levičarji. Družboslovni pouk je bil skoraj povsod vedno bolj ali manj ideološko obremenjen, zato je prišel na slab glas, zlasti po drugi svetovni vojni, ko je prišlo do hladne vojne, do nastajanja blokov, do oboroževalne tekme in nezaupanja med Vzhodom in Zahodom. Stanje se je izboljšalo z odtajanjem odnosov med velesilami, zlasti s prizadevanji za varnost in sodelovanje v Evropi.

Do korenitih sprememb v pouku družboslovja v srednje– in vzhodnoevropskih deželah pa je prišlo po razpadu berlinskega zida, vojaških blokov in razkroju socialističnih družbenih sistemov. Vse te dežele so prenovile pouk zgodovine, geografije, domoznanstva in družbenih ved v ožjem pomenu besede. V bivši Vzhodni Nemčiji poskušajo uvajati predvsem pouk o družbi, politično vzgojo in pouk v taki obliki, kot je bil v bivši ZRN. V te namene so ustanovili deželne centrale za politični pouk, izobražujejo učitelje in pripravljajo nove učne materiale in sredstva. Poleg tega razmišljajo tudi o uvajanju verouka. Očitno pa je, da je ta v vzhodnih pokrajinah še bolj nepriljubljen kot v zahodnih. Če ga bodo postavili kot izbirni predmet, se bo zanj odločalo le manjše število staršev in otrok.

Nadaljevanje prihodnjič

NAPREDOVANJE ZAPOSLENIH (3)

Piše: Ilja Jurančič

*Nadaljevanje prihodnjič*Podobno je mogoče opisati ali stopnjevati tudi delovna mesta komercialnih referentov, tehnikov in drugih v tem tarifnem razredu in analogno temu tudi v drugih tarifnih razredih. Tarife lahko v tem tarifnem razredu znašajo npr. 1,55, 1,70, 1,85 in 2,05, najvišja tarifa v tem (V.) tarifnem razredu pa bo okrog 2,50, s čimer je zagotovljen zadosten manevrski prostor za napredovanje zaposlenih na zahtevnejše delo in s tem na boljše plačano delovno mesto.

Delovna doba

Upoštevanje delovne dobe zaposlenega, pogosto imenovano seniorat, je zelo znana in zelo razširjena oblika napredovanja zaposlenih. Ponekod v naši soseščini zaposleni na podlagi delovne dobe svojo začetno plačo podvojijo. V takih primerih so povečanja plače iz razporeditve na zahtevnejše delo minimaln ali jih sploh ni. Napredovanje na zahtevnejše delo je v primerih izdatnega upoštevanja seniorata je nadomeščeno z upoštevanjem delovne dobe zaposlenega.

Upoštevanje delovne dobe zaposlenega z največ 20 odstotki (po 0,5 odstotka za leto delovne dobe) je v naši praksi primerno in koristno, vendar prenizko, da bi zadostilo kot edina oblika napredovanja zaposlenih. V tej višini je zadostno le v primeru, če je npr. mogoče dosegati vsaj 50 odstotkov povečanja plače iz naslova napredovanja na zahtevnejše delo in še vsaj za tretjino plače iz drugih naslovov.

V tuji praksi je delovna doba vsaj v nekaterih dejavnostih upoštevana v znatno večji meri, kot to velja za naše razmere. V bančništvu v sosednji Italiji se zaposlenemu plača vsaki dve leti poveča za 10 odstotkov, v 30 letih za 150 odstotkov. Razporeditev na zahtevnejše delo se v tej dejavnosti realizira zelo redko in je tudi nizko tarifirana, a drugih možnosti napredovanja ni. Tako visoko tarifiranje delovne dobe omogoča zadosten manevrski prostor za napredovanje in omogoča tudi stabilno organiziranost, ne da bi stalno iskali možnosti fiktivnega napredovanja. To je zagotovo prednost, ki bi jo kazalo izkoristiti tudi v nekaterih naših dejavnostih.

Stalnost

Delovna doba v istem podjetju (stalnost) je kriterij, po katerem zaposleni napreduje in se mu povečuje plača v odvisnosti od časa delovne dobe v istem podjetju. Uporaba tega kriterija motivira pripadnost podjetju, kar je še posebej v nekaterih dejavnostih (konkurenca!) zelo koristno. V sedanjih razmerah, ko poteka lastninjenje, pri katerem prevladuje notranji odkup podjetij, lahko pričakujemo, da bo ta kriterij postal bolj zanimivejšin tudi pogosteje uporabljen kot doslej.

V pretekli in ponekod tudi še v sedanji praksi se kriterij stalnosti kot možnost napredovanja zaposlenih uporablja v polovični (10 odstotni), a drugod v enaki (20 odstotni) višini kot delovna doba. Največja verjetnost je, da se bo na enak način upošteval tudi v primerih, kjer bo nanovo uveljavljen.

Napredovanje na istem delovnem mestu

Napredovanje na istem delovnem mestu se uporablja kot oblika napredovanja zaposlenih zaradi dejstva, da v nekaterih poklicih in v nekaterih dejavnostih napredovanja na zahtevnejše delo enostavno ni mogoče zagotoviti. Zaposleni v nekaterih dejavnostih ostaja praviloma na istem delovnem mestu od začetka do konca svoje delovne kariere, upoštevanje delovne dobe v sedanji višini pa enostavno ne zadošča pričakovanjem zaposlenih. Napredovanje na istem delovnem mestu v takšnih primerih nekako nadomesti odsotnost možnosti za razporeditev na zahtevnejše in s tem boljše plačano delovno mesto. Kjer se pri izračunavanju in obračunavanju plač uporabljajo plačilni razredi, se napredovanje na istem delovnem mestu uveljavi kot napredovanje v višji plačilni razred po določenem času na istem delovnem mestu. V drugih primerih se napredovanje na istem delovnem mestu realizira kot povečanje plače za vnaprej določen odstotek po preteku vnaprej določenega časa na istem delovnem mestu. To povečanje je lahko:

– za en plačilni razred
  – po 10 letih na istem delovnem mestu,
– za dva plačilna razreda
  – prvič po 8 letih,
  – drugič po 15 letih,
– za tri plačilne razrede
  – prvič po 7 letih,
  – drugič po 15 letih,
  – tretjič po 25 letih.

Če v podjetju niso uveljavljeni plačilni razredi, se vsak interval obračuna 7 do 10 odstotki povečanja osnovne plače zaposlenega. O intenzivnosti upoštevanja napredovanja na istem delovnem mestu je mogoče odločiti na podlagi presoje, koliko in na kakšen način so upoštevane druge možnosti napredovanja zaposlenih. Za napredovanje na istem delovnem mestu šteje izključno delovna doba zaposlenega na istem delovnem mestu in to ne more biti tolikšno, da preprečuje napredovanje zaposlenega na zahtevnejše delovno mesto.

Napredovanje na istem delovnem mestu se pogosto in v veliki meri upošteva v tuji praksi sistemov plač, ponekod kot izključna, drugod kot ena izmed možnosti napredovanja zaposlenih. Najpogosteje se uporablja v kombinaciji z napredovanjem na zahtevnejše delo, tako da se primerno napredovanje zagotovi tudi tistim, ki zaradi svoje stroke ali iz drugih razlogov nimajo možnosti za razporeditev na zahtevnejše delo.

Povečanje plače za nova znanja

V tuji, še predvsem ameriški praksi se kot oblika napredovanja zaposlenih vse pogosteje uporablja plačevanje za nova znanja. V teh primerih je podlaga za povečanje plače zaposlenega novo pridobljeno in ustrezno verificirano in izkazano novo znanje. Za upoštevanje tako pridobljenega, izkazanega in dokazanega novega znanja ni potrebno in pomembno, da ga zaposleni pri svojem delu neposredno uporablja, mora pa to znanje biti takšne narave, da ga je v delovnem procesu podjetja mogoče uporabiti.

Povečanje plače za nova znanja je mogoče uveljaviti, če je vnaprej določeno:

– kakšna in katera novo pridobljena znanja štejejo,
– da so ta znanja vnaprej primerno grupirana,
– da je za vsako izmed grup teh znanj vnaprej določeno, za koliko se poveča plača zaposlenemu, ki si ga je pridobil.

Načeloma za povečanje znanja štejejo znanja, ki jih je mogoče uporabiti v delovnem procesu in ki se vsaj širše gledano lahko povezujejo z osnovno izobrazbo zaposlenega. Ne samo, da v tem smislu ne šteje znanje, pridobljeno na padalskem tečaju, neupoštevano je tudi, če si npr. diplomirani pravnik pridobi, izkaže in dokumentira znanje za skladiščnika ali kurjača parnih kotlov, kljub temu da je ta znanja v podjetju mogoče uporabiti. Diplomirani pravnik si za upoštevanje novega znanja za povečanje plače lahko pridobi pravosodni izpit, zunanjetrgovinsko registracijo, znanje svetovnega jezika, specializacijo, magisterij ali kaj podobnega. Znanje skladiščnika, kurjača parnih kotlov ali kaj podobnega si za upoštevanje pri povečanju plače lahko pridobi ključavničar ali kakšen drug kvalificiran delavec.

Upoštevati je mogoče samo tista znanja, ki so dokumentirana z izpitom ali drugim preizkusom znanja, opravljenim pri pooblaščeni ustanovi. Vsa znanja ne morejo šteti enako. V načelu bi za grupiranje novo pridobljenih znanj kot kriterij lahko uporabili čas, ki je potreben za njihovo pridobivanje. Novo pridobljena znanja je mogoče grupirati takole:

– znanja, katerih pridobitev traja do 3 mesece,
– znanja, katerih pridobitev traja 3 do 6 mesecev,
– znanja, katerih pridobitev traja 6 do 12 mesecev,
– znanja, katerih pridobitev traja več kot 12 mesecev.

Za novo pridobljeno in ustrezno dokumentirano znanje se zaposlenemu plača poveča za (npr.) 2, 4, 6 in 10 odstotkov.

Strokovnjaki, ki proučujejo in vzpostavljajo opisani model napredovanja zaposlenih s plačanjem za novo pridobljena znanja, zatrjujejo, da je na tak način mogoče bistveno povečati pripravljenost zaposlenih za pridobivanje novih znanj, doseči večjo motiviranost za delo, večje zadovoljstvo zaposlenih z delom in tudi znižati stroške dela. Zagotovo lahko zatrdimo, da ima podjetje, ki sistematično spodbuja pridobivanje novih znanj, akumuliranega več znanja, kar je lahko bistvena prednost pri spreminjanju delovnih programov, oblikovanju novih proizvodov in storitev in tudi pri uveljavljanju novih tržišč.

V naših razmerah bi kazalo razmisliti vsaj o uveljavljanju nekaterih sestavin opisanega modela. Pod drugačnimi nazivi nekatere izmed opisanih sestavin lahko zasledimo tudi že v dosedanji praksi politike plač v nekaterih podjetjih.

Za začetek bi kazalo uveljaviti že doslej institucionirane oblike pridobivanja novih znanj. Za voznike viličarjev, za kurjače parnih kotlov, za varilce, za knjigovodje in računovodje, za prodajalce, za znanje tujih jezikov, pravosodne izpite, strokovne izpite in kar je še teh možnosti. Morda v začetku tudi s pogojem, da je to znanje možno uporabiti v okviru normalnih zadolžitev zaposlenih. Prav tako bi kazalo uporabiti možnosti povečanja plače za nova znanja za vse programe specializacij, ki jih zaposleni dosežejo v okviru svoje izobrazbe. Tak spremenjen odnos do pridobivanja dodatnih in novih znanj bi postopoma samodejno razširil ta kriterij tudi na nova znanja, čeprav jih zaposleni neposredno pri delu še ne uporabljajo. Pridobivanju novih znanj je v vsakem delovnem procesu izjemno pomembno in bo v prihodnosti še pomembnejše. Pridobivanju novih znanj prijazna in naklonjena klima bo v prihodnosti nedvomno nekaj, kar bo omogočalo večjo poslovno uspešnost podjetij. Prav zato velja zaposlene motivirati za pridobivanje novih znanj.

Nadaljevanje prihodnjič

SKISANA (SLOVENSKA) POMLAD

Piše: Milan Šamec

Ne ravno zaradi stoletnega junijskega hladu in moče. Potem ko smo upoštevali star pregovor, da je vse treba prespati, smo lahko ugotovili kako gre spet za znane človeške slabosti. Nekatere stranke – predvsem ena – so si omislile zasebno predstavo. Glavnega junaka, ljudstva, tam skoraj ni bilo. Govorca na koncu je tako zaslepilo in zaneslo, da ni spremenil niti stavka, ki je bil napisan s predpostavko, da bo Kongresni trg preplavljen z množico. »Srednja žalost« iz Cankarjevega doma – tako nekako jo je označil – se je ponovila. In mesto ni državi s »svojo« proslavo državnosti »posodilo« prav nič opevano grandioznega. Stranko, ki je shod organizirala, sta podprli še vsaj dve, tri druge, a je rezultat farsična žalost. Nekateri vzneseni elektronski mediji – celo še uro pred začetkom je spiker v drugem dnevniku navijal za srečanje na Kongresnem trgu – so poročali o 15-tisočglavi množici. Kar bi bila - ob od strank, institucij, religij, združb, razumnikov in podobnih organizatorjev zbobnanih prisotnih iz Ljubljane in okolice ter zamejstva in tujine – tudi komaj pičla bera. Če se spomnimo občasnih stotisočglavih množic s Kongresnega trga, se ljudje očitno treznijo. Tudi preplašenih je več kot prej in takih, ki se ozirajo okrog, pod katero streho bi eksistenčno prevedrili. Streh je mnogo, a ne ve se, ali so zanesljive. Drugi mediji – ki jim je treba priznati, da se niso pustili speljati v evforično ali žolčno poročanje – so naslednji dan navajali številke od nekaj tisoč do okrog deset tisoč in podobne. Niti »paralaktično« snemanje glav udeležencev ni moglo posredovati vtisa množice, ko so se svetile pleše praznih sedežev v prvih vrstah. Še žvižgajoči okajenci in nenehno zaneseno ploskanje kakega v talar oblečenega posameznika iz prve vrste ga niso mogli pričarati.

Kam je pes svojo taco molil, je pokazal tudi na glavo postavljen protokol in posiljevanje s prvim govorcem – kot zastopnik organizatorja bi lahko bil le napovedovalec -, ki se ga iz časov pred štirimi, petimi leti ljudje ne spominjajo. In izločitev iz vrst govornikov denimo Kacina, ki ga iz teh časov vsi poznamo, posebej pa tujina in tuji dopisniki. Še sreča, da so poskrbeli za ognjemetne circensis (igre) »celonočnega ljudskega rajanja po mestu«, ki vedno vžge pri mladih. (Rajanje je ob drugih letošnjih proslavah žal zanemarila raševinasta zavest in nemarno lenobna organizacija.) Bilo je tudi dokaj dvoumnosti. Pri govornikih, ki so omenjali stare sile in ideologije, se je zdelo, kot da cikajo na obnašanje RKC. Sicer pa je izzvenelo oguljeno tisto ponavljanje z vseh koncev preplonkanih sloganov in programskih zahtev, ki naj bi spet vžgale. Od dajte nam pujske – puške – gremo v Trst, svojega ne damo – brez tujega nočemo –, do zahtev pravic za mlade in pravice do slovenščine. A ni postalo bolj prebavljivo niti z zabelo o pozitivni energiji. Strah pred Evropo in prefernence za balkanske manire so iz nekaterih besedičenj kar štrleli. Haider je visel v zraku. Tolaži le, da so skvadristična negodovanja obnemela ob zmernih in resnih besedah o slogi in skupnih hotenjih.

"Res smo v nečem vsi skupaj vse bolj negotovi. Trenutna resnica o junakih še ni čista kot solza. Preveč je prisvajanj in izrinjanj, da bi iz razpoložljivega vedenja lahko lepo in prav določili slovenski »independence day« (kot je denimo ameriški 4. julij, ki – glej ga vrabca – pade prav na dan borca in moj poročni dan)."

Podtikanja, česa noče praznovati državni zbor in vlada, so šla na napačen naslov. Kaj ko bi se stranke in politično odgovorni ponovno ali končno dogovorili, koliko državnih praznikov bomo praznovali in katerega glavnega kot družba in država, ne pa kot »JAZnezi«. Bo to dan vstaje, državnosti, ljudske plebiscitarne sloge, dan dokončnega mednarodnega priznanja naše države, dan zmage nad fašizmom, letni solsticij ali božično štefanovski dan samostojnosti. Ali pa morda začetek vojne, konec vojne? Ali pa dan ko se pri nas ni začela bosanska vojna. Ali dan, ko nas je ob vseh naših neumnostih presenetila sreča po vseh dosedanjih stoletjih nesreč. Praznovanj je zdaj toliko kot strank, ideologij in religij, zato pa tudi praznuje vsak, kar se mu zdi. Posebno v permanentni predvolilni kampanji (predvolilnih mitingov bo drugo leto še več, saj bodo v ta namen izkoristili še obisk papeža).

Res smo v nečem vsi skupaj vse bolj negotovi. Trenutna resnica o junakih še ni čista kot solza. Preveč je prisvajanj in izrinjanj, da bi iz razpoložljivega vedenja lahko lepo in prav določili slovenski »independence day« (kot je denimo ameriški 4. julij, ki – glej ga vrabca – pade prav na dan borca in moj poročni dan). Zgodovinarji še sprašujejo who stop the rain, kdo je ustavil dež, kdo je obrnil letala, ki naj bi bombardirala Slovenijo. Da ni kakšen junak še med generali, ki jih danes citirajo kot nebodijihtreba in z njimi le strašijo? In kako bi se recimo obrnilo, če bi ljudje takrat drugače odločili, ali pa če bodo to storili še spet kdaj? Tisti ki menijo, da je danes in bo jutri, imajo že svoj kratkoročni meteorolški prav. Le da vse manj vedo, kakšen (naj) bo ta jutri.

Franček Rudolf:

Praktični fundamentalizem

TRDINOV VRH

Država potrebuje proslave.

Za proslave so potrebni govorniki.

Govorniki morajo povedati tisto, kar bo ljudi navdušilo.

Postavimo si (deset dni po proslavi) vprašanje, kaj Slovence današnjega časa navduši.

Na dlani je, da so smo si ljubi Slovenci zapomnili samo tistih nekaj stavkov, ki so se začeli z »ne damo«. Ne damo Piranskega zaliva, Razkrižja, Trdinovega vrha, Slovenije...

Teh genialnih misli se ni spomnil nobeden od ostalih slovenskih politikov (kaj je z njimi? kdo jih daje na liste priljubljenosti?), spomnil se jih pa je seveda enkratni in neponovljivi Janez Janša.

Vsak govornik lahko reče, kar hoče. Lahko povezuje zgodovino in sedanjost, lahko napihuje kakršnekoli smiselne ali nesmiselne stavke. Nihče pa nima pravice nakladati stavkov, ki jih ljudje niti ne poslušajo, kaj šele, da bi si jih zapomnili.

Janez Janša je približno tisto, kar smo Slovenci kot celota še sposobni razumeti.

Tokrat je zvenelo prav gnusno: »Ne damo!« in narod pobesni od veselja. Ker to je narod, ki že stoletja in morda tisočletja kriči »Ne damo!«

Kriči že, samo obnese se ne.

Vsakomur je poseben užitek, da Slovencem kaj pobere. Bolj kot Slovenci vpijemo »Ne damo!«, bolj nam vsako dragocenost izpulijo iz rok.

Pa poglejmo situacijo: Kdor zaseda Trdinov vrh, nadzoruje Zagreb. Jasno je, da Tuđmana nič ne moti, dokler ima na severu Slovence in obrambne ministre kalibra Janša ali Kacin. Tisti hip, ko bi Slovenija razglasila združitev z ZDA ali Rusijo ali ko bi na volitvah zmagal Jelinčič, bi bilo pa takoj drugače.

Kdor drži Trdinov vrh, nadzoruje tudi Novo mesto. To je sitno, ne pa najbolj sitno: nadzoruje tudi Krško. In nuklearko Krško.

Če Kocijančič pravi, da je Trdinov vrh na Hrvaškem, je pač dobrodušen in meni, da bi tudi Slovenijo lahko poklonili Tuđmanu. Morebiti bi celo bil za! Všeč mi je Tuđman in všeč mi je morje! Težava je samo v tem, kdo bo tisti del Hrvaške, ki ga je Tudjman lepo prepustil Srbiji, Srbom spet odvzel.

Znameniti Æeleketiæ je dokazal, da se da z ozemlja kninskih Srbov streljati na Zagreb.

Posebno z raketami.

Tisto, kar lahko obstreljujem, tisto je pravzaprav moje. Trdinov vrh je, kot kaže, eden od redkih delov Hrvaške, ki je lepo na varnem: pa še v civilizirani Sloveniji.

Zadnjič sem se povzpel na Golico. Kdor ima Golico, poseduje tudi Celovec. Zakaj je bilo treba ob plebiscitu prepričati koroške Slovence, da so glasovali za Avstrijo? Če bi nekoč Slovenija šla napadat Avstrijo, ne bi dosegla s topovi ne Graza, ne Dunaja, pač pa bi lahko nekaj let oblegala Celovec.

Kdor poseduje Trst, lahko kadarkoli priključi še druge slovenske kraje. Spadajo zraven. Tudi obratno velja. Slovenija lahko kadarkoli Trst spremeni v Sarajevo. Ker Tržačani niso Sarajevčani, bi bila stvar še lažja. Bi videli, kako bi bili Italijani prijazni, če bi jim Janez Janša za privolitev za vstop v Evropo sklenil spektakularno vrniti Monfalcone in ustje Soče.

Zakaj bi vpili, da ne damo Piranskega zaliva? Vsakdo, ki je kdaj prebral kakšno resno knjigo o artileriji, povsem natančno ve, da Slovenija nima morja. No ja, na videz ga ima.

Kardelj je vedel, kaj dela. Tudi Angleži in drugi so vedeli. Če se bo hotela Slovenija kdaj osamosvojiti, bo morala dobiti Istro vsaj do Umaga. Če pa to ne bo šlo, pa Trst. Vprašanje je seveda, po kom bomo usekali, po Hrvatih ali Italijanih.

Zemljevid Slovenije nam razodeva, da je slovensko narodnostno ozemlje ostalo slovensko narodnostno ozemlje samo v tistem obsegu, da je zadostovalo za tampon (po slovensko: vložek) med Italijani, Avstrijci, Madžari in Srbi (beri: Turki).

Dokler je Slovenija izven Srbije, sta Avstrija in Italija za silo varni pred srbskimi topovi (beri: in Turki in islamom). Samostojnost Slovenije je bil pač pogoj, ki ga je ljubljena Evropa postavila Srbom, preden jim je dovolila, da za njene interese uniči muslimane v Bosni in na sploh Bosno kot tako in po možnosti še Hrvate z njihovo nikakor ne zanemarljivo obalo vred.

Pred štirimi leti se je razplamtela desetdnevna vojna, v tej vojni je Slovenija izgubila dvaindevetdeset odstotkov ozemlja velike države, kjer se je dalo trgovati in služiti. Slovenija je v ta ozemlja in te narode investirala skoraj sedemdeset let. Pustila tam ogromno premoženja. In za nameček je še dovolila, da so Srbi odpeljali za štiri milijarde dolarjev orožja, kar jim še zdaj omogoča solidno vojskovanje v Bosni.

Skratka, leta enaindevetdeset se je dogodil poraz brez primere. Janez Janša, takratni obrambni minister, je potem, ko je deset dni šlo dan na dan vse narobe, zahteval od parlamenta, naj nadaljuje vojno. Od znanih imen sta ga podprla samo Vitomir Gros (s svojo stranko) in Franček Rudolf (proti volji svoje stranke). Pred straniščem (se pravi, v foajeju) sta naskočila druge poslance. Po vztrajnem prepričevanju se je glasovanje končalo dvesto štirimi glasovi za brionske sporazume in sedemnajstimi za nadaljevanje vojne, se pravi za Janeza Janšo. Jasno je, da bi tisti trenutek bilo obrambnega ministra potrebno napoditi: vendar ker je bila tudi vojna sama lažirana (dogovorjena med številnimi partnerji), se je obetalo nekaj možnosti, da nesposobni obrambni minister zamenja vsaj nesposobnega predsednika vlade z drugim, kakršnimkoli že. (Kar je Janša tudi veselo predlagal.)

Zamenjava predsednika vlade se je posrečila šele čez mnogo mesecev. Zelo nerodno: ker če bi takratni Demos nekoliko previdneje sam rekonstruiral vlado, bi pač obdržal oblast.

Drnovška sta spravila na oblast Lojze Peterle in Janez Janša. Tadva sta pa čisto očitno Kučanova človeka.

Narod, ki ne verjame svojim politikom, ne potrebuje proslav.

Proslavljanje vojne za samostojnost je nepotrebno: saj nismo Srbi. Ti stoletja dolgo proslavljajo bitko na Kosovu. Kjer so jih Turki razsuli.

Vendar vseeno se mi zdi zelo nepreviden Rupel, ki kratkoinmalo reče, da je Janša pač nakladal.

Politika pač je nakladanje.

Zmagajo tisti nakladači, ki jim nasede večina volivcev.

Sem proti kakršnemukoli politiku, ki neučinkovito naklada in ki naklada tako, da ljudje niso navdušeni.

Če sem kdaj kakšnega politika podpiral, sem Janeza Janšo. Če sem za katerega politika kaj tvegal, sem za Janeza Janšo. Slovence je že desetletja dolgo vodil Stane Dolanc. Zakaj jih ne bi mogel zdaj še Janez Janša?

Hočem reči, od Slovencev ni mogoče pričakovati ne pameti ne intelektualnega napredka. Vsaj tega dvojega zanesljivo ne.

ZAČETEK RAZPLETA V KOTU

Delavci Tovarne beljakovinskih koncentratov iz sistema ljubljanskega Kota so v torek uresničili namero, o kateri smo poročali v prejšnji številki: z 20 tovornjaki so zaprli dostop do obrata za predelavo živalskih in klavniških odpadkov in razglasili stavko, ki naj bi trajala vse dotlej, dokler ne bodo svojih foteljev zapustili generalni direktor Kota Miro Sotlar, njegov pomočnik za splošne posle Peter Pakiž in direktor TBK Zalog Anton Klasinc. Kaj je v ozadju te stavke, ki je ni moglo preprečiti ne rotenje predstavnikov ministrstev za okolje in prostor ter za kmetijstvo in gozdarstvo ne moledovanje direktorja republiške veterinarske uprave?

O problemih v tem velikem trgovskem in proizvodnem podjetju iz Ljubljane smo pisali že pred letom dni, ko so bivši zaposleni protestirali zoper podaritev počitniškega doma v Portorožu Stanovanjskem skladu Republike Slovenije. Podaritev je bila utemeljena z načrtnim zmanjšanjem vrednosti družbenega premoženja zaradi notranjega lastninjenja (zaposleni naj bi postali večinski lastniki). Akcijo nekdanjih delavcev, ki so pred 30 leti kupili počitniški dom s svojim denarjem, proti tej potezi direktorja Mira Sotlarja sta takrat podpirala le bivši direktor tovarne v Zalogu Jože Jamšek, ki je medtem odšel iz Kota, in bivši referent za počitnikovanje Štefan Tkalec, ki je že dve leti protipravno na čakanju.

Na podlagi revizijskega poročila je družbeni pravobranilec namreč vložil tožbo zoper podaritev počitniškega doma. Razveljavitev te nesmiselne podaritve je verjetna tudi zato, ker gre za podaritev skladu, ki naj bi skrbel za reševanje stanovanjskih vprašanj, ne pa za visoki turizem. Sotlar bi ta več milijonov mark vreden objekt lahko vnovčil v korist podjetja, ki je medtem zašlo v kar velike finančne težave. Po neuradnih informacijah namreč Toko tekočo nelikvidnost pokriva z denarjem, ki ga je pred leti shranil na žiro računih svojih firm v Švici.

Zaradi neizvedbe lastninjenja že prihaja do škode in scenaristi menda že pospravljajo pisalne mize in pripravljajo kovčke. Žal takšni firmi, ki nima niti legitimnega delavskega sveta, novega pa ni mogoče izvoliti, danes ni mogoče izreči niti pred leti znane prisilne uprave. Zgrešen koncept privatizacije je pripravila peščica ljudi, ki je želela prevzeti večinsko lastništvo, je na zboru delavcev povedal Štefan Tkalec. Obratovodja Bogdan Svetec pa je dodal, da Koto lahko reši le pravi lastnik. Mogoče je tudi iz njegovih besed nastal predlog, da bi Kotova tovarna v Zalogu postala javno podjetje. Ta tovarna za predelavo živalskih odpadkov je edino tovrstno podjetje v naši državi, pomembna je tudi zaradi varstva okolja. Ekipa Mira Sotlarja mora razmisliti. Če smo direktorja te tovarne Antona Klasinca prav razumeli, se je o prelevitvi v javno podjetje poslovodstvo že pogovarjalo z dvema ministrstvoma. Lastninski status Kota ta trenutek ni jasen. Po privatizacijskem zakonu je Koto, ker ni popravil lastninskega programa skladno z zahtevami iz revizijskega poročila, zrel za prehod na državne jasli. Nejasno je le, zakaj agencija in druge institucije čakajo z ukrepanjem zoper poslovodstvo, ki verjetno špekulira še s kakšno rešitvijo v svojo korist.

Zbor delavcev Tovarne beljakovinskih krmil je obnovil tudi obtožbe o protipravnem odpuščanju delavcev, ki so mislili s svojo glavo. Zborujoči delavci so zapisali, da je Koto odpuščal sposobne, novačil pa zveste in lojalne. Enako ugotovitev je za naš časopis večkrat izrekel že omenjeni Jože Jamšek, ki je o tem pisal tudi v drugih časopisih. Na zboru je Štefan Tkalec omenil tudi šest invalidov, ki jih je Koto prepustil Sintalu za tri mesece, zatem pa so morali na cesto. Dodal je še, da je bilo skupaj 30 nepravilnih odločb, ker je vodstvo podjetja ljudi metalo na cesto vedoč, da bodo ti do svoje pravice na sodišču prišli zelo pozno. Tkalec je v boju s Kotom dobil vse sodne spore, ima tudi odločbo inšpekcije za delo o vrnitvi na delovno mesto, a je v posmeh pravni državi še vedno na čakanju in nič ne kaže, da mu bo vodstvo dalo kakršnokoli delo. Povrh vsega je Tkalec tudi sindikalni zaupnik.

Napoved stavke, ki bi ohromila klavnice, farme in druge živilske obrate, je bilo zelo resno opozorilo poslovodstvu Toka. Stavkovni odbor je Sotlarja in njegove kolege pozval h takojšnjim pogajanjem. Zdi se, da bodo šoferji takoj izsilili višje plače in zamenjavo nemočnega direktorja Antona Klasinca, na nove kamione pa bodo morali še počakati. Mogoče jim lahko pomaga tudi država z ukrepi zoper poslovodstvo, ki je zamudilo roke za olastninjenje podjetja.

Franček Kavčič

Foto: Sašo Bernardi

»PROSIMO, ODIDITE!« – Na zadnjem zboru TBK se je Anton Klasinc (na sliki drugi z leve) sicer usedel med delavce, a so ga ti pred glasovanjem o zahtevi za njegov odstop prosili, naj odide.

ŠPEKULATIVNI NAMENI?

Potem ko je vodstvo družbe TVT Termex iz Bistrice ob Dravi prejšnji teden pristojnemu sodišču v Mariboru poslalo predlog za uvedbo stečajnega postopka za to podjetje, so se Termexovi delavci na pobudo območnega odbora Sindikata kovinske in elektroindustrije v Podravju sestali na izrednem zboru in izrazili nestrinjanje s predlogom za uvedbo stečajnega postopka. Prepričani so, da ima Termex, ki daje kruh 152 delavcem, vse možnosti za uspešno poslovanje, in sumijo, da poskušajo večinski lastniki pahniti podjetje v stečaj s špekulativnimi nameni.

Termex, ki še vedno posluje v okviru koncerna TVT iz Maribora, je bil do decembra 1993 v lasti Sklada Republike Slovenije za razvoj. Nato ga je sklad prodal 36 zaposlenim delavcem. Trije zaposleni, med katerimi je tudi direktor Radislav Marksl, imajo večje lastninske deleže od ostalih in so skupaj 78,5-odstotni lastniki podjetja.

Na zboru je direktor Termexa delavcem pojasnjeval, da je vodstvo sprožilo stečajni postopek zaradi tega, ker podjetje nima denarja za plače in za normalno poslovanje. Delavci pa so vodilnim očitali, da se poskušajo s stečajem »otresti« presežnih delavcev. Prepričani so, da ima podjetje vse možnosti za normalno psolovanje, saj je naročil oziroma dela dovolj, lansko leto pa je Termex zaključil celo z nekaj milijoni dobička. Posebej kritični so bili delavci do tega, da so v zadnjih dneh začeli iz Termexa odvažati strojno opremo in končane izdelke, saj sumijo, da želijo večinski lastniki oziroma vodstvo podjetja na ta način zmanjšati stečajno maso in v primeru stečaja oškodovati zaposlene delavce.

Zaradi vsega navedenega so delavci na zboru terjali revizijo poslovanja Termexa in vrnitev vseh odpeljanih strojev. Dokler revizija ne bo končana, po mnenju delavcev Radislavu Markslu in Vojtehu Vanovšku ne bi smeli več dovoliti vstopa v podjetje.

Vse kar se dogaja v Termexu, je nekatere nove solastnike tako ujezilo, da so odstopili od kupoprodajne pogodbe.

Po besedah Edija Ozimiča, sekretarja območnega odbora SKEI za Podravje, se sedaj postavlja tudi pravnoformalno vprašanje, kdo je sploh lastnik Termexa.

Kupoprodajna pogodba med koncernom TVT in skupino delavcev Termexa namreč določa tudi pogoje, pod katerimi postane pogodba izvršljiva. V 30 dneh po podpisu pogodbe bi moral biti izvršen prenos lastninske pravice na kupce (kar zaradi denacionalizacijskega zahtevka ni bilo storjeno) in kupci bi morali poravnati vse svoje obveznosti do prodajalca (česar nekateri solastniki še niso storili in sedaj tudi ne nameravajo).

Po zboru delavcev se je v Termexu sestal na izredni seji še svet delavcev. Podprl je zahteve zbora delavcev in izglasoval veto na predlog o stečaju, ker so bili po njihovem mnenju pri sprejemanju tega predloga kršeni 91., 93. in 96. člen zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij. Svet delavcev je poslal ugovor na predlog o uvedbi stečajnega postopka tudi pristojnemu sodišču v Mariboru.

Svet delavcev je sklenil sklicati tudi skupen sestanek z vodstvom koncerna TVT in predstavniki republiškega razvojnega sklada, na katerem naj bi pretresli sedanje razmere in razvojne možnosti Termexa. Prav tako so delavci in sindikalisti naslovili na republiški razvojni sklad vprašanje, kdo je pravnoformalno lastnik podjetja.

T. K.

ŽALOSTNA PROCESIJA

Tovarna volnenih odej (TVO) iz Škofje vasi gre v stečaj, njenih 64 delavcev pa na zavod za zaposlovanje! S tem sklepom senata na Okrožnem sodišču v Celju se je v ponedeljek, 3. t.m., naposled le končala agonija tega kolektiva, ki je od 1. junija naprej neprekinjeno stavkal, ker že štiri (!) mesece ni dobil plač!

Čeprav so se motnje v poslovanju TVO tako ali drugače kazale že dobri dve leti, so do letošnjega junija zaposleni še kar potrpežljivo delali – četudi za samo borih 26 tisočakov, kolikor je znašala povprečna plača. Bolje toliko kot nič, so menili. Ko pa za letošnji februar, marec, april in maj niso dobili nič, jim je kajpak prekipelo: 25. maja so osnovali stavkovni odbor, 1. junija pa začeli stavkati.

Ker smo o tem podrobneje poročali v 27. številki DE, naj tokrat omenimo le bistvo nekaterih vprašanj, ki so letela na direktorja: »Pripravljeni smo delati, toda povejte nam, kako naj živimo, ker smo že štiri mesece brez tolarja? Doma se kopičijo položnice, mi pa še za hrano nimamo več. Sposojamo si denar, da sploh lahko pridemo v službo…« Ker jim direktor ni znal odgovoriti, kdaj bi lahko dobili plače, in ker se je izkazalo, da bi morali še naprej delati zastonj, če naj bi sanirali tovarno, so sprejeli predlog sekretarja območnega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije Forta Turka za stečaj.

Prejšnji petek je spet zavrelo v Topru 2000: ko so delavke ob 10. uri zvedele, da vodstvu podjetja še vedno ni uspelo zagotoviti denarja za plače, so že drugič v mesecu dni protestno zaustavile stroje. »Zamikov smo bile sicer vajene že prej, a smo jih nekako tolerirale, ker se je denar za plače do 25. v mesecu nekako le našel,« nam je povedala predsednica sindikata podjetja Zvonka Belcer. »Ker pa se zamiki že drugi mesec podaljšujejo v nedogled, smo se odločile potegniti črto in sklenile: Dokler ne vidimo kuvert, ne bomo delale!« Ob zaključku redakcije (sreda) jih še niso opazile. Zato Toper 2000 stoji…

Prvi narok za stečaj je bil prejšnji četrtek, 29. junija, odrešilni sklep pa je senat sprejel šele na drugem naroku, torej ta ponedeljek.

Delavcem so ga hkrati s knjižicami začeli vročati včeraj (sreda).

Potem pa se je žalostna procesija začela viti proti zavodu za zaposlovanje, upajoč, da bo v mesecu avgustu že (?) dobila kakšen tolar.

Prvega po pol leta…

D. K.

DOBRODOŠLI V NAŠIH VRSTAH – Pred skoraj 2.000 pričami je na velenjskem štadionu s soda skočilo čez kožo in tako pristalo v rudarskem stanu 60 mladih novincev. Na sliki: najprej so bili kajpak deležni čestitk »starih« rudarjev…

SKOK ČEZ KOŽO

Pred 120 leti, v maju 1875, je Franc Meges v bližini današnjega jaška Škale prevrtal glavni lignitni sloj in s tem nevede sprožil nesluten razvoj premogovništva v Šaleški dolini. V 120-letni zgodovini velenjskega premogovnika je bilo v njegov razvoj s svojim delom in znanjem vključenih veliko ljudi, vse to pa je danes združeno v enem najmodernejših premogovnikov s podzemnim pridobivanjem premoga v Evropi.

Praznovanje letošnjega jubileja velenjskega premogovnika se je začelo spomladi, v okviru prireditev ob stanovskem prazniku slovenskih rudarjev, 3. juliju, pa je doseglo vrhunec. Prireditve so bile različnih zvrsti in namenjene različnemu krogu ljudi, vse pa so bile zelo kakovostne in so privabile veliko število poslušalcev in gledalcev, pa tudi sodelujočih. Tako je že 16. srečanje likovnikov ex-tempore letos privabilo kar 54 amaterskih in akademskih slikarjev. Žirija je imela z izbiro 28 del za razstavo kar težko delo. Med pomembnejše letošnje prireditve gotovo spada kulturni večer ob izidu knjige Antona Seherja Zgodovina premogovnika Velenje. Letos je izšel njen prvi del, drugi naj bi ob letu osorej, v obeh pa je oz. bo popisanih 120 let dela, življenja in usod več generacij ljudi, ki so soustvarjale velenjski premogovnik.

Med prireditvami ob rudarskem prazniku so bila še športna srečanja, najpomembnejša med njimi vsekakor 9. nočna smučarska skakalna tekma za rudarsko svetilko, ki je bila z ognjemetom prava paša za oči številnih gledalcev. Pravo praznovanje pa je bil seveda 34. skok čez kožo. Začel se je s parado uniformiranih rudarjev po velenjskih ulicah do mestnega stadiona, kjer je s sodov čez kožo letos skočilo v rudarskih stan 60 dijakov – rudarske, strojne in elektro usmeritve. Njihov sprejem v rudarske vrste si je ogledalo okoli 2000 Velenjčanov in gostov, med katerimi so letos bili tudi dr. Maks Tajnikar, minister za gospodarske dejavnosti, pa predsednik državnega zbora Ivan Kristan ter Dušan Semolič, predsednik, in Rajko Lesjak, sekretar ZSSS.

Prireditev je bila prijetna in zabavna, kot je to v navadi že 34 let, letos pa tudi zgodovinsko pomembna: na začetku so padalci padalskega kluba Ptuj prinesli na stadion zastavo preimenovanega rudnika lignita Velenje. Od 1. julija letos se namreč ta imenuje Premogovnik Velenje in ob 3. juliju je njegova nova zastava prvič zaplapolala na drogu.

Diana Janežič

NOVA BROŠURA

PLAČE '95

Vsebina:

- **SOCIALNI SPORAZUM ZA LETO 1995**
- **TARIFNA PRILOGA K SPLOŠNI KOLEKTIVNI POGODBI ZA GOSPODARSTVO ZA LETO 1995**
- **DOGOVOR O POLITIKI PLAČ IN DRUGIH PREJEMKOV ZAPOSLENIH V GOSPODARSTVU**
- **KOMENTATORJI TARIFNE PRILOGE, SOCIALNEGA SPORAZUMA IN DOGOVORA O POLITIKI PLAČ**
- **NAPOTILA SINDIKALNIM ZAUPNIKOM**

PRIROČNIK LAHKO PO CENI 945 SIT (VKLJUČNO Z DAVKOM) NAROČITE NA NASLOV ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFONI: 321-255, 1310-033, 1335-255.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, nepreklicno naročamo

_____ izvod(ov) Plače '95

Naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno, dne: _____

1. račun bomo plačali v zakonitem roku
2. kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

žig podpis naročnika

POVPREČNA NETO PLAČAV APRILU 69.068TOLARJEV

Povprečna bruto plača na zaposlenega v gospodarskih in negospodarskih organizacijah je bila aprila 108.534 tolarjev, neto plača pa 69.068 tolarjev, je sporočil državni zavod za statistiko. Bruto plača v gospodarstvu je znašala 101.923 tolarjev in v negospodarstvu 128.861 tolarjev. Zaposleni v gospodarstvu je prejel aprila v povprečju 65.416 tolarjev neto plače, v negospodarstvu pa 80.297 tolarjev.

Aprilska bruto plača na zaposlenega v gospodarstvu in negospodarstvu je bila za 0,9 odstotka nižja od marca in neto plača za 0,8 odstotka nižja. V gospodarstvu je bila aprilska neto plača za 1,2 odstotka nižja kot marca, v negospodarstvu pa za desetinko odstotka višja.

Povprečna bruto plača v gospodarstvu od januarja do aprila je znašala 101.422 tolarjev, neto plača pa 65.089 tolarjev. V negospodarstvu je bila povprečna bruto plača v letošnjih prvih šestih mesecih 128.336 tolarjev, neto plača pa 80.237 tolarjev.

Povprečna bruto plača v gospodarstvu v prvih štirih letošnjih mesecih je bila glede na to obdobje lani za 22,5 odstotka in neto plača za 22,7 odstotka višja. V negospodarstvu je bila povprečna bruto plača od januarja do aprila za 25,4 odstotka višja kot v tem lanskem obdobju in neto plača za 25,7 odstotka višja.

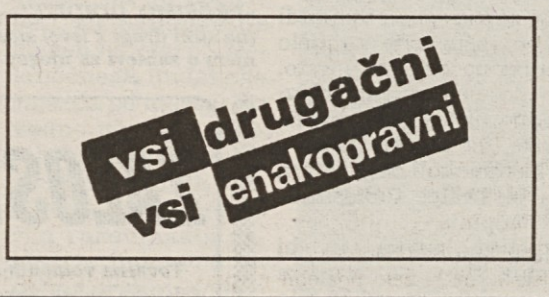

SLOVENIJA – TURISTIČNIVODNIK

Slovenski knjižni trg je bogatejši za novi turistični vodnik Slovenije. Knjiga **SLOVENIJA – TURISTIČNI VODNIK**, ki ima 704 strani, je prvi celoviti vodnik po slovenskih pokrajinah ter njihovih naravnih in kulturnih zanimivostih. "Turistični vodnik bo v pomoč radovednemu človeku, ki rad hodi na izlete ali potuje in pri tem spoznava vedno novo okolje. V knjigi lahko izbira med 58 večjimi naselji, zaokroženimi območji in premišljeno načrtovanimi smermi, ki jih ponujamo kot predloge za ogled oziroma krajša ali daljša potovanja in izlete," je zapisano v uvodu knjige, ki zaradi debeline in teže ni za žep, zato pa ponuja toliko več zanimivosti. Osnovno besedilo sta napisala dr. Anton Gosar in dr. Matjaž Jeršič, pri pripravi pa je sodelovalo še zelo veliko strokovnjakov in poznavalcev Slovenije. Vodja izredno zahtevnega projekta in urednik turističnega vodnika pa je bil Marjan Krušič.

Izjemno delo, v katerem je zbrana neskončna množica podatkov in prava zakladnica fotografskih posnetkov, je izšlo ob 50-letnici Založbe Mladinska knjiga in praznovanju 90-letnice Turistične zveze Slovenije. Mnogi pravijo, da si lepšega darila ob omenjenih jubilejih ne bi mogli želeti. Kajpak jim moramo pritrditi, saj novi turistični vodnik ponuja celovito podobo nove slovenske države in je izjemno dragocen prispevek k predstavitvi in spoznavanju Slovenije doma in na tujem. Vodnik bo prav kmalu izšel še v drugih jezikih. V angleščini in nemščini še letos, v italijanščini pa prihodnje leto.

Izjemna knjiga, ki naj bi jo imela sleherna slovenska družina, saj je v njej prava zakladnica podatkov o naši domovini, je nastajala polnih pet let. Izšla je v nakladi 12.000 izvodov, stane pa 8.988 tolarjev. Naj povemo, da je Mladinska knjiga projekt speljala brez pomoči sponzorjev. To je seveda nekoliko nerazumljivo, saj sleherni dan poslušamo, da je turizem naša prednostna gospodarska dejavnost, v katero velja vlagati. Neposredno, pa tudi v njegovo promocijo. Dejstvo namreč je, da je naša deželica na sončni strani Alp v svetu še dokaj neznana in zato premalo obiskana in premalo izkoriščena.

Andrej Ulaga

LETOS SETAM SE NE BO MOGEL IZOGNITI RDEČIM ŠTEVILKAM

Slovenska vlada je koncem minulega tedna potrdila predhodni sanacijski program mariborskega Tama in AM-Busa in s tem družbam v okviru Tama omogočila črpanje druge tranše kreditov z državnim poroštvom skladno z zakonom o sanaciji Tama. Ob tem pa je minister za gospodarske dejavosti dr. Maks Tajnikar dejal, da so dosedanji učinki omenjenega zakona manjši od pričakovanih. V času, ko so se tamovci skupaj z mariborskimi politiki v državnem zboru borili za sprejem zakona, s pomočjo katerega bi sanirali Tam, so zatrjevali, da ta lahko ob primerni finančni podpori letos proizvede in proda že znanim kupcem za okoli 360 milijonov mark vozil in drugih proizvodov.Očitno pa so bile te ocene preveč optimistične.

Po najnovejših presojah ministrstva za gospodarske dejavnosti lahko tamovci letos ustvarijo le za okoli 210 milijonov mark realizacije, kar pomeni, da bo Tam kljub vsem finančnim injekcijam, ki so po vsej verjetnosti prišle tudi prepozno, poslovno leto zaključil z rdečimi številkami.

"Čistega vina" v zvezi z razmerami v Tamu pa je na tiskovni konferenci dan po vladni odločitvi natočil tudi predsednik Tamove uprave Edvin Makuc. Povedal je, da se je od leta 1990 do lani v Tamu letna proizvodnja tovornjakov zmanjšala od 2370 na 324 vozil ter proizvodnja avtobusov od 1688 na 107 vozil. Proizvodnja odlitkov se je v enakem obdobju zmanjšala od 4912 na 3796 kosov. Ob tem pa so se variabilni stroški v Tamovih družbah povečali za 4-krat, fiksni stroški pa celo za 9-krat. V zadnjih letih se je močno zmanjšala tudi produktivnost dela v Tamu: še leta 1990 je letno proizvedel eno vozilo letno na zaposlenega, lani pa samo še desetino vozila.

Medtem ko se v Tamu nova vodilna ekipa ukvarja z vprašanjem, kako bi čim hitreje ponovno pognala proizvodnjo (v juniju so tamovci uspeli finalizirati le 10 avtobusov in 21 specialnih vozil), pa se kriminalisti ukvarjajo z raziskovanjem domnevnih zlorab in malverzacij posameznikov iz starega vodstva Tama, ki so na neki način tudi vplivale na slabe poslovne rezultate podjetja. Ravno v minulih dneh so kriminalisti na podlagi ugotovitev inšpekcijskih služb in na osnovi lastnih ugotovitev poslali tožilstvu ovadbe proti petim bivšim vodilnim delavcev Tama, nekaj ovadb pa bojda še pripravljajo.

Kaj pa se je po sprejemu zakona o sanaciji Tama spremenilo za delavce? Po besedah sekretarja SKEI v družbi Tam Zvonka Slane ti sedaj prejemajo plače v rokih, za katere se z vodstom dogovorijo.Izplačilo regresa za letošnje leto še ni usklajeno, prav tako Tam še ni poplačal obrokov za kredite in drugih administrativnih prepovedi iz osebnih dohodkov, ki jih imajo delavci, kar sindikalisti že ves čas zahtevajo.

Po oceni Zvonka Slane so pogajanja med novim vodstvom družbe in sindikati trda, vendar korektna. icer pa je v Tamu še vedno precej delavcev na čakanju. Že v začetku leta so v Tamu ugotovili več kot 1500 presežnih delavcev. Skoraj tisoč delavcem bo poleti po šestmesečnem odpovednem roku prenehalo redno delovno razmerje, medtem ko bodo za 500 do 600 delavcev, ki jih varuje zakon, morali v Tamu najti ustrezne rešitve.

Čeprav je zakon o sanaciji Tama delavcem, ki so morali prej vsako plačo izsiliti s stavko, prinesel nekaj olajšanja in optimizma, bodo zares zadovoljni šele, ko se bodo stroji v Tamu ponovno zavrteli z vso močjo.

T.K.

Kultura lastništva zaposlenih vse zanimivejša

Udeležba v drugem izobraževalnem projektu Kultura lastništva zaposlenih, ki ga za slovenska podjetja organizirata svetovalno podjetje EOS design iz Ljubljane in britanska vlada, postaja po začetni krizi vse zanimivejša. EOS design je poslal ponudbo 130 podjetjem, ki približno ustrezajo pogojem za udeležbo. Prostora v tečaju je za šest podjetij, vendar je sprva kazalo, da ne bo mogoče zbrati niti toliko prijav. V nekaterih podjetjih so, kolikor smo uspeli zvedeti iz svojih virov, direktorji odločno odklanjali udeležbo v projektu, sindikati pa so bili navdušeni. Pa se je zanimanje povečalo in zdaj so prijavljena že tri podjetja, še nekaj, med njimi tudi velikih pa tudi zelo resno proučuje pogoje udeležbe. Merilo za izbor podjetja je, da je srednje veliko, poslovno uspešno in da ima kajpak notranje lastnike. Pogoji pa so ugodni, čeprav ne tako zelo, kot so bili za prvi, nedavno tega končani razpis. Stroške prvega je v celoti pokrila britanska vlada iz posebne namenskega sklada, za drugega pa bo pokrila le tričetrtine stroškov. Ostanek, nekaj več kot 4000 mark, bo moralo pokriti vsako podjetje samo. Program projekta obsega desetdnevni skupni ogled britanskih podjetij z notranjimi lastniki in predavanja v Veliki Britaniji, kasneje pa večkratne obiske britanskih svetovalcev v izbranih slovenskih podjetjih in skupno razreševanje odprtih vprašanj notranjega lastništva. Obisk v Veliki Britaniji predvideva sodelovanje predstavnika menedžmenta in sindikata iz vsakega podjetja.

B. R.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČ ILO ŠTEVILKA 26

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizirira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/131-00-33, int. 384, 385, 061/326-982 ali 322-975; naštelefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vas delovnik od 9. do 15.30 ure.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO:

1. ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA – polni penzion v dvoposteljni sobi, 4.500 tolarjev v hotelu Boč. Poseben cenik za zdravniške storitve: program hujšanja, anti-stres program, gastro program, program za diabetike. CENE V AGENCIJI.

2. ROGAŠKA SLATINA – privatni penzion, čajna kuhinja, tri sobe in apartma, lasten bazen, parkovna ureditev vrta. Cena 16 DEM na osebo, turistična taksa ni vključena. Otroci do 12. leta imajo 30 % popusta.

3. VRSNO, gostišče GREGORČIČ – dvoposteljne sobe, sedemdnevni paketi, cena polpenziona 3.300 tolarjev, polnega pa 3.600 tolarjev.

4.VELIKE BLOKE – POČITNIŠKI DOM S 105 LEŽIŠČI, štiriposteljne sobe. Prosti termini v juliju in avgustu. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine.

5. SLIVNIŠKO POHORJE – počitniška hišica s tremi spalnicami za do 6 oseb. Cena dnevnega najema 45 DEM. Pokličite po tel. 062/227-771, int. 251.

6. SAVUDRIJA – ZAMBRATIJA – apartmajske hišice: dve spalnici, WC, tuš. Polpenzion ali penzion. Cene v pred– in posezoni od 33 do 39 DEM na osebo, v sezoni od 10.7. do 28.8. pa 45 DEM – polpenzion je 5 DEM cenejši.

7. POREČ

– paviljoni BELEVUE – DVOPOSTELJNE SOBE, POLPENZION 25 DO 45 DEM. Cene so odvisne od sezone.

– apartmaji LANTERNA – NAJEM APARTMAJA ZA 4 OSEBE, dve spalnici, kuhinja, kopalnica, od 38 do 112 DEM, odvisno od sezone.

– NAJEM APARTMAJA ZA 6 OSEB, tri spalnice, kuhinja, kopalnici, terase. Cene od 47 do 148 DEM, odvisno od sezone.

– HOTEL NEPTUN – DVOPOSTELJNE SOBE, POLPENZION. Cena od 45 do 65 DEM na osebo, odvisno od sezone.

– APARTMAJI LUNA – DNEVNI NAJEM ZA 3 OSEBE OD 43 DO 104 DEM, ZA 4 OSEBE PA OD 48 DO 113 DEM. Cene so odvisne od sezone.

– HOTEL TAMARIS – polpenzion, bivanje v dvoposteljni sobi, hotel visoke B kategorije. Cene do 25.8. 72 DEM.

8. LUCIJA PRI PORTOROŽU – DVOSOBNO STANOVANJE, opremljeno za 5 oseb. Termini od 18.7. do 10.8. in po 20.8.: 7 ali 10 dni. Cena 100 DEM na dan.

9. ANKARAN – DVOSOBNO STANOVANJE za 5 oseb, termini po 24.8. Cena 74 DEM na dan.

10. FIESA – tri– ali štiriposteljne sobe s kopalnico. Polpenzion 48 DEM na osebo, penzion pa 56 DEM na osebo, otroci od 10.leta imajo 30% popusta.

11. CRES – ZAGLAV – dve garsonjeri za štiri osebe v času do 30.8. Cena dnevnega najema 74 DEM.

12. DUGA UVALA – garsonjeri za 4 osebe, prosti termini od 1.7. do 15.9. Cena dnevnega najema je 72 DEM.

13. BARBARIGA – ENOSOBNO STANOVANJE – za 4 osebe, termini do 5.7. in od 24.8. dalje. Cena 63 DEM na dan.

14. NOVIGRAD – TRISOBNO STANOVANJE, možnost bivanja za 5 oseb. Termini po 26.8. po 65 DEM.

15. NOVIGRAD – dvo– in triposteljne sobe, najem od 5 dni naprej, skupno 15 ležišč. Cena nočitve 14 DEM.

16. NEREZINE – SAMOSTOJNI APARTMAJI za 4 osebe, posamezni termini v septembru. Cena 78 DEM – možnost dodatnega ležišča 12 DEM.

17. ROGLA – garsonjera oz. dvosobno stanovanje 55 oz. 65 DEM dnevno.

18. KOPE – garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno.

19. KRANJSKA GORA – garsonjere za 4 osebe, posamezni termini v vsem obdobju poletnih dopustov, cena dnevnega najema 65 DEM. Stanovanje za 6 oseb 72 DEM.

20. FIESA – POČITNIŠKI DOM za cca 100 oseb, prosto po 15.9., možnost za šolo v naravi.

21. Posamezni termini v **apartmajih v Bohinju – Stara Fužina, v Kaninski vasi.**

POSEBNO UGODNA PONUDBA NA POREŠKI RIVIERI

HOTEL TAMARIS:

do 25. avgusta izredne cene, dvoposteljne sobe, polpenzion. Do 25. avgusta 56 DEM.

HOTELSKA USLUGA NOČITEV Z ZAJTRKOM V POREČU v času do 22. julija: CENA 27 DEM NA OSEBO. REZERVACIJE NAJMANJ 9 DNI PRED ODHODOM, NAJKRAJŠE BIVANJE 3 DNI.

APARTMAJI ZA DVE OSEBI – DO 5. AVGUSTA PO SISTEMU DVE OSEBI ZA ENO PLAČILO. CENA DNEVNEGA NAJEMA JE 27 DEM.

To ponudbo posebej priporočamo.

HOTEL LUNA:

dvoposteljne sobe, polpenzion. Do 25. avgusta cena 43 DEM. Apartmaji tri– ali štiriposteljni, paketi sedemdnevni, praviloma menjave ob sobotah. Cena 20 DEM na osebo na dan.

HOTEL BRULO:

ugodna ponudba velja do 5.8., dvoposteljne sobe, polpenzion. Cena za odrasle je 43 DEM, za otroke od 2. do 12. leta pa 25 DEM.

POREČ – TENIŠKA ŠOLA: učenje tenisa z vso strokovno tehnično opremo, zdravniškimi in fizioterapevtskimi storitvami, video snemanje iger.

POOBLAŠČENE AGENCIJE: Mladi turist, Come 2 us.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO:

1. POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ALI MORAVSKIH TOPLICAH, BANOVCIH, PTUJSKIH TOPLICAH, ROGLI, KRVAVCU, KANINU, BOHINJU ALI KRANJSKI GORI za vsa obdobja.

2. LASTNIKE POČITNIŠKIH DOMOV V SLOVENSKEM PRIMORJU ALI V HRVAŠKI ISTRI, KI BI DALI OBJEKTE V NAJEM, VABIMO, DA NAM POSREDUJEJO PONUDBE.

SINDIKALNI IZLETI

SINDIKALNE ORGANIZACIJE ALI KAR TAKO OBLIKOVANE SKUPINE VABIMO, NAJ NAM POSREDUJEJO SVOJE ŽELJE ZA DRUŽABNI ALI STROKOVNI IZLET ALI POTOVANJE DOMA ALI V TUJINO. PLAČILA V 2 OBROKIH.

1. BUDIMPEŠTA – TRIDNEVNI IZLET ZA VIKEND ALI PA KAR TAKO ZA 40 DO 50 OSEB. AVTOBUSNI IZLET V BUDIMPEŠTO, OGLED ZNAMENITOSTI MADŽARSKE PRESTOLNICE, POLDNEVNI OBISK TIPIČNE KMETIJE V MADŽARSKI STEPI Z DRUŽABNIM DELOM IZLETA, TRETJI DAN NA POVRATKU V LJUBLJANO ALI V KRAJ, OD KODER JE SKUPINA, KOSILO V ČARDI. CENA 245 DEM, PLAČLJIVO V DVEH OBROKIH.

2. ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri ŠKALOVIH v Cerovcu. Idealno za 45 oseb.

ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno– ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete z dni pred odhodom, nas nujno pokličite.

PROGRAME V TUJINI OBRAVNAVAMO V SKLADU S SPLOŠNIMI NAVODILI POTOVALNE AGENCIJE, KI JE ORGANIZATOR POTOVANJA, IN JIH GOSTJE PREJMEJO OB PRIJAVI. PRIJAVA JE SPREJETA, KO JE VPLAČANIH 30% CENE ARANŽMAJA. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

Atris je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

Slovenija na prehodu v III. tisočletje

DESETINO DRŽAVNEGA PRORAČUNA!

Msgr. Martin Špringer, ekonom ljubljanske škofije:

"V stari zavezi je Abraham dal Melkizedeku, ki je bil duhovnik, desetino svojega prihodka. To je nekaj tisoč let stara tradicija: desetina prihodka. Če bi mi sedaj rekli, da naj bo desetina državnega proračuna, bi bil to znesek, o katerem bi se lahko korektno in pošteno pogovarjali. Za to, kar rabi cerkev zase, pri čemer moramo odmisliti reči, ki niso strogo cerkvene, recimo, zasvojence, Karitas itn. Tako se je vseskozi živelo, v Stari zavezi, v Novi zavezi, vseskozi je bilo tako."

Rimskokatoliška cerkev je (v pogovoru msgr. Martina Špringerja za Mladino) končno prišla na dan s pravo besedo (barvo). Desetino državnega proračuna! Ker je na dlani, da je za zdaj zaradi ustave, ki ločuje cerkev od države, kaj takega nemogoče, lahko v kratkem pričakujemo predlog za spremembo ustreznega člena. Glede na stanje slovenskega liberalnega duha, ki mora s posebno komisijo šele ugotoviti, ali sta se francoska revolucija in NOB v resnici zgodila, lahko pričakujemo, da bo slovenska ustava spremenjena še pred obiskom poglavarja rimskokatoliškecerkve prihodnje leto v Sloveniji.

Drnovšek: »Primite tatu!«

Slovenska vlada je nekako v koreografiji sprejemanja letošnjegaproračuna poskrbela za vnovično prestavitev idealne slike svojegospodarske politike. Ker pa je tudi zadnjemu ekonomskemu laikuv tej državi jasno, da ta politika le ni tako popolna, je vlada na čelu s predsednikom pokazala tudi na grdega račka. Tega je našla v centralni banki oziroma v »celotnem sklopu kreditno-monetarne politike in finančnega sistema«.

Skratka, bila je seja ekonomsko-socialnega sveta, na kateri jepredsednik vlade ugotovil, da so gospodarski rezultati razmeroma dobri ali zelo dobri, kar da vladi priznava tudi Mednarodni denarni sklad. Vlada pa ni zadovoljna z vodenjem kreditno-monetarne politike in finančnim sistemom.

Ker na tej seji ni bilo predstavnikov Banke Slovenije, bi človek pričakoval, da se bodo razpravljalci, še zlasti pa predsednik vlade, posvetili vprašanjem kreditne politike in finančnega sistema, ki so v njihovi pristojnosti. Toda ne, beseda je tekla največ o čisto strokovnih zadevah s področja monetarne politike, ki je v domeni centralne banke. To pa je nepristranskemu opazovalcu že zaradi bontona moralo dati vedeti, da je zadaj nekaj drugega.

In res! Z Drnovškom se je sicer moč strinjati, da je kreditna dejavnost v naši državi problematična. Toda kdo tega ne ve. V okoliščinah, ko se domače poslovne banke in celo fizične osebe zadolžujejo v tujini in potem za mastne razlike v ceni posojajo ta denar domačemu gospodarstvu, gotovo ne moreš zgrešiti, če ugotoviš, da je kreditna dejavnost problematična. Še zlasti, če zraven kot predsednik vlade tudi z besedico ne omeniš, kaj si storil, da bi bilo drugače. Tembolj, ker ta »problematičnost« ni od včeraj in ker je zaradi nje propadlo že kar nekaj slovenskih podjetij.

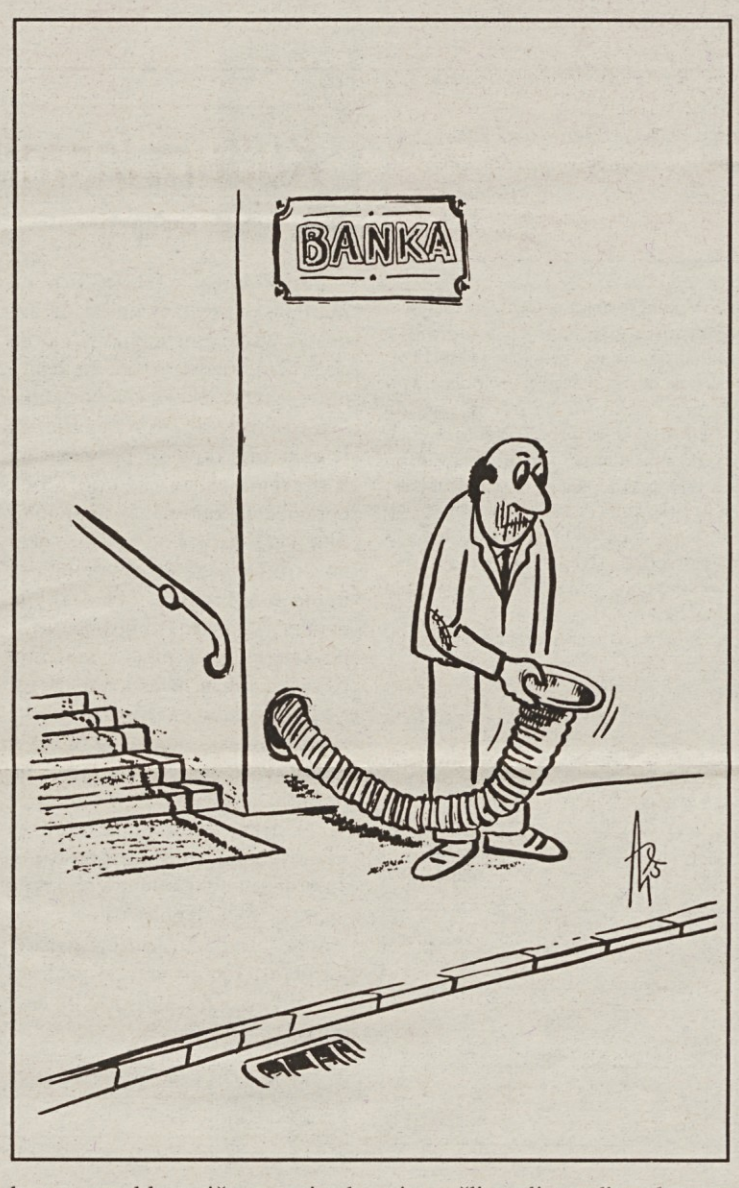

Lanski poslovni rezultati slovenskih poslovnih bank so namrečzelo zgovorni. Večina od njih je poslovala dobro ali celo zelo dobro, medtem ko njihovi komitenti ugotavljajo drastičen padec njihove konkurenčne sposobnosti na tujih trgih. Prav zanimivo. Vendar je treba ob tem vedeti, da v tak položaj niso zašli zgolj zaradi »celotnega sklopa kreditno-monetarne politike in finančnega sistema«, saj gre v tem primeru le za enega v množici domačih stroškovnih pritiskov. Toda če je Drnovšek že pustil vnemar vse druge in se osredotočil zgolj na finance, bi od njega pričakovali, da bo natančno našteval razloge za nekonkurenčnost slovenskega finančnega trga, ki jo plačuje gospodarstvo na čelu z izvozniki. Samo primer: slovenski trg je v hipu reagiral na predrag domači zgodnji krompir in z uvozom pri priči postavil domačega kmeta na realna cenovna tla. Kaj je storila slovenska vlada, da bi se enako zgodilo tudi z domačim (monopolnim) bančnikom? Ali vodi vlada načrtno politiko dajanja poroštev domačim podjetjem pri najemanju tujih posojil, s čimer bi najhitreje lahko prisilili domače finančne ustanove v konkurenčno spogledovanje s tujim finančnim trgom?

O vsem tem seveda predsednik vlade ni spregovoril besedice, kar pa ga ni popolnomaa nič motilo, da se ne bi zelo poglobil v vprašanja, ki so v izključni pristojnosti centralne banke. Tako smo od njega zvedeli, da centralna banka po mnenju vlade še ni našla odgovora na vprašanje, koliko denarja naj bo v obtoku. Kam pes taco moli, pa smo iz njegovih besed lahko izluščili že naslednji hip, ko je dejal, da se »inflacija ni zvišala, kadar je centralna banka sprostila količino denarja v obtoku«. Seveda Drnovšek nipovedal, za kolikšne sprostitve je šlo, po kakšni dinamiki itd., kar vse sodi v zelo strokovne okvire vodenja monetarne politike. Če se namreč inflacija ni povečala, to lahko kvečjemu pomeni, da so bile količine sproščenega denarja v obtoku pravilno dimenzionirane, kar je predvsem zasluga sveta centralne banke. In Drnovšek je s svojo kritično ugotovitvijo kvečjemu izrekel temu organu kompliment. Kajti če ne bi bilo tako, bi nekontrolirano sproščanje denarja v obtoku takoj zagnalo inflacijo, kar je dobro znano še iz časov Narodne banke Jugoslavije.

Drnovšek je hotel v resnici povedati nekaj drugega. In sicer, da bi centralna banka lahko dala v obtok večje količine tolarjev, kar bi dvignilo tečaje tujih valut. To bi pomagalo izvoznikom brez nevarnosti za dvig inflacije. Vsakdo, ki se vsaj malo spozna na finance in monetarno politiko, pa ve, da lahko je tako, lahko pa tudi ne. Se pravi, da predsednik vlade sili centralno banko v čisti hazard, na kar slednja seveda ne pristane, kar je tudi povsem prav. Tembolj, ker je na dlani, da je tečaj tolarja, ki pritiska na izvoznike, le vrh ledene gore, se pravi posledica delovanja nekih drugih stroškovnih agregatov, ki so v izključni pristojnosti vlade in parlamenta. Ti pa se nanašajo na čezmerno javno porabo, ki posledično dvigujejo »stroške dela« na enoto proizvoda. Tolar je torej precenjen predvsem zato, ker se vladajoča koalicija iz čisto političnih razlogov ne upa dregniti v prenapeto javno porabo in socialne transferje. Pošteno od predsednika vlade bi torej bilo, da bi na seji ekonomsko-socialnega sveta govoril predvsem o tem, ne pa kazal s prstom na centralno banko, ki ne pristaja na logiko »tiskanja« denarja. Igra »primite tatu« je v tem primeru le preveč prozorna. Kajti če kdo »krade« zaslužek izvoznikom, to nikakor ni centralna banka, temveč veliko prej ravno vlada in parlament.

Ivo Kuljaj

Protestantski katekizem

Po več stoletjih ponovno
PROTESTANTSKI KATEKIZEM na Slovenskem.
Knjiga s 500 stranmi kot – **dialog**
med posameznikom in religijo
med teologijo in humanistično znanostjo
med cerkvijo in družbo
Dodatek v PROTESTANTSKEM KATEKIZMU prinaša:
– vse predgovore slovenskih protestantskih piscev v njihovih delih v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku (Trubar, Dalmatin in prekmurski protestantski pisci)
– literarnozgodovinski esej
– fotografije vseh slovenskih evangeličanskih cerkva s temeljnimi zgodovinopisnimi podatki

Založnika sta ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji.
Maloprodajna cena PROTESTANTSKEGA KATEKIZMA bo 10.000 SIT. **V prednaročilu vam nudimo 20-odstotni popust in plačilo v enem ali v dveh obrokih.**
Prvi obrok v prednaročilu znaša 5.000 SIT. Knjigo lahko naročite in plačate prvi obrok pri ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana.
Drugi obrok v znesku 3.000 SIT boste plačali ob prevzemu PROTESTANTSKEGA KATEKIZMA ali pa po prevzemu knjige na pošti.

Zaradi omejene naklade vas pozivamo, da knjigo nemudoma naročite!
KNJIGA, KI JE VEČ KOT KATEKIZEM!

Naročilnica za *Protestantski katekizem*

Pri ČZP Enotnost naročamo _____ izvodov Protestantskega katekizma

Knjigo pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna številka in kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

1. Račun bom(o) plačal(i) v enkratnem znesku – po povzetju (v predplačilu do 15. aprila 1995 je cena 8.000 SIT)
2. Račun bomo plačali v dveh obrokih (I. obrok 5.000 SIT, po prevzemu pa še 3.000 SIT)
3. EMŠO za individualne naročnike _____

Datum naročila _____ Podpis naročnika _____

Stroški dobave in 5-odstotni davek so vključeni v ceno

Pletilstvo in tekstilna galanterija
Fočič Feri s. p.

Pot na Hreše 25, 61260 Lj. Polje

tel. nc 061/481-845, fax 061/481:945, tel. 061/481-707, mobitel 0609 615 249

Pri nas lahko dobite:

majice
pajke, kolesarske hlače
različne komplete dekl. fantovske, otroške
pletenine: jope, topi, puloverje, komplete ...

Vse našteto lahko dobite takoj v maloprodaji in veleprodaji

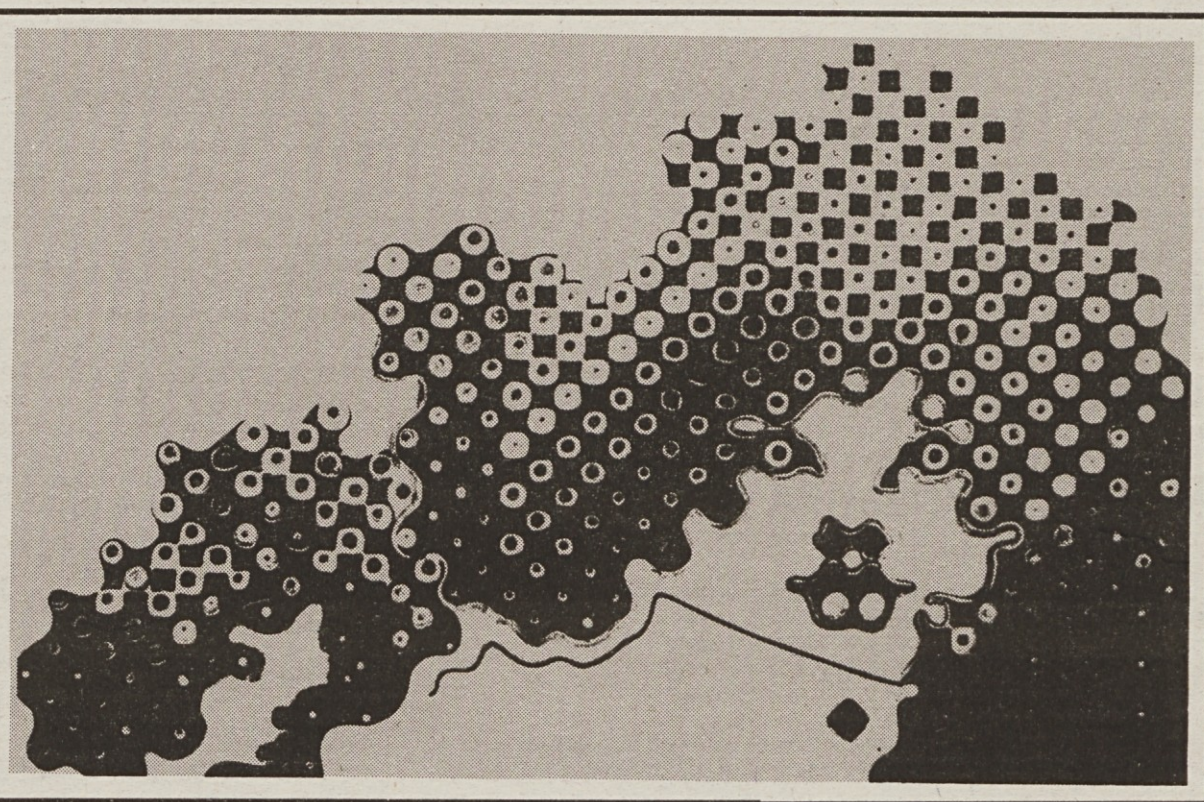

Humoreska

Ozonska luknja

»Na, pa smo dočakali vročino!« je glasno dejal tovariš Neposredni proizvajalec raznih strok, ki je kot zgodovinska nuja tičal za šankom bifeja Bližnja srečanja posebne sorte ob veliki čaši piva. In izjavi primerno je potegnil dolg požirek iz blaženo rosnega kozarca.

– Ja, ja, zdaj bo nevarna ozonska luknja, smo malce poaktualizirali tale angleški vremenski uvod.

»Luknje so vselej nevarne,« se je takoj priključil tovariš Neposredni, »pomislite samo na luknjo v avtomobilski gumi. Recimo, sedem jaz v svoj avto, potem ko bom zapustil tale bife, in se odpeljem proti domu. Pa se mi primeri luknja v gumi. Zanese me, in tresk v kakšno drevo. Seveda bi jo takoj pribrisali policaji in ali mislite, da bi najprej pogledali počeno pnevmatiko? Kje pa! Najprej bi mi dali v usta tisto mučilno napravo, kako se ji že reče, no balonček in bi me potem odvlekli še na odvzem krvi. Jaz bi seveda ves čas govoril, da me je zaneslo, najbrž zaradi luknje v pnevmatiki, ampak oni bi me štrafali zaradi alkohola. Pa saj vsi dobro veste, da meni alkohol ne škoduje in da še boljše vozim, če imam nekaj pirov na duši.«

– Pa saj tako ali tako vedno vozite pod paro...

»Ja, kaj pa je v tem slabega. Moj najljubši stric je bil mornar in v tistih časih, ko so se po morju vozili parniki, se sploh ni dalo voziti drugače kot pod paro.«

– A zdaj pa vozijo pod oktani?

»Dajte no mir, kdo pa bi pil bencin ali pa diesel? Saj bi se človek še zastrupil. Ne rečem, če bi bila skrajna sila, tako kot med vojno v Rusiji, ko so Rusi zaradi pomanjkanja alkohola v jarkih pili kar bencin. Še dobro, da so jim Amerikanci čez Murmansk tovorili dovolj goriva, da so ga imeli tudi za zmagovite ofenzive...«

– Dajte no, dajte, zdaj pa hudo nakladate!

»A jaz, da nakladam!? Kdo pa je začel o ozonski luknji, a!?«

– Pa ja ne boste trdili, da je ozonska luknja izmišljena?

»Ja, kje pa je bila pred desetimi dnevi, ko je lilo, kot iz škafa?«

– Ja bila je nad Zemljo, ampak zastirali so jo oblaki...

»Torej so jo oblaki zamašili?«

– Tako nekako.

»Potemtakem pa ni tako nevarna kot recimo, če dobite luknjo v avtomobilsko gumo. Te ne zamašite med vožnjo. Ali pa vzemite luknjo v denarnici. Te se ne znebite ne med lepim ne med slabim vremenom.«

– Pa kaj mešate v tale resen pogovor nekakšne abstraktne luknje?

»A za vas je luknja v moji denarnici abstraktna!? Ste slišali, ljudje!? Če vas vaša luknja v denarnici manj zanima od ozonske, morate že biti pri denarju...«

– Ne, ne, ne! Že vem, kam vas nese...

»Prepozno! Izdali ste se. Ljudje, možak je poln denarja, in namesto da bi dal za rundo, nekaj filozofira o nekakšnih ozonskih luknjah. Mi pa tako žejni. Ajde, denar na šank, oštir, ti pa hitro zame največjega. Saj čutite, kakšna vročina je.«

– No, vsaj posredno ste priznali, da vas vendarle muči ozonska luknja, ko pravite, da je peklensko vroče...

»Če plačate pir, vam priznam ozonsko pa še kakšno drugo luknjo, magari tisto v glavi. Tudi v kakšno luknjasto stranko stopim. Skratka, na zdravje ozonski ljuknji. Naj še dolgo lebdi nad našim bifejem.«

Bogo Sajovic

Janšev scenarij

Janez Janša, šef SDSS, je na ljubljanski proslavi dneva državnosti med drugim vzkliknil, da "ne damo Trdinovega vrha!" To je bilo preveč za hrvaškega veleposlanika v Sloveniji Miljenka Žagarja, ki je tisti hip zapustil proslavo na Kongresnem trgu. Popolnoma upravičeno, kajti nekaj so predvolilne nacionalistične strasti, nekaj povsem drugega pa očitne laži in netenje sovraštva. Na dlani je namreč, da nam Trdinovega vrha, po katerem teče meja s sosednjo Hrvaško nihče noče vzeti. Hrvatje hočejo le, da slovenska vojska zapusti vojaški objekt, ki je kakih 100 m od mejne črte na njihovem ozemlju. Janša to dobro ve, kar pa je za njegov nacionalistični in ksenofobični volilni scenarij popolnoma nepomembno. Vse v redu in prav, dokler dajo Hrvati mir. Potem pa?! Da je Janša svojčas prišel do oblasti, je že morala propasti ena država. Zdaj pripravlja nov pohod...

Kovačičeva vsebina

Dimitrij Kovačič, šef ljubljanske podružnice SDSS, se je začudil, ko so ga novinarji pobarali, kako so lahko posamezni naslovljenci dobili hkrati z vabili (račun za njihovo tiskanje je prišel na blagajno mestne občine ljubljanske) na proslavo dneva državnosti še vabila za ljubljanski piknik SDSS v Mostecu. Dimitriju ni šlo v glavo, zakaj se pisuni toliko zanimajo za "nepomembne tehnične podrobnosti", nič pa ga ne vprašajo o vsebini proslave. Mož je očitno pomešal sredstva s cilji, saj je na dlani, da so prav "nepomembne tehnične podrobnosti" določale vsebino proslave. To pa bi lahko označili s partijskim (SDSS) spektaklom, na katerem je briljiral Vodja ob pomoči organizirane horde in vabljenega članstva. Vsi drugi so bili "za zraven". Približno tako kot Hindenburg ob Hitlerju!

Alenkina distanca

Alenka Goljevšček–Kermauner, doktorica filozofije, je opozorila na previdnost z mitologijo, do katere je potrebno nenehno ohranjati distanco. To pa po njenem mnenju lahko počne le avtonomna posamezna oseba, ki se ne pusti povezati v bratovstvo–teror. Ko okrca srbske intelektualce, se z istim vatlom poloti tudi tako imenovanih slovenskih razumnikov, ki so v tolikšnem številu podprli Janšo in desnico. "Naj bo razlog za njihovo ravnanje kakršen koli, ne bi jih smel spraviti raz um do tolikšne mere, da so izgubili svojo avtonomijo in se uslužbili strankarstvu", pravi. Hopla, gospa Goljevškova, na tej točki se vam je pa prikradla napaka. Avtonomijo lahko izgubi samo tisti, ki jo ima. Večina teh, ki so se priklonili Janši, je nikoli niso imeli. Dokaz: večina od njih je imela v tistih "grozno svinčenih komunističnih" časih dobro plačane službe, poleg nje pa še neobdavčene honorarje. Le kako bi lahko imeli vse to, če bi bili avtonomni in jasno izražali svojo distanco do takratne mitologije? En sam je bil Menuet za kitaro!!!l

Kuli

Horoskop

Manjše zlo

Gaj Julij Cezar (rojen 13. julija 100 pr. n. št.) je bil največji vojskovodja starega Rima, državnik in pisec. Izhajal je iz patricijske družine, po rodbinskih vezeh pa je bil med nasprotniki diktatorja Sule. V strahu za svoje življenje je moral pobegniti. Malo kasneje mu je uspelo pridobiti Sulovo zaupanje in povrnjeno mu je bilo zaseženo imetje. Sodeloval je kot nižji častnik v vojnih pohodih, bil odlikovan in si pridobil nekaj slave. Njegova prava politična pot se je začela leta 63 pr. n. št., ko je postal vrhovni svečenik. Ko si je pridobil še konzulsko čast, je osvojil Ilirik in del Galije. Skupaj s Krasom in Pompejem je vladal Rimu (prvi triumvirat), po Krasovi smrti med vojno s Partijo pa se je začela tudi zveza s Pompejem krhati. Cezar je osvojil Galijo, prečkal Ren in organiziral odpravo v Britanijo. Ko pa je leta 49 pr. n. št. dobil ukaz, naj preda poveljstvo in se vrne v Rim, je ukaz zavrnil, ker bi potem ostal brez obrambe pred Pompejem in drugimi sovražniki. Raje je s svojo vojsko prekoračil mejno reko Rubikon in začel državljansko vojno. Naslednjega leta je pri Farzalu potolkel Pompeja (tega so kasneje ubili na begu) in osvojil vso oblast. Vojni pohodi v Mali Aziji, Egiptu, Afriki in Španiji so zaokrožili njegova osvajanja in mu omogočili, da se je po povratku v Rim oklical za diktatorja. Izvedel je veliko reform (med drugim je reformiral koledar), vendar pa si je s svojim razkazovanjem oblasti nakopal sovražnike. Trdili so, da želi postati kralj, kar je bilo za Rimljane nekaj najbolj nesprejemljivega. Pripravljena je bila zarota in 15. marca 44 pr. n. št. je bil umorjen. Kasneje je bil proglašen za božanstvo, postavljen mu je bil tempelj in sprejete so bile tudi druge počastitve v njegov spomin (mesec njegovega rojstva se imenuje v njegovo čast julij). Poleg po vojnih pohodih in reformah pa je znan tudi po knjigah. Najbolj znano delo so »Komentarji o galski vojni«.

Ko so Cezarja obvestili, da mu strežejo po življenju in naj bo torej previden in se ogiba nevarnosti, je ponosno odvrnil:

»Bolje je enkrat umreti, kot se vse življenje bati nevarnosti.«

Deni

Pesniška zbirka "PRAVICA SKAZICA" MIHA ?

DELAVSKA ENOTNOST – MESTOV SREDNJI FRANCIJI – Z VRSTO DREVES OBROBLJEN CESTA – STROJNA PRIPRAVA ZA PRENOS GIBANJ – KOSTUMOGRAFINJA VOGELNIK – SPLIT – TRMOGLAVOST – FRANCOSKI TENIŠKI IGRALEC (YANNICK) – NAJVEČJA REKA NA TIROLSKEM – SLOVENSKA SLIKARKA – SREDIŠČE BOMBAŽA V INDIJI – RAVNATELJEVA POMOČNICA – SODOBNA SMER V FIZIKI – PISATELJICA NIN – ZAMAŠEK PRI SODU – UTRJENO MESTO V SEV. ITALIJI – HARMONIKA – REKA V UKRAJINI – RASTLINA TROSOVKA – IGRALEC AKRIN – SAMOSTAN. BRAT – ŠVIC. MATEM. (GABRIEL) – NOSAČ V HIMALAJI – PRIPRAVIL: SALOMONOV UGANKAR – DRUŽABNA IGRA – VULKAN NA HAVAJIH – AVTOR: BORUT LEVEC – MRLIŠKI OGLED – SLOVENSKI SLIKAR (RAJKO) – LJ. PRODAJNA GALERIJA – STRUPEN PAJEK – MEHKO USNJE – ANTIČNO M. NA KRETI – SKLADATELJ DELIBES – KIPARSKO GNETIVO – ZDENKO ISKRA – SVETIŠČE – VRTNA CVETLICA – JUNAKINJA ROMANA "APRIL" – DUMASOV MUŠKETIR – PRIPADNIK VLAHOV – DOMIŠLJAV PUHLOLAVEC – ROMULOV BRAT – SUROVINA ZA CEMENT – MOŠKI PEVSKI GLA – PRIREDITEV VSAKO DROGO LETO – PREBIVALEC ALBANIJE – PUBLICIST KERMAUNER – MENJAČICA – PERZIJA – LUKA V JORDANIJI – VELIKA DVORANA – ČRNI TRN – PLEME, ROD – IGRALEC FLYNN – ALIFATSKI RADIKAL – AM. IGRALEC (WARREN) – MEDNAROD. ZDRUŽENJE PISATELJEV – KRAJ PRI LJUBLJANI – SPAKA, KREATURA – ŠP. SLIKAR (SALVADOR) – EDVARD BENEŠ – HRIB NAD RAKITNO – RIBJA KOŠČICA – POL. SKLADA. (TADEUSZ) – MOŠKI POTOMEC – PISATELJICA PEROCI – PRAŠEK ZA BARVAN. LAS – PEVKA PRODNIK – PEVKA TADIO – IBSENOVA DRAMA – NIKOLA TESLA – PAPEŽEVA PALAČA V RIMU – LOZNICA – POKRAJINA NA SEVERU KITAJSKE (KIRIN) – SLOVENSKI OPERNI PEVEC (JOSIP) – PISATELJ ZOLA – OKRASNA SREDOZEM. RASTLINA – NAGRADNA KRIŽANKA – ZALIV OB FRANCOSKI OBALI – NEOŽENJEN MOŠKI

Nagradna križanka št. 31

Rešeno križanko nam pošljite do 18. julija 1995 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 31. Nagrade so: 5.000, 3.000 in 2.000 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 28

KOLPORTAŽA, ARIADNINA NIT, MILKO, ANNABA, EB, BORA, SET, SLIKARKA, ATRI, IKRA, ILIR, KAS, DEVON, PROTA, IRSKA, ALABAMA, RESAVA, IH, VANI, ORR, VETO, SPA, OPALJENEK, KE, STOT, RE, CANINA, NEPAL, IRIAN, MINARET, ROČ, JON, TULJAVA, AKITA, ACETATI, DALJNOVOD, ISTRAN, ARON, PAKA

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 28:

1. Boris Lanjšček, Prešernova 59, 69000 Murska Sobota,
2. Sergej Trebec, Postojnska 9, 61381 Rakek,
3. Vladka Berločnik, Ložnica 9/a, 63320 Velenje

Nagrade bomo poslali po pošti.

Križanko pripravil SALOMONOV UGANKAR

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Četudi muhasto, bo toplo

Če kolikor toliko redno spremljate dnevno časopisje, ste morda prebrali predvidevanja za vremensko dogajanje v letošnjem poletju. Bilo naj bi bolj spremenljivo in deževno kot prejšnja leta. Kot meteorolog se od takih »dolgoročnih« predvidevanj ograjujem. Trenutno namreč ni kolikor toliko smiselne metode, po kateri bi bilo mogoče vsaj približno napovedovati potek vremena za več kot deset, štirinajst dni vnaprej. Razni ključi, ki temeljijo na Luni in ne vem čem še, nimajo uporabne vrednosti. Pri nas največkrat citirani Herschlov vremenski ključ je bil izdelan v Nemčiji, severno od Alp. Že zemljepisna razdalja in posebnost lege sta v nasprotju z vremenskim dogajanjem v Sloveniji, ki je lahko povsem drugačno kot v Nemčiji.

Tako. Po prehodni ohladitvi se bo ob koncu tedna spet počasi segrelo. Poletje je tu. Naj bo še tako muhasto, topolte ne bo manjkalo.